

O B S A H :

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

1. ÚVOD	4
1.1. ZPŮSOB ŘEŠENÍ.....	4
1.2. OBECNÉ CÍLE OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY.....	4
1.3. PŘEHLED KOMPETENCÍ ORGÁNŮ OCHRANY PŘÍRODY	5
2. ÚZEMNÍ SYSTÉM EKOLOGICKÉ STABILITY KRAJINY (ÚSES)	19
2.1. ZÁKLADNÍ CÍLE	19
2.2. VÝCHODISKA.....	19
2.3. PŘÍSTUPY	19
2.4. PRIORITNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ	19
2.5. KOMENTÁŘ.....	20
3. LESNÍ EKOSYSTÉMY	21
3.1. ZÁKLADNÍ CÍLE.....	21
3.2. VÝCHODISKA	21
3.3. PŘÍSTUPY	22
3.4. PRIORITNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ.....	22
3.5. KOMENTÁŘ	23
4. ZEMĚDĚLSKÉ EKOSYSTÉMY	26
4.1. ZÁKLADNÍ CÍLE	26
4.2. VÝCHODISKA	26
4.3. PŘÍSTUPY	27
4.4. PRIORITNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ	27
4.5. KOMENTÁŘ	27
5. VODNÍ EKOSYSTÉMY	29
5.1. ZÁKLADNÍ CÍLE.....	29
5.2. VÝCHODISKA	30
5.2.1. Společná východiska	30
5.2.2. K ploše povodí.....	31
5.2.3. K biotopům stojatých vod a mokřadů.....	31
5.2.4. K nivám a poréčním zónám.....	32
5.2.5. K vodním tokům.....	32
5.2.6. K čistotě vod.....	33
5.2.7. K rybářství a chovu a ryb.....	33
5.3. PŘÍSTUPY	33
5.3.1. V ploše povodí.....	33
5.3.2. V biotopech stojatých vod a mokřadů	34
5.3.3. V nivách a poréčních zónách	34
5.3.4. Ve vodních tocích	35
5.3.5. V čistotě vod	36
5.3.6. V rybářství a chovu ryb	36
5.3.7. V ostatních oblastech	36
5.4. PRIORITNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ.....	36
5.5. KOMENTÁŘ	37
5.5.1. Doplnující podklady	37
5.5.2. Doporučení legislativních změn	38
5.5.3. Ostatní doporučení.....	39
6. EKOSYSTÉMY ANTROPOGENNĚ PODMÍNĚNÝCH STANOVIŠŤ OSTATNÍCH PLOCH	41
6.1. ZÁKLADNÍ CÍLE.....	41
6.2. VÝCHODISKA.....	41
6.3. PŘÍSTUPY	41
6.4. PRIORITNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ	41
6.5. KOMENTÁŘ	42

7. OBECNÁ OCHRANA DRUHŮ VOLNĚ ŽIJÍCÍCH ŽIVOČICHŮ A PLANĚ ROSTOUCÍCH ROSTLIN	43
7.1. ZÁKLADNÍ CÍLE.....	43
7.2. VÝCHODISKA	43
7.3. PŘÍSTUPY	45
7.4. PRIORITNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ.....	46
7.5. KOMENTÁŘ	48
7.6. PŘÍLOHY	48
7.6.1. Invazní a expanzivní druhy.....	48
7.6.2. Příkladová tabulka monitoringu	51
7.6.3. Záchranná centra pro handicapované živočichy.....	54
7.6.4. Seznam úseků vysokého napětí 22 kV, na kterých dochází k extrémně vysokým úhynům ptáků.....	56
8. KRAJINNÝ RÁZ.....	57
8.1. ZÁKLADNÍ CÍLE	57
8.2. VÝCHODISKA.....	57
8.2.1. krajinný ráz	57
8.2.2. přírodní parky	57
8.2.3. významné krajinné prvky.....	58
8.3. PŘÍSTUPY	58
8.3.1. krajinný ráz	58
8.3.2. přírodní parky	58
8.3.3. významné krajinné prvky.....	59
8.4. PRIORITNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ	59
8.5. KOMENTÁŘ.....	59
9. ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ (ZCHÚ).....	61
9.1. ZÁKLADNÍ CÍLE.....	61
9.2. VÝCHODISKA	61
9.3. PŘÍSTUPY	62
9.4. PRIORITNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ.....	63
9.5. KOMENTÁŘ	64
9.6. PŘÍLOHA	64
9.6.1. Zvláště chráněná území navržená mimo soustavu NATURA 2000 – k vyhlášení.....	64
9.6.2. Zvláště chráněná území navržená mimo soustavu NATURA 2000 – k prověření záměru na vyhlášení (okres Znojmo).....	65
10. ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÉ DRUHY ŽIVOČICHŮ A ROSTLIN	68
10.1. ZÁKLADNÍ CÍLE	68
10.2. VÝCHODISKA	68
10.2.1. Zvláště chráněné druhy živočichů	68
10.2.2. Zvláště chráněné druhy rostlin.....	69
10.3. PŘÍSTUPY	70
10.3.1. Zvláště chráněné druhy živočichů	70
10.3.2. Zvláště chráněné druhy rostlin.....	71
10.4. PRIORITNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ.....	71
10.5. KOMENTÁŘ	73
10.6. PŘÍLOHA	74
10.6.1. Seznam úseků silnic v Jihomoravském kraji, kde dochází ke střetu obojživelníků s vozidly	74
11. PAMÁTNÉ STROMY.....	81
11.1. ZÁKLADNÍ CÍL.....	81
11.2. VÝCHODISKA	81
11.3. PŘÍSTUPY	81
11.4. PRIORITNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ.....	81
11.5. KOMENTÁŘ.....	82
12. ÚKOLY V OBLASTI EKONOMICKÝCH NÁSTROJŮ	83
12.1. FINANČNÍ POTŘEBY.....	83
12.2. ZÁKLADNÍ STRUKTURA FINANČNÍCH ZDROJŮ	83

12.3. PŘEHLED SUBJEKTŮ SPOLUPRACUJÍCÍCH S ORGÁNY OCHRANY PŘÍRODY (TJ. ZEJMÉNA KÚ JMK, OÚ, SPRÁVY NP A CHKO)	84
12.4. PRIORITYNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ	84
12.4.1. na úrovni kraje	84
12.4.2. Na úrovni obcí.....	85
12.5. KOMENTÁŘ	86
12.6. PŘÍLOHA - PŘEHLED ZDROJŮ NA FINANCOVÁNÍ VYBRANÝCH TYPŮ OPATŘENÍ	87
13. INFORMAČNÍ NÁSTROJE	98
13.1. ZÁKLADNÍ CÍLE.....	98
13.2. VÝCHODISKA.....	98
13.3. PŘÍSTUPY.....	98
13.4. PRIORITYNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ	99
13.5. KOMENTÁŘ	99
14. MEZINÁRODNÍ A MEZIREGIONÁLNÍ SPOLUPRÁCE	100
14.1. ZÁKLADNÍ CÍLE.....	100
14.2. VÝCHODISKA	100
14.3. PŘÍSTUPY	101
14.4. PRIORITYNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ.....	101
14.5. KOMENTÁŘ	102

1. ÚVOD

Zpracoval: Ing. Tomáš Havlíček, ATELIER FONTES, s.r.o.

1.1. ZPŮSOB ŘEŠENÍ

Vymezení prioritních úkolů a opatření ochrany přírody a krajiny vychází z výsledků řešení předchozích etap i nejobecnějších cílů ochrany přírody, které jsou obsahem následující subkapitoly. Zpracovatelé jednotlivých kapitol se zaměřili na formulaci cílů ochrany přírody a krajiny v jednotlivých řešených tématech a podle nich navrhli i prioritní úkoly a opatření. Jednoduché a jednoznačné vymezení cílů je problematické, neboť dochází k prolínání cílů mezi sebou uvnitř jednotlivých témat i mezi nimi. Dále zpracovatelé vycházeli z námětů poskytnutých objednatelem a výsledná podoba každé kapitola vznikla po projednání s konzultantem určeným OŽPZ KrÚ JmK.

Do vlastních úkolů a opatření byly zapracovány ty činnosti, jež jsou v kompetenci orgánů ochrany přírody kraje a nižších dle zákona 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Ostatní náměty, které zpracovatel považoval za užitečné a potřebné pro zajištění cílů ochrany přírody a krajiny, jsou uvedeny v komentáři.

Z projednání i výsledků této kapitoly vyplývá obecná potřeba posílení struktury ochrany přírody, a tedy i jejího finančního zajištění. Toto konstatování platí jak pro vlastní výkon státní správy i jeho přímou podporu, tak pro realizaci opatření v přírodě a krajině.

Podrobnosti k ekonomickému hodnocení budou předmětem čtvrté a závěrečné kapitoly Konceptce ochrany přírody JmK.

1.2. OBECNÉ CÍLE OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY

Při formulaci základních cílů v Konceptci ochrany přírody a krajiny JmK se vycházelo z obecné roviny těchto nejdůležitějších postulátů, obsažených v příslušných právních normách a jiných dokumentech:

- Udržení a obnova přírodní rovnováhy v krajině, ochrana rozmanitostí forem života, přírodních hodnot a krás, šetrné hospodaření s přírodními zdroji (zákon 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů)
- Zachování přírodních stanovišť (Směrnice Rady EU O zachování přírodních stanovišť a volně žijící fauny a flory 92/43/EU)
- Zachování rázu krajiny (The Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy)
- Zajištění podmínek pro uchování života, jeho evolučních procesů a biologické rozmanitosti, podílet se na zajištění podmínek pro fyzicky a duševně zdravý život člověka; **udržovat, chránit i vytvářet** esteticky vyváženou ekologicky stabilní a trvale produkční kulturní krajinu; udržovat v přírodním stavu lokality, které dosud nebyly výrazněji narušeny lidskou činností (Státní program ochrany přírody a krajiny ČR, schválený usnesením vlády č. 415 ze dne 17. června 1998)

- Zastavení poklesu biodiverzity, udržitelné využívání přírodních zdrojů (Státní politika životního prostředí ČR, schválená usnesením vlády České republiky č. 235 ze dne 17. března 2004)

1.3. PŘEHLED KOMPETENCÍ ORGÁNŮ OCHRANY PŘÍRODY

Kompetence podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění účinném od 1. 1. 2010, dle podkladu poskytnutého objednatelem:

Ust. zák. 114/1992 Sb.	Kompetence	Forma	Mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V NP, CHKO, včetně všech NPR a NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	Na území vojenských újezdů
§ 4 odst. 1	vymezení a hodnocení regionálního ÚSES		KÚ (i na území NPP a NPR a jejich OP ležících mimo NP a jejich OP a CHKO a mimo vojenské újezdy)		správy (pouze na území NP a jejich OP a CHKO)	újezdni úřady
§ 4 odst. 1	vymezení a hodnocení nadregionálního ÚSES		MŽP			
§ 4 odst. 1	vymezení a hodnocení místního ÚSES		OÚ ORP (i na území NPP a NPR a jejich OP ležících mimo NP a jejich OP a CHKO a mimo vojenské újezdy)	OÚ ORP (i na území NPP a NPR a jejich OP ležících mimo NP a jejich OP a CHKO a mimo vojenské újezdy)	správy (pouze na území NP a jejich OP a CHKO)	újezdni úřady
§ 4 odst. 2	závazné stanovisko k zásahu do VKP ze zákona	ZS, R	mimo EVL - OÚ ORP; v EVL - KÚ	KÚ	správy, v ZCHÚ se aplikuje podpůrně (zpravidla v 3. a 4. zóně CHKO)	újezdni úřady ²
§ 4 odst. 2	závazné stanovisko k zásahu do registrovaných VKP	ZS, R	mimo EVL - pověřené OÚ; v EVL - KÚ	KÚ	správy, v ZCHÚ se aplikuje podpůrně (zpravidla v 3. a 4. zóně CHKO)	újezdni úřady ²
§ 4 odst. 3	závazné stanovisko k LHP a LHO	ZS	KÚ		správy	újezdni úřady
§ 4 odst. 3	závazné stanovisko k odlesňování a zalesňování na 0,5 ha a k výstavbě lesních cest a svážnic a lesních melioračních systémů	ZS	OÚ ORP	KÚ	správy	újezdni úřady

Ust. zák. 114/1992 Sb.	Kompetence	Forma	Mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V NP, CHKO, včetně všech NPR a NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	Na území vojenských újezdů
§ 5 odst. 1	zákaz nebo omezení rušivé činnosti	R, OOP, nařízení správy	OÚ ORP pro jiné než ZCHD, KÚ pro ZCHD	KÚ	správy	újezdni úřady
§ 5 odst. 3	uložení zajištění či použití prostředků k zabránění nadměrnému úhynu rostlin nebo živočichů	R	OÚ ORP pro jiné než ZCHD, KÚ pro ZCHD	KÚ	správy	újezdni úřady
§ 5 odst. 4	povolení k rozšiřování geograf. nepův. druhů	R	OÚ ORP	KÚ	správy	újezdni úřady
§ 5 odst. 5	povolení k rozšiřování kříženců	R	OÚ ORP	KÚ	správy	újezdni úřady
§ 5 odst. 6	povolení k odlovu geograf. nepův. živočichů	R	OÚ ORP	KÚ	správy	újezdni úřady
§ 5 odst. 7	povolení k vývozu a dovozu ohrožených rostlin a živočichů chráněných MÚ	R	MŽP			
§ 5 odst. 9	povolení k provozování záchranné stanice	R	MŽP			
§ 5b odst. 1	odchylný postup pro ptáky	R	OÚ ORP	KÚ	správy	újezdni úřady
§ 5b odst. 1	odchylný postup pro ptáky, týká-li se blíže neurčeného okruhu osob	OOP	MŽP			
§ 5b odst. 4	vyhlášení, že nastaly podmínky pro odchylný postup	R	OÚ ORP	KÚ	správy	újezdni úřady
§ 5b odst. 5	informační povinnost vůči MŽP o odchylném postupu	R	OÚ ORP	KÚ	správy	újezdni úřady
§ 6 odst. 1	registrace VKP	R	pověřené OÚ	KÚ	správy, v ZCHÚ se aplikuje podpůrně (zpravidla v 3. a 4. zóně CHKO)	újezdni úřady ²

Ust. zák. 114/1992 Sb.	Kompetence	Forma	Mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V NP, CHKO, včetně všech NPR a NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	Na území vojenských újezdů
§ 7 odst. 2	uložení provedení nezbytných zásahů ve vztahu k dřevinám	R	OÚ ORP	KÚ	správy	újezdní úřady ²
§ 8 odst. 1	povolení ke kácení dřevin	R	OÚ včetně území CHKO	KÚ	správy (v CHKO pouze na území maloplošných ZCHÚ a jejich OP)	újezdní úřady ²
§ 8 odst. 2 a 4	přijímání oznámení o provedeném kácení; pozastavení, omezení nebo zákaz kácení	R	OÚ ORP	KÚ	správy	újezdní úřady ²
§ 9 odst. 1	uložení náhradní výsadby dřevin	R	OÚ včetně území CHKO	KÚ	správy (v CHKO pouze na území maloplošných ZCHÚ a jejich OP)	újezdní úřady
§ 10 odst. 2	výjimka ze zákazů stanovených pro jeskyně	R	KÚ		správy	újezdní úřady
§ 10 odst. 3	povolení k výzkumu nebo průzkumu jeskyně	R	KÚ		správy	újezdní úřady
§ 10 odst. 5	přijímání oznámení a dokumentace jeskyně		KÚ		správy	újezdní úřady
§ 11 odst. 1 a 2	výzva nálezci paleontologického nálezu a žádost o umožnění přístupu k nálezu		OÚ ORP	KÚ	správy	újezdní úřady
§ 11 odst. 3	povolení k vývozu paleontologických nálezů	R	MŽP			
§ 12 odst. 2	souhlas z hlediska krajinného rázu	ZS, R	OÚ ORP	KÚ	správy	újezdní úřady ²
§ 12 odst. 3	zřízení přírodního parku	PP	kraj		ustanovení nelze použít	
§ 13 odst. 1	vyhlášení přechodně chráněné plochy	R	OÚ ORP	KÚ	správy	újezdní úřady
§ 15 odst. 1 a 3	vyhlášení národního parku	PP	Parlament ČR			

Ust. zák. 114/1992 Sb.	Kompetence	Forma	Mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V NP, CHKO, včetně všech NPR a NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	Na území vojenských újezdů
§ 16 odst. 1 písm. b)	souhlas k vyhrazení míst ke zneškodňování odpadů majících původ na území NP	R, ZS	ustanovení platí jen v NP		správy NP	újezdní úřady
§ 16 odst. 1 písm. c)	vyhrazení míst k táboření a rozdělávání ohňů v NP	OOP	ustanovení platí jen v NP		správy NP	újezdní úřady
§ 16 odst. 1 písm. d)	souhlas k vyhrazení míst k vjezdu a setrvávání mot. vozidel a obyt. přívěsů	ZS, R	ustanovení platí jen v NP		správy NP	újezdní úřady
§ 16 odst. 1 písm. e)	souhlas k vyhrazení míst pro sport., turist. a jiné veř. akce	ZS, R	ustanovení platí jen v NP		správy NP	újezdní úřady
§ 16 odst. 1 písm. f)	souhlas k vyhrazení míst pro horolezectví, létání a jízdu na kole	ZS, R	ustanovení platí jen v NP		správy NP	újezdní úřady
§ 16 odst. 2 písm. b)	souhlas k vyznačení cest	ZS, R	ustanovení platí jen v 1. zóně NP		správy NP	újezdní úřady
§ 17 odst. 2	vymezení a změny zón NP	PP	ustanovení platí jen v NP		MŽP	
§ 19 odst. 2	návštěvní řád NP	OOP	ustanovení platí jen v NP		správy NP	újezdní úřady
§ 20 odst. 1	zřizování Rady NP		ustanovení platí jen v NP		správy NP	újezdní úřady
§ 20 odst. 4	řešení rozporu mezi zástupci obcí delegovanými do rady NP a správou NP		ustanovení platí jen v NP		MŽP	
§ 21	omezení výkonu práva myslivosti a práva rybářství	R	ustanovení platí jen v NP		správy NP	újezdní úřady
§ 22 odst. 1	souhlas k použití ust. o zásazích proti škůdcům a o případech mimoř. okolností a nepředvíd. škod	ZS, R	ustanovení platí jen v NP		MŽP	
§ 24	stanovení výše poplatku za vjezd/vstup do NP a jeho výběr	PP	ustanovení platí jen v NP		MŽP	

Ust. zák. 114/1992 Sb.	Kompetence	Forma	Mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V NP, CHKO, včetně všech NPR a NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	Na území vojenských újezdů
§ 25 odst. 1 a 3	vyhlášení CHKO	PP	vláda			
§ 26 odst. 1 písm. a)	souhlas k vyhrazení míst ke zneškodňování odpadů	ZS	ustanovení platí jen v CHKO		správy CHKO	újezdní úřady
§ 26 odst. 1 písm. b)	souhlas k vyhrazení míst k táboření a rozdělávání ohňů v NP	ZS, R	ustanovení platí jen v CHKO		správy CHKO	újezdní úřady
§ 26 odst. 1 písm. c)	souhlas k vyhrazení míst k vjezdu a setrívání mot. vozidel a obyt. přívěsů	ZS, R	ustanovení platí jen v CHKO		správy CHKO	újezdní úřady
§ 26 odst. 3 písm. c)	souhlas k vyhrazení míst pro soutěže na jízdních kolech	ZS, R	ustanovení platí jen 1. a 2. zóně CHKO		správy CHKO	újezdní úřady
§ 27 odst. 2	vymezení a změny zón CHKO	PP	ustanovení platí jen v CHKO		MŽP	
§ 28 odst. 1	vyhlášení NPR	PP	MŽP			
§ 29 písm. d)	souhlas k vyznačení cest	R	ustanovení platí jen v NPR		správy	újezdní úřady
§ 29 písm. f)	souhlas k vyhrazení míst pro horolezectví, létání a jízdu na kole	ZS, R	ustanovení platí jen v NPR		správy	újezdní úřady
§ 29 písm. j)	vyhrazení míst k táboření a rozdělávání ohňů v NPR	ZS, R	ustanovení platí jen v NPR		správy	újezdní úřady
§ 30	souhlas k výkonu rybářského a mysliveckého práva	R	ustanovení platí jen v NPR		správy	újezdní úřady
§ 31	souhlas k použití ust. o zásazích proti škůdcům a o případech mimoř. okolností a nepředvíd. škod	ZS, R	ustanovení platí jen v NPR		MŽP	MŽP
§ 33 odst. 1	vyhlášení PR	PP	kraj		správy	MO
§ 33 odst. 2	souhlas ke zcizení nezastavěných pozemků ve vlastnictví státu		ustanovení platí jen v PR	MŽP		

Ust. zák. 114/1992 Sb.	Kompetence	Forma	Mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V NP, CHKO, včetně všech NPR a NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	Na území vojenských újezdů
§ 34 odst. 2	omezení výkonu práva myslivosti a práva rybářství	R	ustanovení platí jen v PR	KÚ	správy	újezdni úřady
§ 35 odst. 1	vyhlášení NPP	PP	MŽP			
§ 36 odst. 1	vyhlášení PP	PP	kraj		správy	MO
§ 36 odst. 3	souhlas ke zcizení nezastavěných pozemků ve vlastnictví státu		ustanovení platí jen v PP	MŽP		
§ 37 odst. 1	vyhlášení OP ZCHÚ	PP	orgán příslušný k vyhlášení daného ZCHÚ			
§ 37 odst. 1 a 2	souhlas k činnostem v ochranném pásmu	ZS, R	ustanovení platí jen v OP ZCHÚ	KÚ	správy	újezdni úřady
§ 38 odst. 2	zajištění zpracování plánu péče a jeho schvalování		ustanovení platí jen v ZCHÚ	KÚ	MŽP (pro NP, CHKO, NPR, NPP); správy (pro PP, PR)	MŽP (pro NPR, NPP, NP a CHKO); MO (pro PR, PP)
§ 39 odst. 1	uzavření smlouvy o smluvní ochraně a prohlášení území za chráněné		pověřený OÚ (památné stromy); KÚ (u EVL namísto vyhlášení ZCHÚ)	KÚ (památné stromy, u EVL nelze aplikovat)	správy (památné stromy, u EVL nelze aplikovat)	újezdni úřad (památné stromy); MO (u EVL namísto vyhlášení ZCHÚ)
§ 40 odst. 2	rozhodnutí o námitkách při vyhlašování ZCHÚ	R	OOP příslušný k vyhlášení daného ZCHÚ; MŽP pro NP,CHKO, NPR a NPP			
§ 42 odst. 1 a 3	oznámení vyhlášení ZCHÚ AOPK a katastrálnímu úřadu		OOP příslušný k vyhlášení daného ZCHÚ; MŽP pro NP,CHKO, NPR a NPP			
§ 43 odst. 1	povolování výjimek ze zákazů v ZCHÚ v případech výrazně převažujícího veřejného zájmu	R	ustanovení platí jen v ZCHÚ	MŽP (v návaznosti na usnesení vlády)		
§ 43 odst. 3	povolování výjimek ze zákazů v ZCHÚ v ostatních případech	R	ustanovení platí jen v ZCHÚ	KÚ	správy	újezdni úřady

Ust. zák. 114/1992 Sb.	Kompetence	Forma	Mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V NP, CHKO, včetně všech NPR a NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	Na území vojenských újezdů
§ 44 odst. 1	závazné stanovisko k některým činnostem v CHKO a NP	ZS	ust. platí jen v NP a CHKO		správy	újezdní úřady
§ 44 odst. 3	souhlas k činnostem a zásahům podle bližších ochr. podm. ZCHÚ	ZS, R	ustanovení platí jen v ZCHÚ	KÚ	správy	újezdní úřady
§ 45 odst. 1	zrušení ZCHÚ	PP	ustanovení platí jen v ZCHÚ	KÚ	orgán příslušný k vyhlášení daného ZCHÚ	
§ 45 odst. 2	zrušení smluvní ochrany	smlouv a, R	orgán příslušný k uzavření smlouvy dle § 39 odst. 1			
§ 45a odst. 2	zařazení lokalit do NS	PP	vláda			
§ 45b odst. 1	udělování výjimek ze zákazu poškozování EVL zařazených do NS a sporných lokalit	R	KÚ		správy	újezdní úřady
§ 45c odst. 1	vyhlášení lokalit zařazených do evr. seznamu EVL	PP	vláda			
§ 45c odst. 2	souhlas se zásahy, které by mohly vést k závažnému nebo nevratnému poškození nebo zničení evr. stanovišť, stanovišť předmětů ochrany nebo k narušení celistvosti	ZS, R	KÚ		správy	újezdní úřady
§ 45c odst. 3	zpracování souhrnu doporučených opatření		MŽP			
§ 45c odst. 4	stanovení kategorie ZCHÚ pro EVL, u kterých nebude dostačující základní ochrana	PP	vláda			
§ 45c odst. 5	upozornění na možnost smluvní ochrany EVL	veř. vyhl.	orgán příslušný k uzavření smlouvy dle § 39 odst. 1			
§ 45e odst. 1	stanovení druhů ptáků, pro které se zřizují PO	PP	vláda			
§ 45e odst. 2	vymezení PO	PP	vláda			

Ust. zák. 114/1992 Sb.	Kompetence	Forma	Mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V NP, CHKO, včetně všech NPR a NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	Na území vojenských újezdů
§ 45e odst. 2	souhlas k činnostem v PO	ZS, R	KÚ		správy	újezdni úřady
§ 45e odst. 4	uzavření smlouvy o způsobu hospodaření v PO a péče o PO		KÚ		správy	újezdni úřady
§ 45e odst. 6	zpracování souhrnu doporučených opatření		MŽP			
§ 45f odst. 1	sledování stavu PO, EVL, evr. význ. druhů a jednotl. typů evr. stanovišť		všechny OOP v rámci své působnosti			
§ 45f odst. 2	stanovení, jaký stav evr. stanoviště a evr. význ. druhu se považuje za příznivý	PP	vláda			
§ 45i odst. 1	stanovisko ke koncepcím a záměrům z hlediska vlivu na EVL a PO		KÚ		správy	újezdni úřady
§ 45i odst. 3	udělování a odnímání autorizace	R	MŽP			
§ 45i odst. 6	rozhodnutí o nesplnění požadavků k výkonu činnosti	R	MŽP			
§ 45i odst. 10	žádost o stanovisko Evropské komise		MŽP			
§ 45i odst. 11	stanovení kompenzačních opatření	koncepce - stanovisko; záměr R	KÚ		správy	újezdni úřady
§ 46 odst. 1	vyhlášení památného stromu	R	pověřené OÚ	KÚ	správy	újezdni úřady
§ 46 odst. 2	souhlas k ošetřování památného stromu	R	pověřené OÚ	KÚ	správy	újezdni úřady
§ 46 odst. 3	vymezení OP památného stromu	R	pověřené OÚ	KÚ	správy	újezdni úřady
§ 46 odst. 3	souhlas ke stanoveným činnostem v OP památného stromu	ZS, R	pověřené OÚ	KÚ	správy	újezdni úřady

Ust. zák. 114/1992 Sb.	Kompetence	Forma	Mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V NP, CHKO, včetně všech NPR a NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	Na území vojenských újezdů
§ 46 odst. 4	zrušení ochrany památného stromu	R	pověřené OÚ	KÚ	správy	újezdní úřady
§ 47 odst. 1	oznámení vyhlášení pam. stromu AOPK (a katastrálnímu úřadu, ač to zákon přímo nestanoví)		pověřené OÚ	KÚ	správy	újezdní úřady
§ 48 odst. 3	stanovení seznamu a stupně ohrožení ZCHD rostlin a živočichů	PP	MŽP			
§ 49 odst. 4	uzavření dohody s vlastníkem či nájemcem pozemku o způsobu obhospodařování pozemků s výskytem KOD a SOD rostlin	smlouv a	KÚ		správy	újezdní úřady
§ 50 odst. 3	stanovisko k nezbyt. zásahu do přír. vývoje OD živočichů	R	KÚ		správy	újezdní úřady
§ 50 odst. 4	stanovení bližších podmínek ochrany ZCHD rostlin a živočichů	PP	MŽP			
§ 51 odst. 2	povolení k poškozování nebo sběru ZCHN na místě jejich přirozeného výskytu	R	KÚ		správy	újezdní úřady
§ 51 odst. 3	stanovení seznamu ZCHN a jejich bližších ochr. podm.	PP	MŽP			
§ 52 odst. 1	schvalování a zajišťování záchranných programů ZCHD rostlin a živočichů		MŽP ve spolupráci s ostatními orgány ochrany přírody, vlastníky a nájemci pozemků, občanskými sdruženími a dalšími odbornými subjekty			
§ 52 odst. 2	přijímání oznámení o vypuštění vyléčeného zvláště chráněného živočicha		KÚ		správy	újezdní úřady
§ 53	povolení k vývozu ZCHN	R	MŽP			
§ 54 odst. 1	výzva k prokázání původu rostliny nebo živočicha		OÚ ORP, ČIŽP	KÚ, ČIŽP	správy, ČIŽP	újezdní úřady, ČIŽP

Ust. zák. 114/1992 Sb.	Kompetence	Forma	Mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V NP, CHKO, včetně všech NPR a NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	Na území vojenských újezdů
§ 54 odst. 2	výzva k prokázání totožnosti		OÚ ORP, ČIŽP	KÚ, ČIŽP	správy, ČIŽP	újezdni úřady, ČIŽP
§ 54 odst. 3	souhlas k vypouštění ZCHD živočichů odchovaných v zajetí a k vysévání či vysazování uměle vypěstovaných ZCHD rostlin	R	KÚ		správy	újezdni úřady
§ 54 odst. 4	evidence živočichů a vydání osvědčení	R	OÚ ORP – ptáci; KÚ – ostatní živočichové	KÚ	správy	újezdni úřady
§ 55 odst. 1	projednání záměrů na vyhlášení památných stromů		pověřený OÚ	KÚ	správy	újezdni úřady
§ 55 odst. 2	projednání vyhlášení ZCHD rostlin, živočichů a nerostů		MŽP			
§ 56 odst. 1	výjimky ze zákazů u památných stromů	R	pověřený OÚ	KÚ	správy	újezdni úřady
§ 56 odst. 1	výjimky ze zákazů ZCHD rostlin a živočichů	R	KÚ		správy	újezdni úřady
§ 56 odst. 4	výjimky ze zákazů ZCHD rostlin a živočichů týkající se blíže neurčeného počtu osob	OOP	KÚ		správy	újezdni úřady
§ 56 odst. 5	dohoda nahrazující výjimku	smlouv a	KÚ		správy	újezdni úřady
§ 56 odst. 6	informační povinnost vůči MŽP		KÚ		správy	újezdni úřady
§ 57	souhlas k činnostem stanoveným v bližších ochranných podmínkách ZCHD rostlin a živočichů	ZS, R	KÚ		správy	újezdni úřady
§ 58 odst. 4	poskytování finanční náhrady za ztížení zem. nebo les. hosp.		MŽP n. jím zřízená org. složka státu (AOPK)		správy	MŽP n. jím zřízená org. složka státu (AOPK)

Ust. zák. 114/1992 Sb.	Kompetence	Forma	Mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V NP, CHKO, včetně všech NPR a NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	Na území vojenských újezdů
§ 60 odst. 2	podání návrhu na vyvlastnění		OÚ ORP	KÚ	správy	MO
§ 60 odst. 3	převod příslušnosti hospodaření s majetkem		MŽP		MŽP, správy	MŽP
§ 61 odst. 1	uplatnění předkupního práva		MŽP			MO
§ 63 odst. 1	souhlas ke zřizování a rušení veřejně přístupných účelových komunikací, stezek a pěšin	ZS, R	pověřený OÚ	KÚ	správy	újezdni úřady ²
§ 63 odst. 1	vedení přehledu o veřejně přístupných účelových komunikacích		OÚ (mimo území NP a jejich OP)	KÚ	správy (jen pro území NP a jejich OP)	újezdni úřady ²
§ 64	omezení nebo zákaz přístupu veřejnosti v NP, NPR, NPP a 1. zóně CHKO	OOP	ustanovení se neaplikuje		správy	újezdni úřady
§ 64	omezení nebo zákaz přístupu veřejnosti v jeskyni	OOP	KÚ		správy	újezdni úřady
§ 66	omezení a zákaz činnosti	R	ČIŽP, KÚ, OÚ ORP	ČIŽP, KÚ	ČIŽP, správy	ČIŽP, újezdni úřady
§ 67 odst. 1	rozhodnutí o nezbytnosti biologického hodnocení	R	OOP příslušný k povolení zásahu			
§ 67 odst. 4	rozhodnutí o rozsahu a nezbytnosti náhradních opatření	R	OOP příslušný k povolení zásahu			
§ 68 odst. 2	uzavírání dohod s vlastníky či nájemci pozemků	smlouv a	OÚ ORP	KÚ	správy	újezdni úřady
§ 68 odst. 3	provádění zásahů ke zlepšení přír. a kraj. prostředí		OÚ ORP	KÚ	správy	újezdni úřady
§ 69 odst. 3 a 4	poskytování finančního příspěvku		OÚ ORP	KÚ	správy, obce, SFŽP	újezdni úřady, SFŽP
§ 70 odst. 2	poskytování informací občanským sdružením		všechny orgány státní správy, které vedou řízení týkající se ochrany přírody a krajiny, pokud to zvláštní zákon nevylučuje ²			

Ust. zák. 114/1992 Sb.	Kompetence	Forma	Mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V NP, CHKO, včetně všech NPR a NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	Na území vojenských újezdů
§ 71 odst. 2	spolupráce s obcemi		všechny orgány ochrany přírody			
§ 72	vedení přehledu informací		všechny orgány ochrany přírody			
§ 73	spolupráce s odborně kvalifikovanými osobami		všechny orgány ochrany přírody			
§ 74	mezinárodní spolupráce		všechny orgány ochrany přírody			
§ 77 odst. 1 písm. q)	uplatňování stanovisek k územním plánům a regulačním plánům		OÚ ORP; KÚ pro území ORP	KÚ	správy	újezdni úřady
§ 77a odst. 4 písm. x)	uplatňování stanovisek k zásadám územního rozvoje a k územním plánům ORP		KÚ		správy	újezdni úřady
§ 77a odst. 7	vyjádření k poskytování plateb podle jiných právních předpisů		KÚ		správy	újezdni úřady
§ 77a odst. 8	závazná stanoviska k řízením podle zákona o myslivosti		KÚ		správy	újezdni úřady
§ 80 odst. 2	nařízení omezení nebo zastavení škodlivé činnosti	R	ČIŽP			
§ 81 odst. 1	ustanovování stráže přírody		KÚ		správy	újezdni úřady
§ 81b odst. 7	náhrada škody v souvislosti s činnostmi stráže přírody		KÚ		správy	újezdni úřady
§ 85 odst. 1	státní dozor v ochraně přírody		OÚ ORP, KÚ		správy	MO
§ 85 odst. 2	vrchní státní dozor v ochraně přírody		MŽP			
§ 86 odst. 1	rozhodnutí o možnosti a podmínkách uvedení do původního stavu	R	ČIŽP, OÚ ORP, KÚ	ČIŽP, KÚ	ČIŽP, správy	ČIŽP, újezdni úřady
§ 86 odst. 2	uložení přiměřených náhradních opatření	R	ČIŽP, OÚ ORP, KÚ	ČIŽP, KÚ	ČIŽP, správy	ČIŽP, újezdni úřady
§ 87 odst. 1 až 3	rozhodování o přestupcích	R	OÚ ORP, ČIŽP, stráž přírody (pouze blokové pokuty)	KÚ, ČIŽP	ČIŽP, správy, stráž přírody (pouze blokové pokuty)	ČIŽP, újezdni úřady, stráž přírody (pouze blokové pokuty)

Ust. zák. 114/1992 Sb.	Kompetence	Forma	Mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	V NP, CHKO, včetně všech NPR a NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu ¹	Na území vojenských újezdů
§ 88 odst. 1a 2	rozhodování o jiných správních deliktech	R	OÚ ORP, ČIŽP	KÚ, ČIŽP	ČIŽP, správy	ČIŽP, újezdní úřady
§ 88a	vybírání pokut		OÚ ORP, ČIŽP	KÚ, ČIŽP	ČIŽP, správy	ČIŽP, újezdní úřady
§ 88a	vymáhání pokut		OOP, který pokutu uložil; pokutu uloženou ČIŽP do 31. 12. 2010 celní úřady		OOP, který pokutu uložil; do 31. 12. 2010 celní úřady	
§ 89 odst. 1	odebrání nedovoleně držených rostlin a živočichů	R	ČIŽP, KÚ		ČIŽP, správy	ČIŽP, újezdní úřady
§ 90 odst. 11	zrušení dosavadní ochrany ZCHÚ vyhlášeného před účinností tohoto zákona ústř. org. st. správy	PP	MŽP			
čl. II bod 1. zákona č. 349/2009 Sb.	zrušení PP nebo PR a jejich OP vyhlášených podle dosavadních předpisů na území NP a jejich OP	PP	ustanovení platí jen v NP		MŽP	

¹ Na pozemcích a stavbách, které tvoří součást objektů důležitých pro obranu státu mimo vojenské újezdy, vykonává kompetence v ochraně přírody MŽP na celém území ČR.

² Ustanovení se nevztahuje na činnosti konané v přímé souvislosti se zajištěním obrany nebo bezpečnosti státu.

Použité zkratky:

EVL	evropsky významná lokalita
CHKO	chráněná krajinná oblast
KOD	kriticky ohrožený druh
KÚ	krajský úřad

LHO	lesní hospodářská osnova
LHP	lesní hospodářský plán
MO	Ministerstvo obrany
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NP	národní park
NPP	národní přírodní památka
NPR	národní přírodní rezervace
NS	národní seznam
OD	ohrožený druh
OOP	opatření obecné povahy (jen ve sloupci „Forma“)
OOP	orgán ochrany přírody (s výjimkou sloupce „Forma“)
OP	ochranné pásmo
ORP	obec s rozšířenou působností
OÚ	obecní úřad
PO	ptačí oblast
PP	právní předpis (jen ve sloupci „Forma“)
PP	přírodní památka (s výjimkou sloupce „Forma“)
PR	přírodní rezervace
R	správní rozhodnutí (v režimu správního řádu)
SOD	silně ohrožený druh
ÚSES	územní systém ekologické stability
VKP	významný krajinný prvek
ZCHD	zvláště chráněný druh
ZCHN	zvláště chráněný nerost
ZCHÚ	zvláště chráněné území
ZS	závazné stanovisko (v režimu správního řádu)

Poznámka:

Kompetence jsou uvedeny tak, jak je stanoví zákon, bez ohledu na to, zda se skutečně využívají. Není-li ve sloupci „Forma“ uvedeno „PP“ (právní předpis), „R“ (rozhodnutí) ani „ZS“ (závazné stanovisko), jedná se o jiné opatření nebo úkon.

2. ÚZEMNÍ SYSTÉM EKOLOGICKÉ STABILITY KRAJINY (ÚSES)

Zodpovědný řešitel tématu: RNDr. Jiří Kocián, AGERIS, s.r.o.

2.1. ZÁKLADNÍ CÍLE

- **Optimalizace vymezení a průběžné hodnocení ÚSES regionální a místní úrovně**
- **Realizace vymezených skladebných částí ÚSES**

2.2. VÝCHODISKA

Územní systém ekologické stability krajiny (ÚSES) je v současnosti jediným legislativně zakotveným koncepčním nástrojem k prosazování zájmů ochrany přírody a krajiny v oblasti krajinného plánování.

Smyslem vytváření ÚSES by mělo být především zvyšování ekologické a estetické hodnoty člověkem více či méně přetvořené kulturní krajiny.

Proces vytváření ÚSES však naráží na celou řadu problémů nejrůznějšího původu, z nichž nejzávažnější jsou popsány v analytické části Koncepce. Hlavními překážkami pro předcházení vzniku těchto problémů a pro jejich řešení jsou vágní legislativní předpisy a absence jednotného zdroje informací o aktuálním stavu vymezení ÚSES.

Vlastní realizace jednotlivých skladebných částí ÚSES pak narážejí na další problémy – zejm. nedostatek pozemků pro skladebné části ÚSES na zemědělské půdě (často způsobený odprodejem státní půdy bez ohledu na potřebu ploch pro ÚSES) a nedostačující finanční zabezpečení (např. při realizacích návrhů komplexních pozemkových úprav).

2.3. PŘÍSTUPY

Základní podmínkou účinného uplatnění ÚSES jako koncepčního nástroje ochrany přírody a krajiny je odborně podložené koordinované vytváření a zpřesňování návrhů vymezení ÚSES ve všech jeho hierarchických úrovních (nadregionální, regionální i místní) a ve všech podrobnostech jednotlivých typů dokumentací (od obecných koncepčních generelů přes různé podrobné plány až po realizační projekty) s ohledem na reálné podmínky konkrétních území.

Neméně důležitým následným krokem je realizace vlastních opatření k vytváření funkčních skladebných částí ÚSES (biocenter, biokoridorů a interakčních prvků), zahrnujících nejen výsadby a výsevy ve vymezených plochách, ale i následnou péči o tyto plochy.

2.4. PRIORITNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ

K uvedeným prioritním cílům se vážou následující prioritní úkoly a opatření:

- **Vymezovat a hodnotit regionální ÚSES**
- **Vymezovat a hodnotit místní ÚSES**

- **Důsledně vyžadovat zachování koncepčního pojetí vymezení ÚSES ve všech zásadních typech dokumentací o využití území**
- **Evidovat provedená konkrétní opatření k vytváření funkčního ÚSES**
- **Podporovat vytváření funkčních skladebných částí ÚSES**

2.5. KOMENTÁŘ

Vymezení a hodnocení regionálního a místního ÚSES mimo území národních parků, chráněných krajinných oblastí a jejich ochranných pásem přísluší krajským úřadům (regionální ÚSES) a obecním úřadům obcí s rozšířenou působností (místní ÚSES). K zachování jednotné koncepční podoby ÚSES a k následnému vytváření funkčního systému je nezbytné, aby příslušné orgány ochrany přírody své kompetence důsledně uplatňovaly zejména prostřednictvím aktivní účasti na projednávání všech zásadních typů dokumentací, které obsahují vymezení ÚSES (zejm. územních plánů, dokumentací pozemkových úprav a lesních hospodářských plánů).

Pro realizaci opatření k vytváření funkčních skladebných částí ÚSES je důležité zajištění dostatku vhodných pozemků a finanční zabezpečení jak vlastních výsadeb a výsevů, tak i následné nezbytné péče. Zároveň je ovšem žádoucí v maximální možné míře se vyvarovat neefektivního nakládání s finančními prostředky (zejm. zbytečně nákladných realizací a výsadeb nevhodných dřevin).

Vedle uvedených prioritních úkolů a opatření je v oblasti ÚSES třeba řešit řadu dalších existujících problémů.

Jedním ze základních problémů jsou ne vždy zcela jasné kompetence k vymezování a hodnocení jednotlivých skladebných částí ÚSES. Zdánlivě jednoznačné rozdělení kompetence k nadregionálnímu, regionálnímu a místnímu ÚSES v praxi naráží vlivem poměrně složité struktury biokoridorů vyšších úrovní na řadu problémů. U lokálních biocenter vložených do tras regionálních a nadregionálních biokoridorů a regionálních biocenter vložených do os NRBK tak existují různé výklady, komu jejich vymezení a hodnocení přináleží. Nadto existuje obecný problém, komu náleží vyjadřovat se k zásahům do skladebných částí ÚSES. Je proto třeba, aby mezi orgány ochrany přírody různých úrovní došlo k jednoznačné shodě, kdo zodpovídá za vymezení a hodnocení každé jednotlivé skladebné části ÚSES a kdo se vyjadřuje k zásahům do ní.

Velmi zásadními problémy na poli ÚSES jsou jeho častá „oklešťování“ v rámci pozemkových úprav pod únosnou míru. Do budoucna bude třeba řešit i případy těch území, kde byly dokončeny návrhy komplexních pozemkových úprav bez zajištění dostatečných ploch pro ÚSES.

Vzhledem k velmi obtížné orientaci v různých typech stávajících dokumentací a vymezení ÚSES se jako nezbytný krok ukazuje vytvoření jednotného informačního systému o zpracovaných dokumentacích a o vymezení ÚSES.

3. LESNÍ EKOSYSTÉMY

Zodpovědný řešitel tématu: Ing. Eliška Zimová, LŐW & spol., s.r.o.

3.1. ZÁKLADNÍ CÍLE

Obecným principem ochrany přírody v lesním hospodářství v ČR je ekologicky šetrné obhospodařování lesů s důrazem na zachování a plnění mimoprodukčních funkcí lesa.

Lesní porosty jsou významnou složkou přírodního prostředí a významným krajinným prvkem. Zachovalé přírodě blízké a přírodní lesní porosty je třeba chránit a posilovat jejich ekologickou hodnotu. Lesy negativně poznamenané hospodářskou činností člověka je nutné postupně převádět na lesy ekologicky stabilnější a plnící více funkcí. Při hospodaření v lesních porostech v maximální možné míře využívat přírodních procesů.

Uvedené principy se promítají do těchto základních cílů:

- **Příznivá druhová a věková skladba lesních porostů.**
- **Zachování stávající plochy pozemků určených k plnění funkcí lesa.**
- **Podpora zvyšování ploch pozemků určených k plnění funkcí lesa, zvláště na méně lesnatých částech území kraje (Znojensko, Břeclavsko).**
- **Zdůrazňování mimoprodukčních funkcí lesa.**
- **Péče o lesy v ZCHÚ odpovídající předmětu ochrany, jeho zachování a případnému zvýšení jeho kvality.**

3.2. VÝCHODISKA

Lesního hospodářství ČR vychází ze Zásad státní lesnické politiky, schválených vládou ČR v roce 1994, z rezortního Lesnického programu zpracovaného MZe v letech 1997 – 1998, z Koncepce rezortní politiky Ministerstva zemědělství před vstupem České republiky do Evropské unie, schválené vládou v roce 2000 a obsahující spolu s problematikou zemědělství a vodního hospodářství také Koncepci lesnické politiky ve smyslu Národního lesnického programu.

Koncepční záměry formulující postavení lesa a lesního hospodářství v environmentální politice ČR jsou uvedeny také ve Státním programu ochrany přírody a krajiny z roku 1998 a ve Státní politice životního prostředí ČR, jejíž aktualizaci schválila vláda svým usnesením č. 38 ze dne 10. ledna 2001.

Komplexním dokumentem lesního hospodářství kraje je Program rozvoje lesního hospodářství Jihomoravského kraje (PRLHJMK).

Základní dokumenty:

- zákon č. 114/1992. Sb. o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 289/1995 Sb. o lesích („lesní zákon“) a navazující prováděcí vyhlášky
- Státní program ochrany přírody a krajiny ČR

- Národní lesnický program
- Základní principy lesnické politiky Mze ČR
- Lesnická politika ČR
- Program trvale udržitelného hospodaření v lesích, výchova a obnova lesa LČR
- Program rozvoje lesního hospodářství Jihomoravského kraje
- Oblastní plány rozvoje lesů

3.3. PŘÍSTUPY

Pro stanovení priorit v ochraně přírody na PUPFL v rámci kompetencí zákona č. 114/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů jsou jedním ze základních podkladů informace o stavu cenných lesních ekosystémů. Pro tento účel lze využít dostupné podklady (např. mapování a evidence ekologicky významných segmentů lesních porostů v rámci zpracování dokumentací ÚSES, mapování NATURA 2000, stupně přirozenosti lesů) na území JMK.

Na PUPFL je vymezena převážná část skladebných částí ÚSES, které jsou základem funkčnosti systému. Krajský úřad vymezuje, hodnotí funkčnost (§ 77a, odst. 4) ÚSES na regionální úrovni, pověřené obecní úřady s rozšířenou působností na lokální úrovni (§ 77, odst. 2). Na základě získaných informací o stavu lesních ekosystémů a záměrech lesního hospodářství je nutno zajistit na PUPFL funkční systém ÚSES postupnou realizací navrhovaných opatření.

Orgány ochrany přírody uplatňují zájmy ochrany přírody a krajiny při projednávání LHP, LHO, ÚPD všech stupňů, JPÚ, KPÚ, SEA, EIA, investiční akce aj.

Dobudování sítě ZCHÚ a NATURY na PUPFL, včetně stanovení bližších podmínek ochrany, schválení plánů péče atd. (viz kapitola ZCHÚ).

3.4. PRIORITNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ

- **Uplatňování zájmů ochrany přírody a krajiny při tvorbě a změnách LHP, LHO (ZCHÚ, památné stromy, NATURA 2000, ÚSES, ekologicky významné segmenty lesa, ostatní VKP, nepřipouštět zvyšování nepůvodních druhů dřevin, podpora zachování a zvyšování ekologické stability a biologické rozmanitosti lesních porostů, šetrné způsoby hospodaření).**
- **Uplatňování zájmů ochrany přírody a krajiny při tvorbě a změnách ÚPD všech stupňů, JPÚ, KPÚ, SEA, EIA, investiční akce aj.**
- **Při zalesňování nelesních ploch důsledně uplatňovat zájmy ochrany přírody a krajiny.**
- **Podpora poradenství vlastníkům lesa zaměřené na výhody přírodě blízkého obhospodařování lesa.**

3.5. KOMENTÁŘ

Uplatňování zájmů ochrany přírody na PUPFL vychází ze zákona č. 114/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů a provádí se především při zpracování a projednání LHP a LHO.

Naplnění všech výše specifikovaných cílů (kap. 1.4.) nemůže být jen věcí orgánů ochrany přírody krajského úřadu či orgánů ochrany přírody nižších stupňů. Realizaci mnoha opatření brání řada různých překážek, či je zapotřebí řešit množství problémů, které přesahují ochranu přírody danou kompetencemi dle zákona 114/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů, nebo územní rámec kraje. Níže uvádíme přehled některých dalších návrhů na řešení zaměřených na ochranu lesních ekosystémů.

- **Ochrana ekologicky významných částí lesních ekosystémů.**

Podporovat vyhlašování lesů zvláštního určení potřebných pro zachování biologické různorodosti. Ve skladebných částech ÚSES prosazovat přiblížení dřevinné skladby skladbě přirozené, včetně uplatnění druhů dřevin s přirozeně nízkým podílem na zastoupení (druhů vzácných) a dřevin pionýrských, včetně keřů. Zachovat a stabilizovat stávající síť ekologicky významných částí lesa (kostra ekologické stability lesa, doupné stromy), které jsou základním předpokladem zachování biologické rozmanitosti lesních ekosystémů včetně populací zvláště chráněných a ohrožených druhů živočichů a rostlin.

- **Podpora obnovy lesních porostů přibližující druhovou skladbu přírodě blízkým společenstvům.**

Uplatnit dostupné nástroje k nápravě druhové skladby lesů zvýšením zastoupení autochtonních dřevin (především dubu, buku, jedle a dalších). Přiblížit skladbu lesů cílovým druhovým skladbám (diferencovaně dle růstových podmínek, případně dalších faktorů). Podporovat způsoby obnovy lesních porostů přibližující druhovou skladbu přírodě blízkým společenstvům, omezovat výsadby geograficky nepůvodních druhů a jejich kříženců.

- **Podpora šetrných těžebních, pěstebních a obnovních postupů při posilování přirozené obnovy lesa.**

Ve vhodných podmínkách všestranně podporovat přirozenou obnovu lesa na úkor umělé, v rámci podrobných způsobů hospodaření využívat selekční tlak mateřského porostu na formování následné generace lesa. Dlouhodobě podporovat šetrné způsoby hospodaření zlepšující věkovou a prostorovou strukturu lesních porostů.

- **Podpora zachování lučních enkláv a podmáčených území v lesních porostech.**

Všestranně podporovat takové způsoby hospodaření, které umožní zachování lučních a nivních enkláv uvnitř lesních komplexů a podél lesních okrajů. Podporovat jejich pravidelnou údržbu. Při zalesňování nelesních ploch dbát na zájmy ochrany přírody a u cenných ploch a biotopů vyloučit zalesnění.

- **Podpora údržby a obnovy lesních alejí a porostních plášťů, zachování významných solitér a výstavků.**

Podporovat obnovu a zachování lesních alejí, solitér a výstavků a porostních plášťů jako významné součásti kostry ekologické stability v lesních porostech. Tento záměr prosazovat při projednávání a schvalování LHP a LHO.

- **Podpora zachování doupných stromů a ponechání části odumřelého dřeva v lesních porostech.**

Podporovat ponechávání doupných stromů a výstavků, příp. hloučků starých stromů do stádia jejich přirozeného rozpadu. Podporovat ponechání přiměřeného množství odumřelého dřeva přirozenému rozpadu; preferovat dřeviny, u nichž nehrozí nebezpečí rozvoje nebezpečných druhů podkorního hmyzu.

- **Podpora přeměny akátin.**

Zvýšenou pozornost zaměřit na ekologicky nevhodné porosty akátu na území kraje. Využít vhodné a dostupné metody na jejich přeměnu na porosty s převahou autochtonních dřevin. V porostech s příměsí akátu se při výchovných zásazích zaměřit na potlačení této ekologicky nevhodné dřeviny.

- **Podpora údržby a obnovy větrolamů.**

Podporovat údržbu a obnovu větrolamů jako porostů plnicích významné ekologické a půdoochranné funkce.

- **Podpora ekologické funkce lesa.**

Prosazovat zachování specifických biotopů na lesní půdě jako jednoho ze základních předpokladů zachování biologické rozmanitosti a zachování populací zvláště chráněných a ohrožených druhů živočichů a rostlin. Podporou hnízdních podmínek přirozených (ochranou doupných či hnízdních stromů, ochranou a podporou keřového patra zejména v lesních okrajích a pod.) i umělých (vyvěšování, údržba a monitoring hnízdních budek a jiných úkrytů) posílit populace ptactva a netopýrů jako významné stabilizační složky lesních ekosystémů. Pro zvýšení účinnosti opatření vytvořit několik samostatných programů zaměřených na podporu sov, dravců, doupných druhů ptactva, netopýrů a pod. Sestavení programu, monitoring a vyhodnocení výsledků zadat specialistům.

- **Podpora zalesňování vhodných ploch.**

Podpora zalesňování málo produktivních zemědělských pozemků, nutno však zohlednit další kritéria, zejména zachování krajinného rázu, zachování diverzity krajiny (nezalesňovat luční enklávy uvnitř lesů a pod.), výskyt vzácných a ohrožených druhů organismů apod. Zalesnění málo produktivních zemědělských půd je účelné směřovat především do míst s nízkou lesnatostí, do rozsáhlých intenzivně zemědělsky využívaných oblastí jako protierozní opatření.

- **Podpora osvěty vlastníků lesních porostů.**

Podporovat program osvěty (semináře, exkurze, školení) pro vlastníky lesů, pracovníky státní správy OP, státní správy lesů a lesního provozu, osvětlující nezbytnost, metody a možnosti uplatnění trvale udržitelného polyfunkčně orientovaného obhospodařování lesů. Podpořit vytvoření informačního systému pro vlastníky lesů o dotačních titulech napomáhajících naplňování mimoprodukčních funkcí lesa a zároveň zohledňující zájmy ochrany přírody.

K naplnění stanovených cílů ochrany přírody v lesních ekosystémech chybí potřebná ustanovení v zákoně o lesích č. 289/1995 Sb. Zákon o lesích nemá vazbu na termín „územní systémy ekologické stability“ a prosazování principů ÚSES je proto velmi obtížné (pouze projednávání LHP, LHO).

Přirozená i umělá obnova lesních porostů, zejména listnatými druhy dřevin, je v současnosti narušena vysokými stavy spárkaté zvěře. Je tedy nutno vytvářet soustavný a dlouhodobý tlak na snižování stavů spárkaté zvěře na ekologicky únosné stavy. Omezit nebo zrušit chov nepůvodních druhů zvěře ve volných honitbách, zejména ve VZCHÚ (pro jejich chov využít stávajících obor). Podpořit takové změny legislativy, aby umožňovala účinné řešení problému.

Kontroverzní jsou úpravy vodních toků a niv na lesních pozemcích, kdy pod názvem revitalizace (nebo i hrazení bystřin) jsou nevhodně upravována a ničena cenná území přírodě blízkého charakteru.

Hydrografická síť je na úrovni katastrovaných vodních toků, které jsou ve správě LČR podchycena pasportizací a spravována Správami vodních toků dle krajských ředitelství LČR. I když veškeré investiční akce a údržba podléhají běžnému správnímu řízení a tedy vyjádření příslušných orgánů, nejsou dostatečně tyto nástroje využívány. Doporučujeme při těchto akcích vždy požadovat zpracování biologického hodnocení dle zákona č. 114/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů. Značná část toků ve správě LČR se nachází ve volné krajině, tj. i mimo les a v intravilánech obcí, kde je třeba postupovat při úpravách rovněž v užší spolupráci s orgány ochrany přírody. Důsledná by měla být ochrana stávajících břehových a doprovodných porostů toků (i když zpravidla nejsou součástí PUPFLu!), které tvoří často funkční základ skladebných částí ÚSES.

K naplnění cíle polyfunkčnosti lesů bude třeba do budoucna více uplatnit ekonomické i mimoekonomické nástroje k nápravě druhové skladby lesů zvýšením zastoupení hlavních stanovištně přirozených druhů dřevin, zejména buku, dubu, jedle a jilmu. Prvním postupovým dlouhodobým cílem je přiblížit skladbu lesů cílovým druhovým skladbám (diferencovaně dle růstových podmínek, případně dalších faktorů). To by znamenalo uplatnit funkčně integrované způsoby hospodaření. U polyfunkčních lesů se předpokládá min. majoritní (nad 51%) podíl dřevin přirozené druhové skladby. Z tohoto hlediska je reálné „udělat pořádek“ v kategorizaci lesů. To znamená vymezit lesy polyfunkční na úrovni modelu, lesy modifikovatelné a lesy tomuto modelu vzdálené, tj. lignikultury, plantáže rychlerostoucích dřevin apod. Účelové lesy jasně pojmenovat (stanovit funkčnost) a ošetřit je plánem péče s časovou trajektorií návrhu opatření.

Do střetů s ochranou přírody a krajiny se často dostávají oborní chovy. Obora je účelové myslivecké zařízení zřízené za účelem intenzivního chovu spárkaté zvěře. Schvaluje je MZe, vyhláší příslušný ORP. Zpravidla je subkategorií lesa zvláštního určení - obora. Na oboru musí být zpracován projekt a ten podléhá správnímu řízení, kde je nutno důsledně uplatňovat zájmy ochrany přírody a krajiny. Zásadním problémem jsou tzv. okusové plochy a obnova porostů. V oborách je častý střet zájmů ochrany přírody s mysliveckým hospodařením, např. přítomnost ZCHÚ, genové základny apod., který nelze akceptovat. Bohužel zpravidla je zrušena genová základna nebo rezervace, obora nikdy! Tady by orgány ochrany přírody měly být nekompromisní a takové střety zájmu nepřipouštět. Rovněž je nutná pravidelná kontrola plánovaných stavů zvěře, rozlohy okusových ploch a zajištěné obnovy lesa, vše ve spolupráci se státní správou lesů!

V souladu se Státním programem ochrany přírody a krajiny ČR je třeba v rámci kraje zpracovat program rozšíření ploch přírodě blízkých lesů v nivách řek a potoků pro jejich mimořádný ekologický protipovodňový význam.

4. ZEMĚDĚLSKÉ EKOSYSTÉMY

Zodpovědný řešitel tématu: Ing. Draga Kolářová, AGERIS, s.r.o.

4.1. ZÁKLADNÍ CÍLE

- **Postupný přechod k environmentálně zodpovědnému zemědělskému využívání venkovské krajiny.**
- **Zabezpečení rozvoje a údržby segmentů venkovské krajiny sloužících ke zvýšení biodiverzity krajiny.**

4.2. VÝCHODISKA

Jihomoravský kraj se svým vysokým podílem orné výrazně překračuje celorepublikový průměr. Zatímco podíl plochy orné půdy v české republice činí 39%, v jihomoravském kraji překračuje 50%, přičemž největší podíl orné půdy se nachází v okresech Znojmo - 63% a Břeclav 55%. Na území kraje se nachází 203 katastrů se zastoupením orné půdy přes 80 % celkové výměry.

Toto obrovské zornění území sebou přináší řadu problémů s větrnou, respektive vodní erozí, rozvrácenou (neexistující) ekologickou stabilitou, ztrátou přírodních stanovišť, sníženou biodiverzitou a sníženou obytnou hodnotou krajiny pro člověka, spojenou s nízkou kvalitou estetických vjemů krajiny a je jedním ze základních problémů ochrany přírody v jihomoravském kraji.

Omezená plocha přírodě blízkých ekosystémů na zemědělské půdě je tvořena zejména trvalými kulturami travních porostů a extenzivních sadů, případně travobylinnými až dřevinnými porosty na mezích.

Trvalé travní porosty přírodě blízké se nachází omezeně v nivách potoků a řek, na extrémních svazích, v severní části kraje jako ve větším rozsahu jako pasené či kosené hospodářské louky.

Ve srovnání s jinými kraji má Jihomoravský kraj výrazný nedostatek TTP i ve středních a horších výrobních podmínkách, kde by louky měly být efektivně hospodářsky využívány pro výživu polygastrických hospodářských zvířat (skot, ovce, kozy).

Absolutní nedostatek trvalých travních porostů je ovšem v nejlepších výrobních podmínkách nejteplejších poloh státu, kde převažuje zaměření zemědělské výroby na obilnářství, vinohradnictví, chov monogastrických hospodářských zvířat (prasat). Pro sklizeň z luk tu není přirozená hospodářská potřeba s výjimkou chovu koní pro sport a rekreaci.

Rovněž vysokokmenné zatravněné sady hrají významnou roli v ochraně přírody a krajiny. Jsou výrazným krajínotvorným činitelem, často jsou refugiem volně žijící fauny včetně chráněných druhů či regionálně významných druhů, mnohdy jsou i místem výskytu chráněných či regionálně významných druhů rostlin. Často se v nich najdou krajové nebo staré, již nepěstované odrůdy ovocných dřevin, významné z hlediska zachování genofondu ovocných dřevin. Tyto sady se v nepatrných zbytcích nacházejí téměř ve všech oblastech Jihomoravského kraje, výrazněji jsou zastoupeny v zemědělsky méně příznivých polohách okresu Blansko, v severozápadní části okresu Brno–venkov a východní části okresu Hodonín.

Klesající zájem o málo tržně atraktivní ovoce, pracná a často i střídavá sklizeň jsou faktory ohrožující jejich existenci.

Jihomoravský kraj výrazně zaostává za ostatními kraji výměrou půdy obhospodařované ekologicky hospodařícími zemědělci i počtem ekologicky hospodařících zemědělských subjektů. Je to dáno zejména výrazně příznivými podmínkami pro intenzivní zemědělskou velkovýrobu na převážné většině území kraje.

4.3. PŘÍSTUPY

Jihomoravský kraj má výrazný podíl území s optimálními podmínkami pro vysoce produkční zemědělství. Proto je třeba, aby ochrana přírody se výrazně zaměřila na podporu urychleného přechodu k environmentálně zodpovědnému zemědělskému využívání venkovské krajiny a vytváření a rozvoj všech prvků v zemědělské krajině, které podpoří její biodiverzitu. Vedle prioritní role budování prvků územního systému ekologické stability v zemědělsky intenzivně využívané krajině je třeba se zaměřit na podporu mimoprodukčních funkcí zemědělství.

4.4. PRIORITNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ

- **Spolupracovat s resortem zemědělství na systému poradenství zaměřeného na environmentálně zodpovědné zemědělské využívání krajiny a optimální využívání podpor a kompenzací pro opatření zvyšující biodiverzitu krajiny.**
- **V rámci programu ekologické výchovy realizovat aktivity směřující k podpoře environmentálně zodpovědného zemědělského využívání krajiny, ekologického zemědělství a optimálního využívání agroekologických programů.**
- **Pokračovat systematickým výběru přírodě blízkých ekosystémů na ZPF k registraci jako VKP.**
- **Odborně podporovat uživatele (vlastníky) pozemků, na kterých se nachází přírodě blízké ekosystémy při péči o tyto plochy a optimálním využití možných podpor a kompenzací.**
- **V rámci procesu projednávání a schvalování komplexních pozemkových úprav uplatňovat důsledné plošné vymezení prvků ÚSES na samostatných parcelách.**
- **Spolupracovat se všemi partnery při finančním zabezpečování realizace prvků ÚSES.**
- **V rámci záchranných programů uplatňovat požadavky environmentálně šetrného způsobu zemědělského hospodaření ve vybraných oblastech a sledovat jejich dopady na ohrožené druhy organismů.**

4.5. KOMENTÁŘ

K podpoře aktivit podílejících se na péči o krajinu a zvyšování její biodiverzity byla vytvořena řada podpůrných opatření jak v resortu ministerstva životního prostředí, tak v resortu ministerstva zemědělství, na kterém spočívá zásadní zodpovědnost za využívání zemědělské půdy. Ochrana přírody se může podílet na podpoře těchto aktivit činností:

- dokumentační, spočívající v evidenci přírodě blízkých ekosystémů na ZPF, zejména trvalých travních porostů, mokřadů, extenzivních sadů a jejich registraci jako VKP a zahrnutí do GIS,
- výchovnou, spočívající ve výchově využívání ekologicky šetrných výrobních postupů a ekologicky šetrném obhospodařování přírodě blízkých ekosystémů,
- organizačně správní v rámci projednávání projektů komplexních pozemkových úprav, realizace programů péče o krajinu, programů obnovy venkova, záchranných programů a pod.

5. VODNÍ EKOSYSTÉMY

Zodpovědný řešitel tématu: Ing. Tomáš Havlíček, ATELIER FONTES, s.r.o.

5.1. ZÁKLADNÍ CÍLE

Cíle ochrany přírody v oblasti vodních ekosystémů jsou různými způsoby definovány v řadě mezinárodních i celostátních dokumentů, o které se může ochrana přírody opřít při prosazování těchto cílů. Za nejvýznamnější lze považovat:

- **Zachování či obnova přirozených či polopřirozených biotopů tekoucích vod a jejich společenstev s vysokou ekologickou stabilitou, bohatou biodiverzitou a s výskytem vzácných a ohrožených druhů (The Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy.)**
- **Zachování či obnovení říčního kontinua (Pan-European Ecological Network).**
- **Zachování či obnova přirozených či polopřirozených korytotvorných a dalších geomorfologických říčních procesů (Státní program ochrany přírody a krajiny).**
- **Zajištění podmínek pro život a reprodukci původní populace ryb, popř. zvýšení výskytu původních vodních živočichů a omezení výskytu nepůvodních druhů ryb (plnění implementačního plánu Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ustavující rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky).**
- **Důsledná ochrana všech typů mokřadů, zabezpečování obnovy a revitalizace vodních biotopů a mokřadů, vyrovnávání vláhové bilance (Státní politika životního prostředí České republiky v kapitole 1.2. Péče o vodní ekosystémy, revitalizace vodních biotopů).**

Výše uvedené cíle lze prostorově a tématicky podrobněji specifikovat takto:

- **V ploše povodí:** Zachování a obnova přirozeného vodního režimu a retenční schopnosti krajiny, vyrovnávání vláhové bilance krajiny, obnovování přirozených retenčních prvků v krajině s důrazem na údolní nivy, omezení vodní eroze jako zdroje zanášení vodních ekosystémů.
- **V biotopech stojatých vod a mokřadů:** Zabezpečování obnovy, rozšíření a ochrany vodních a na vodu vázaných biotopů stojatých vod, zachování a rozšíření stávající sítě mokřadů se zohledněním požadavků stanovištní rozmanitosti a dalších zájmů ochrany přírody včetně posilování mimoprodukčních funkcí rybníků.
- **V nivách a pořčních zónách:** Zajištění a obnova přirozených prostorových a funkčních vazeb mezi vodními toky a jejich nivami včetně umožnění přirozeného neškodného rozlivu a zajištění prostoru pro přirozené korytotvorné procesy vodních toků, zachování a zlepšení přirozených funkcí ekosystémů významných údolních niv a jejich mokřadů.
- **V korytech toků:** Zachování a rozšíření stávající sítě přirozených až přírodě blízkých toků, revitalizace koryt toků včetně korytotvorných a dalších geomorfologických říčních procesů s diverzifikací břehů a dna a zajištěním přirozeného vodního režimu; dosažení kvalitních břehových porostů stanovištně vhodných domácích druhů dřevin;

obnova říčního kontinua - zajištění jejich migrační prostupnosti pro ryby a ostatní živočišné druhy a zamezení vzniku nových migračních bariér.

- **V oblasti čistoty vody:** Snižování plošného znečištění povrchových a podzemních vod, snížení znečištění z komunálních odpadních vod a zabránění, popř. snížení následků havarijního znečištění. Zlepšení čistoty povrchových vod jednak u nejvíce znečištěných toků a jednak ve zvlášť chráněných územích.
- **V oblasti rybářství a chovu ryb:** Optimalizace stavu rybí obsádky v tocích a nádržích a vypouštění ryb do volné přírody, omezení negativního účinku intenzivního chovu ryb v rybnících na zájmy ochrany přírody.
- **V ostatních oblastech:** Prosazování a respektování zájmů ochrany přírody v rozhodovacích procesech i při realizaci konkrétních drobných i velkých záměrů.

5.2. VÝCHODISKA

5.2.1. SPOLEČNÁ VÝCHODISKA

Vodních ekosystémů se v zákoně 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění, týkají:

- § 2, odst. 2, písm. i) podle kterého „Ochrana přírody a krajiny podle tohoto zákona se zajišťuje zejména ovlivňováním vodního hospodaření v krajině s cílem udržovat přirozené podmínky pro život vodních a mokřadních ekosystémů při zachování přirozeného charakteru a přírodě blízkého vzhledu vodních toků a ploch a mokřadů, ...“,
- § 3, odst. 1, písm. b) podle kterého „... Významnými krajinnými prvky jsou lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera, údolní nivy. Dále jimi jsou jiné části krajiny, které zaregistruje podle § 6 orgán ochrany přírody jako významný krajinný prvek, zejména mokřady, ...“,
- § 4, odst. 2 stanovuje: „... K zásahům, které by mohly vést k poškození nebo zničení významného krajinného prvku nebo ohrožení či oslabení jeho ekologicko-stabilizační funkce, si musí ten, kdo takové zásahy zamýšlí, opatřit závazné stanovisko orgánu ochrany přírody. ...“,
- §§ 49 a 50 vymezují základní podmínky ochrany zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů, chráněny jsou i jejich biotopy. Tyto zvláště chráněné druhy vymezuje vyhláška 395/1992 Sb., která obsahuje i řadu druhů rostlin a živočichů vázaných na vodní ekosystémy.

Velký význam pro ochranu vodních ekosystémů, a tedy i ochranu přírody, bude mít aplikace Směrnice 2000/60/ES (Rámcová vodohospodářská směrnice). Její charakteristiku a průběhy do české legislativy obsahuje 1. etapa - Analytická část – kapitola 4.1.4., informace o jejích cílech pak obsahuje 2. etapa – kapitola 2.4.4. Na základě této legislativy a naplňujících kroků budou v roce 2009 kraje schvalovat své Plány oblastí povodí s cílem dosáhnout tzv. dobrého stavu vodních útvarů do roku 2015. Je nezbytné, aby tyto dokumenty plně zohledňovaly zájmy ochrany přírody.

Kromě toho se k ochraně vodních ekosystémů, jejím cílům, opatřením a úkolům váží další obecně platné dokumenty. Jejich základní přehled a výtah nejdůležitějších pasáží obsahuje rovněž 2. etapa – kapitola 2.4.4.

5.2.2. K PLOŠE POVODÍ

Vymezené cíle vycházejí z těchto aspektů – negativně ovlivňujících faktorů:

Odtokové poměry v krajině jsou díky klimatickým podmínkám, vysokému zornění a odvodnění (z 50 083 ha odvodnění v JmK je dokonce 9 443 ha v chráněných územích, tj. 18,85 % – viz mj. kap. 4.6. analytické části), velkému utužení zemědělských půd, rozsáhlým úpravám vodotečí a dalším faktorům značně nevyrovnané a rozkolísané. V důsledku antropogenních zásahů do plochy povodí značně poklesla retenční schopnost krajiny, což se negativně projevuje nejen na zvýšení povodňových škod, ale i úbytku drobných mokřadních ploch i zvýšení výkyvů v průtocích, včetně zvýšeného vysýchání drobných toků.

Dalším negativním faktorem jsou odběry povrchových a podzemních vod pro nejrůznější účely.

Na zanášení vodních ekosystémů se podílí i velká míra vodní a částečně i větrné eroze. Negativní vliv mají i plošné splachy živin ze zemědělských ploch i znečištění z komunální sféry.

Výše uvedené negativní faktory nejsou zdaleka všechny kvantifikované a kvantifikovatelné. Proto je obtížné kvantifikovat i cíle pro eliminaci všech negativních faktorů.

Hydrologické podmínky jako převážně nevýhodné vyhodnocuje pro území JmK analytická část v kapitole 4.1.2.

5.2.3. K BIOTOPŮM STOJATÝCH VOD A MOKŘADŮ

Existence mokřadních ekosystémů je jedním ze základních předpokladů obecného zachování biologické rozmanitosti, včetně zachování populací zvláště chráněných a ohrožených druhů živočichů a rostlin. Stávající síť takových lokalit je aktuálně nedostatečná, mnohé z nich jsou na pokraji zániku nebo degradovány, další jsou existenčně ohroženy nevhodnými záměry. Mnoho velkých i drobných vodních ploch v historické i nedávné minulosti zaniklo.

Negativní nezanedbatelné dopady na zájmy ochrany přírody a krajiny má intenzivní a průmyslový chov ryb v rybnících.

Existuje rámcový přehled o existenci vodních nádrží s rozlohou větší, než 0,1 ha. Tento přehled ale není úplný, stejně jako není úplný přehled základních hydrotechnických charakteristik. Už vůbec neexistuje dostatek informací o kategorizaci kvality biotopů stojatých vod z hlediska zájmů ochrany přírody a lokalizaci všech přírodně hodnotných drobných mokřadů na území JmK. To se týká i rybníků s intenzivním či průmyslovým chovem ryb. Dvě největší rybníkářské firmy v JmK hospodaří na 216 rybnících. Dostupné údaje uvádí analytická část – kapitola 4.4., tabulková příloha 4.1. a mapová příloha 4.5.

Přehled mokřadů dle Českého ramsarského výboru obsahuje kapitola 4.5., analytické části, mokřady mezinárodního významu obsahuje mapová příloha č. 4.8. Dále lze vycházet mj. z Katalogu biotopů ČR a mapování soustavy NATURA 2000.

Ze všech stávajících nádrží se do konfliktu se zájmy ochrany přírody a krajiny nejvíce dostává komplex Vodního díla Nové Mlýny.

Budování nových velkých nádrží, zejména průtočných, je z hlediska ochrany přírody přerušáním říčního kontinua s řadou negativních dopadů na zájmy ochrany přírody a krajiny. Navíc jejich plánovaný převážně závlahový účel dnes již není tak aktuální. V úvahu padá spíše protipovodňová ochrana, ale ta se dá řešit i jinými prostředky. Přehled plánovaných vodních nádrží dle SVP uvádí kapitola 4.4. a mapová příloha 4.7. analytické části.

5.2.4. K NIVÁM A POŘÍČNÍM ZÓNÁM

Jihomoravské údolní nivy řek Dyje, Moravy a Svratky jsou v rámci celého Jihomoravského kraje nezastupitelné z hlediska zájmů ochrany přírody. Zahrnují značné množství významných lokalit a oblastí, jsou nezastupitelné z hlediska přežívání velkého množství zvláště chráněných a ohrožených druhů rostlin a živočichů.

Údolní nivy jsou rovněž velmi významné z hlediska protipovodňové ochrany. Zájem ochrany přírody na přirozeném režimu niv s rozléváním povodňových průtoků je v tomto případě v souladu se snahami o citlivou a efektivní protipovodňovou ochranu.

V údolních nivách se nachází rovněž většina cenných stojatých vod a mokřadů od největších vodních nádrží až po jednotlivé drobné tůně či vlhké louky. V těchto ohledech se východiska řešení niv a pořičních zón shodují s východisky řešení plochy povodí i stojatých vod a mokřadů.

Z hlediska revitalizace koryt toků je klíčové zajištění prostoru pro přirozené korytotvorné procesy vodních toků a břehové a doprovodné porosty. To se týká zejména upravených toků s těžištěm v jihovýchodní části kraje. Současný stav je v tomto ohledu velmi nepříznivý s řadou negativně působících faktorů. Ukazuje se, že pozemkové úpravy nezajišťují dostatek prostoru pro přirozeně fungující toky, ani pro další účely ochrany přírody a krajiny.

5.2.5. K VODNÍM TOKŮM

Přírodě blízké až přirozené toky jsou jedním ze základních předpokladů obecného zachování biologické rozmanitosti včetně populací zvláště chráněných a ohrožených druhů živočichů. Stávající síť takových toků je aktuálně nedostatečná, mnohé z nich jsou degradovány, další jsou existenčně ohrožovány některými záměry.

Kvalitou toků z přírodního hlediska se zabývá hodnocení uvedené v kap. 4.2.3. analytické části a v mapě 4.2. Východiskem pro další návrhy bude i hodnocení zpracovávané v rámci přípravy Plánu povodí. Celkově jsou však podklady k hodnocení ekologického stavu toků nedostatečné.

Síť vodních toků je zároveň fragmentována řadou migračních bariér, především stupňů a hrází průtočných nádrží, ale i dalšími typy (například odběry vod, bodovým znečištěním, apod.). Jejich přehled uvádí analytická část v kapitole 4.3., kategorizaci toků (mimo jiné s ohledem na priority řešení migračních bariér) uvádí kapitola 4.1.3 a mapové přílohy 4.1. a 4.3..

Dle platného znění zákona 254/2001 Sb., o vodách, „Při povolování vodních děl, jejich změn, změn jejich užívání a jejich odstranění musí být zohledněna ochrana vodních a na vodu

vázaných ekosystémů. Tato vodní díla nesmějí vytvářet bariéry pohybu ryb a vodních živočichů v obou směrech toku. To neplatí v případech“ (§ 15, odst. (6)).

Dle téhož zákona je „zachování a zvětšování rozsahu přirozených koryt vodních toků“ jmenováno jako příklad cíle a návrhu potřebných opatření v Plánu oblasti povodí.

5.2.6. K ČISTOTĚ VOD

Přiměřená čistota vod patří k jednomu ze základních předpokladů existence hodnotných vodních ekosystémů. Proto se analytická část zabývala i tímto aspektem a obsahuje dostupné údaje alespoň k čistotě tekoucích vod – viz kap. 4.2.2.

Současný stav na řadě toků je v současnosti tak špatný, že neumožňuje trvalý výskyt vyšších forem života. Nejhorší je situace na některých úsecích toků: Haná, Kyjovka, Daníž, Litava, Rakovec, Trkmanka, Jevišovka, Štinkovka a Svatka pod Brnem.

5.2.7. K RYBÁŘSTVÍ A CHOVU A RYB

Na řadu vodních ekosystémů má z hlediska zájmů ochrany přírody negativní vliv hospodářská činnost. Vysoké stavy rybích obsádek v rybnících jsou hlavní příčinou degradace těchto biotopů a mizením populací zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů. Intenzivní chov ryb omezuje či znemožňuje rozvoj některých složek ekosystémů stojatých vod a negativně ovlivňují kvalitu povrchových vod. To se týká zejména intenzivního chovu ryb v rybnících s vysokou obsádkou a hnojením.

Negativně se projevuje i vypouštění některých druhů ryb do volné přírody.

Další východiska uvádí kapitola ke stojatým vodám a mokřadům.

5.3. PŘÍSTUPY

Výše uvedená východiska znamenají, že k ochraně vodních ekosystémů je zapotřebí v přírodě a krajině zejména uplatňovat a aplikovat níže uvedené zásady. Některé z uvedených zásad mohou být použitelné i ve více typech území.

5.3.1. V PLOŠE POVODÍ

Současný nevhodný hydrický režim krajiny zlepší diferencovaná eliminace účinků odvodnění, která by se měla zaměřit zejména na zvláště chráněná území a zadržení drenážních vod v mokřadech. Ke zlepšení rovněž přispěje zpomalování odtoku odtrubňováním toků, zmenšování tzv. nepřerušené délky plošného povrchového odtoku na orné půdě, rozdrobení nepřiměřeně velikých zemědělsky obhospodařovaných pozemků, zvyšování hustoty drobné vodní sítě, revitalizace odvodňovacích příkopů a zlepšování fyzikální struktury půd.

Ochrana mokřadních ekosystémů před zanášením erodovanou orníci je možná zejména eliminací vodní eroze zatravněním nebo zalesněním strmých svahů a dalšími typy protierozních opatření v mírnějších sklonech. Ke kompenzaci funkce zaniklých mokřadů poslouží budování nových nebo obnova zaniklých drobných mokřadů zadržující vodu

odtékající z elementárních odtokových ploch a povodí na vhodných dostupných místech. Mimořádnou pozornost je přitom zapotřebí věnovat polním mokřinám v zemědělské krajině, mokřadům v jihomoravských údolních nivách, rašeliništím a slaniskům.

K celkovému zlepšení přispěje i zvyšování podílu rozptýlené dřevinné autochtonní zeleně v krajině.

5.3.2. V BIOTOPECH STOJATÝCH VOD A MOKŘADŮ

V klimatických podmínkách Jihomoravského kraje je důležitá obnova a novostavba drobných vodních nádrží a mokřadů bez intenzivního chovu ryb a s vyloučením mysliveckých aktivit – vysazováním uměle odchovaných kachen. Přitom je zapotřebí dbát na to, aby nevznikaly nové migrační bariéry – průtočné nádrže by měly být budovány jen v iniciálních úsecích toků, jinak by měly být budovány jen nádrže boční. Z realizace by tedy měly být vyloučeny všechny navrhované průtočné údolní nádrže. Ty lze případně nahradit bočními nádržemi (poldry) a větším množstvím drobných vodních nádrží a mokřadů i dalších typů protipovodňových opatření (odsazené hráze, apod.). Součástí protipovodňových suchých nádrží (poldrů) by měla být i zatravnění, výsadby dřevin a mokřadní plochy (například vhodnou lokalizací a úpravou zemníků).

Pro stávající biotopy stojatých vod lze formulovat tyto základní zásady. Odbahňování rybníků by mělo být podmiňováno zachováním břehových partií (litorálních zón), zachováním ostrůvků a obdobných prvků a zvyšováním délky ekotonů (rozčlenění břehů a zvětšení délky břehové čáry). Vytěžený sediment by neměl zůstat na březích. V písčokvách a hlínkách zohledňovat a preferovat zejména vodní a mokřadní biotopy a kolmé hnízdní stěny pro břehuli říční (*Riparia riparia*) a vluhu pestrou (*Merops apiaster*). Jejich hnízdění přizpůsobovat i provoz těchto zařízení a minimalizovat tak jejich přímé ohrožení. Obdobný přístup uplatňovat i k ostatním skupinám zvláště chráněných druhů (obojživelníci, na vodu vázaní plazi, bezobratlí). Znamená to zajištění většího zastoupení litorálních zón po obvodu vodních ploch, zachování či tvorbu ostrůvků a zvyšování délky ekotonů (rozčlenění břehů a zvětšení délky břehové čáry). Opuštěné závlahové vodní nádrže by měly být využívány v souladu se zájmy ochrany přírody a krajiny.

Pro stávající problematika vodní díla je zapotřebí hledat způsoby, jak eliminovat negativní faktory stávajících velkých vodních nádrží údolního typu, a podporovat trvalé snížení hladiny střední nádrže Vodního díla Nové Mlýny v souladu se snahami resortu MŽP.

5.3.3. V NIVÁCH A POŘÍČNÍCH ZÓNÁCH

Nivy a pořiční zóny (pásky podél vodních toků) jsou významné specifické plochy důležité z hlediska ochrany vodních ekosystémů jak stojatých, tak tekoucích vod. Zde se velmi intenzivně projevují vazby na vodohospodářské aspekty. Tyto aspekty se promítají do protipovodňové ochrany, do úprav toků a do využití pobřežních a navazujících pozemků.

Z hlediska protipovodňové ochrany je obvykle v souladu se zájmy ochrany přírody vymezování území určených k rozlivům povodní dle § 68 zákona 254/2001 Sb., o vodách, snížení míry protipovodňové ochrany nezastavěných území na úroveň kapacity odpovídající přirozenému geomorfologickému typu toku a rušení či odsun protipovodňových hrází co nejdále od toků (se zachováním přiměřené protipovodňové ochrany sídel a dalších objektů).

Z hlediska úprav toků a jejich revitalizací je důležité zajišťování dostatečné plochy (pozemky) v poříčních zónách podél toků k revitalizacím toků, korytotvorným procesům a výsadbám břehových a doprovodných porostů v rámci řešení územních plánů, pozemkových úprav a obdobných dokumentací. Všechna řešení by měla být prováděna komplexně jak z pohledu čistě hydrotechnického, tak současně i potřeb ochrany vodních ekosystémů. Obdobný přístup by se měl promítnout i do správy toků.

V navazujících pobřežních plochách je pak v souladu se zájmy ochrany vodních ekosystémů obnova, resp. znovuzakládání lužních lesů a luk, vhodný hydrologický režim s pravidelnými záplavami a vhodné způsoby péče o ně. Sílí také problém šíření invazních druhů podél vodních toků. Tento problém je zapotřebí sledovat a případně řešit.

5.3.4. VE VODNÍCH TOCÍCH

Pro ochranu a podporu ekosystémů tekoucích vod jsou stěžejní 3 základní okruhy, na která je zapotřebí se zaměřit a kterých v krajině chceme dosáhnout: přirozené toky se všemi k tomu náležejícími atributy, kvalitní břehové porosty a migrační prostupnost.

V oblasti snahy o nápravu současného špatného stavu tvrdě upravených toků přinese zlepšení snížení kapacity koryt v nezastavěných územích na úroveň kapacity odpovídající přirozenému geomorfologickému typu a celková revitalizace koryt toků jako náprava tvrdých technických úprav. V rámci ochrany a rozvoje přirozených toků jsou vhodné: tolerance přirozených korytotvorných procesů v nezastavěném území, podpora opatření vedoucí k přirozenému rozmnožování (vytírání) ryb, respekt k diverzifikovaným tvarům břehů a dna i kolmých stěn (hnízdíště břehule říční *Riparia riparia* a ledňáčka říčního *Alcedo atthis*) a zprůtočňování a obnova starých mlýnských náhonů. V případě nutnosti úpravy dosud neupravených toků by měly být prosazovány přírodě blízké způsoby úpravy.

Ke zlepšení v zajišťování prostupnosti vodních toků pro migrující organizmy, zejména ryby přispěje zejména dodržování ustanovení vodního zákona o eliminaci migračních bariér, resp. prosazování přísnějšího výkladu § 15, odst. 6) vodního zákona. Při budování nebo obnově malých vodních elektráren by povolení těchto akcí mělo být podmiňováno zajištěním prostupnosti příčných staveb (jezů, stupňů, apod.), zachováním minimálního stanoveného průtoku v migrační trase, případně dalšími podmínkami (omezení kolísání hladin či průtoků, instalace ochranných pomůcek a zařízení proti přímému ohrožování migrujících ryb, apod.). K zachování minimálního průtoku přispějí i technická opatření k zajištění minimálních průtoků v tocích například v místech odběrů vod a obdobných klíčových lokalitách (úpravy přelivných hran, apod.). Základním prioritním opatřením však je budování rybích přechodů na jezech a obdobných překážkách. Specifickým problémem je řešení migrace přes stávající hráze údolních nádrží. S ohledem na technickou náročnost, vysoké náklady a další problémy lze prozatím upustit od řešení tohoto problému.

Součástí plnohodnotných vodních ekosystémů jsou i druhově rozmanité autochtonní břehové porosty včetně zajištění péče o tyto porosty. Měly by být upřednostňovány spíše souvislé a v příčném profilu různorodě rozmístěné před liniovými břehovými porosty na břehových hranách nebo za nimi.

5.3.5. V ČISTOTĚ VOD

Čistota vod spadá především do působnosti vodoprávních orgánů. Z hlediska ochrany vodních ekosystémů je důležitá náprava špatného stavu v čistotě vod podle dvou základních kritérií priorit. Prvním z nich je obecně jakostní třída (od nejhoršího, tj. V. stupně), případně lze též vycházet ze saprobního stupně dle složení makrozoobentosu a vycházet z velikosti rozdílu mezi aktuální stupněm a potenciálním stupněm. Druhým kritériem je případná vazba na zvlášť chráněné území s vodními nebo mokřadními ekosystémy. V tomto případě je nutné individuální posouzení. Podle těchto priorit by měly být prosazována a podporována eliminace zdrojů znečištění povrchových i podzemních vod.

5.3.6. V RYBÁŘSTVÍ A CHOVU RYB

V oblasti rybářství a chovu ryb je pro ochranu vodních ekosystémů důležité omezování výjimek na hnojení rybníků, případně zamezení jejich rozšiřování, diferencovaná ochrana stojatých vod před nevhodnými rybářskými a mysliveckými aktivitami a záměry a podpora programů podporujících návrat původních druhů ryb a dalších živočichů.

5.3.7. V OSTATNÍCH OBLASTECH

V ostatních oblastech či souhrnně je pro ochranu vodních ekosystémů důležité doplnění podkladů pro opatření ve prospěch mokřadů a revitalizací obecně. Tyto podklady by zároveň měly podporovat zájmy ochrany přírody a vodních ekosystémů při zpracování Plánů oblastí povodí a Programů opatření.

Z projednání předchozích etap též vyplynula potřeba koordinace ostatních koncepcí se zájmy ochrany přírody a krajiny a respektování těchto zájmů.

Průřezovou problematikou je i uvažovaná výstavba vodní cesty Dunaj – Odra – Labe či její části. Tato výstavba může mít negativní dopady na různé vodní ekosystémy. Při případné přípravě je zapotřebí tyto negativní vlivy eliminovat.

5.4. PRIORITNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ

- **Zajišťovat ochranu stávajících přírodně cenných vodních a mokřadních biotopů.**
- **Podporovat vytváření nových (též jako náhradních), případně obnovu zaniklých vodních ekosystémů.**
- **Prosazovat nápravu nevhodných úprav a problematických zásahů do vodního režimu a vodních ekosystémů.**

5.5. KOMENTÁŘ

Naplnění všech výše specifikovaných cílů nemůže být jen věcí orgánů ochrany přírody Jihomoravského kraje či orgánů ochrany přírody nižších. Realizaci mnoha opatření brání řada různých překážek, či je zapotřebí řešit množství problémů, které přesahují legislativní rámec ochrany přírody daný kompetencemi dle zákona 114/1992 Sb. v platném znění, nebo územní rámec kraje. Na tomto místě uvádíme přehled některých dalších problémů a návrhů řešení zaměřených na ochranu vodních ekosystémů.

Kvantifikace výše uvedených cílů a opatření pro území Jihomoravského kraje v konkrétních parametrech, hodnotách a čase by bylo potřebným krokem při realizaci politiky na poli ochrany přírody a krajiny. S ohledem na současný stupeň znalostí a dostupnosti informací je tento krok zatím nereálný. Po doplnění podkladů a informací by však měl být učiněn, přičemž by bylo optimální, kdyby se opíral o tyto nové materiály, které by tak sloužily jako podklad k plnění cílů a realizaci úkolů.

5.5.1. DOPLŇUJÍCÍ PODKLADY

Program péče o stojaté vody a mokřady JmK

Účel: V současné době neexistuje dostatečný přehled o biotopech stojatých vod a mokřadů z hlediska jejich přírodních hodnot, ani z hlediska péče o ně. Stejně tak neexistuje strategický dokument, který by se soustavně zabýval naplněním retenčních potřeb z hlediska vodních ekosystémů. Navrhovaná strategie by tedy měla sloužit jako podklad pro politická, odborná i ekonomická rozhodování, pro územní plánování, pozemkové úpravy a obdobné dokumentace. Zároveň by měla sloužit jako podklad pro tvorbu Plánu oblasti povodí a Programu opatření, které bude kraj schvalovat v roce 2009.

Řešená témata: Navrhovaná strategie by tedy měla tyto nedostatky odstranit, a to ve dvou krocích: jednak doplnění chybějících informací ve formě katalogu a kategorizace stojatých vod a mokřadů, jednak návrh opatření a plánu péče o vybraná území (pokud již nejsou chráněna). Součástí by měl být i plán průběžného sledování kvality těchto biotopů a metodický materiál pro rekultivaci prostorů těžby štěrkopísku.

Program revitalizace koryt toků pro území JmK

Účel: V současnosti neexistuje žádný strategický dokument, který by se komplexně zabýval otázkou, jako dosáhnout znatelného pokroku v revitalizaci říčního systému JmK. Chybí soustavná informace o kvalitě toků z hlediska jejich přírodních hodnot. Důležitá je i návaznost na dosud běžně používané metody úpravy toků a protipovodňové ochrany – viz následující bod. Potřebný je též podrobnější plán eliminace migračních bariér. Navrhovaná strategie by tedy měla sloužit jako podklad pro politická, odborná i ekonomická rozhodování, pro územní plánování, pozemkové úpravy a obdobné dokumentace. Zároveň by měla sloužit jako podklad pro tvorbu Plánu oblasti povodí a Programu opatření, které bude kraj schvalovat v roce 2009.

Souvislosti: MŽP zadalo pro území Jihomoravského kraje Vyhledávací studii povodí k naléhavé revitalizaci. Tato studie s termínem odevzdání XII/2004 čerpá mimo jiné z I. etapy Koncepce. Uvažovaná Strategie by na ni měla navázat. Vyhledávací studie se dotýká i plochy povodí a stojatých vod.

Věcná témata strategie: kategorizace toků z hlediska jejich ekologického stavu, znečištění ve vztahu k přirozenému pozadí, břehové porosty, geomorfologická charakteristika, migrační bariéry, aj.,

Program uvolnění poříčních zón a říčních niv JmK

Účel: V současné době je hlavní překážkou zásadnějšího rozvoje revitalizací toků problém pozemků navazujících na koryta toků. Strategie uvolnění poříčních zón a říčních niv má sloužit pro potřeby integrovaného systému protipovodňových opatření, revitalizací, ÚSES a dalších zájmů ochrany přírody. Strategie navrhne systémová opatření k uvolnění poříčních zón a říčních niv. Zároveň bude sloužit jako podklad pro tvorbu Plánu oblasti povodí, který bude kraj schvalovat v roce 2009. Zároveň by strategie měla navrhnout právně-ekonomické nástroje směřující k podpoře záměru. Strategie navazuje na navrhovanou Strategii revitalizace koryt toků a rozvádí ji do poříčních zón. Obě témata lze i sloučit do jednoho.

Souvislosti: Z legislativního hlediska je klíčový zákon 254/2001 Sb. a navazující předpisy. Z ekonomického hlediska budou důležité zejména zdroje EU a státní prostředky ČR (zejména v gesci Ministerstva zemědělství).

Věcná témata: odsazení hrází, vytvoření širších polyfunkčních poříčních zón, zrušení úprav toků mimo zástavbu, zachování a zvětšování rozsahu přirozených koryt vodních toků, snížení kapacity koryt toků v zemědělské a lesní krajině, změny kultur v nivách, apod..

Program revitalizace plochy povodí JmK

Účel: Doposud neexistuje dostatečný strategický podklad analyzující plochu povodí z hlediska přirozeného vodního režimu, odvodnění, eroze a obdobných jevů s vlivem na vodní ekosystémy. I z tohoto hlediska by tedy měla být zpracována strategická dokumentace sloužící k obdobným účelům jako je uvedeno výše u biotopů stojatých a tekoucích vod.

5.5.2. DOPORUČENÍ LEGISLATIVNÍCH ZMĚN

Plnění cílů ochrany přírody a krajiny v oblasti vodních ekosystémů brání i některé nedostatky v legislativě. Doporučujeme zvážit alespoň níže uvedená doporučení k legislativním změnám:

Změna Nařízení vlády 103/2003 Sb.

Nařízení vlády 103/2003 Sb., o stanovení zranitelných oblastí a o používání a skladování hnojiv a statkových hnojiv, střídání plodin a provádění protierozních opatření v těchto oblastech upravuje zejména používání dusíkatých hnojiv a protierozní ochranu. Opatření požadovaná tímto nařízením je však možno považovat za nedostatečná (například uváděné sklony svahů) a neúčinná, takže nechrání vodní ekosystémy. Tato opatření by tedy měla být změněna.

Změna Vyhlášky 470/2001 Sb.

K zákonu 254/2001 Sb., o vodách byla vydána Ministerstvem zemědělství ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí prováděcí vyhláška 470/2001 Sb., kterou se stanoví seznam významných vodních toků a způsob provádění činností souvisejících se správou vodních toků.

§ 2: Pro účely této vyhlášky se rozumí

a) přirozeným korytem vodního toku – koryto vodního toku nebo jeho úseku, které není evidováno v katastru nemovitostí samostatně jako vodní plocha, vzniklo přirozeným působením tekoucích povrchových vod a dalších přírodních faktorů a které může v důsledku tohoto působení měnit svůj příčný profil, popřípadě i svou trasu v území a nebylo upraveno, změněno nebo zřízeno nově vodním dílem; ostatní koryta vodních toků nejsou přirozenými koryty vodních toků, a to i v případě, že bylo obnoveno přirozené koryto vodního toku [§ 47, odst. 2, písm. f) vodního zákona],

§ 9 Obnovování přirozených koryt vodních toků: Obnova přirozených koryt vodních toků se provádí, pokud to vyplývá ze schválených plánů oblastí povodí, programů opatření nebo je-li to nezbytně třeba k zajištění funkcí vodního toku nebo vyžaduje-li to jiný veřejný zájem.

Ustanovení § 2 této vyhlášky výrazně komplikuje povinnost obnovování přirozených koryt vodních toků formulovanou zákonodárcem ve vodním zákoně. Pasáž „ostatní koryta nejsou přirozenými koryty vodních toků, a to i v případě, že bylo obnoveno přirozené koryto vodního toku“ popírá dokonce sama sebe.

Zároveň je v nesouladu s prováděcí vyhláškou k zákonu o katastru nemovitostí, která rozlišuje způsob využití nemovitosti „vodní tok v korytě přirozeném nebo upraveném“. Z toho plyne, že vodní tok v korytě přirozeném může mít svou parcelu.

Uvedená ustanovení mohou bránit revitalizacím a obnově přirozených koryt vodních toků. Doporučujeme změnu.

5.5.3. OSTATNÍ DOPORUČENÍ

Posílení účasti ochrany přírody a krajiny při přípravě Programů opatření a Plánů oblastí povodí Moravy a Dyje

Účel: V současnosti jsou připravovány zmíněné dokumenty, které budou kraje schvalovat v roce 2009. Ochrana přírody je do jejich přípravy zapojena prostřednictvím zástupců AoPaK ČR, nikoliv však kraje. S ohledem na očekávaný význam pro ochranu vodních ekosystémů (vodních útvarů) by tato závada měla být napravena.

Souvislosti: Nejdůležitější informace uvádí kap. 4.1. analytické části.

Ekologická výchova a osvěta, podpora Koncepce EVVO

Řada problémů při ochraně vodních ekosystémů pramení mimo jiné i z jiné hodnotové orientace a konzervativního přístupu odpovědných pracovníků na straně správců toků, ostatních partnerů i značné části veřejnosti. Problémem je i jejich nedostatek znalostí a informací z oboru ekologie. To se potom promítá jednak do nezájmu partnerů o řešení vyhovující ochraně přírody a krajiny a jednak do politických rozhodnutí.

Proto je v zájmu ochrany vodních ekosystémů podpora různých programů ekologické výchovy a osvěty (semináře, exkurze, školení) pro správce toků, samosprávu, pracovníky státní správy OP, státní správy ve vodním hospodářství a dalších partnerů.

6. EKOSYSTÉMY ANTROPOGENNĚ PODMÍNĚNÝCH STANOVIŠŤ OSTATNÍCH PLOCH

Zodpovědný řešitel tématu: Ing. Draga Kolářová, AGERIS, s.r.o.

6.1. ZÁKLADNÍ CÍLE

- **Optimalizace vývoje přírodního prostředí antropogenně podmíněných stanovišť ostatních ploch**

6.2. VÝCHODISKA

Jedná se o území vzniklá následkem činnosti člověka, jako jsou agrární meze, náspy, zářezy, těžební prostory, odvaly hlušiny, haldy, výsypky, odkaliště, skládky, deponie skryté zeminy, zbořeniště, ale také parky, zahrady a hřbitovy. Velká část těchto lokalit skýtá specifické životní podmínky pro některé organismy, které se v běžné, hospodářsky využívané krajině nacházejí již velmi těžce. Často jsou významnými stávajícími i potenciálními lokalitami zvláště chráněných i ohrožených druhů rostlin i živočichů.

6.3. PŘÍSTUPY

Antropogenně podmíněná stanoviště s předpoklady pro vývoj přírodě blízkých společenstev či tvořící refugia vzácných a ohrožených druhů je třeba důsledně využívat pro prospěch ochrany přírody. Základem činnosti je dokumentace těchto ploch a realizace opatření směřující k posílení jejich ekologických funkcí. Významným úkolem je uplatňování cílů ochrany přírody v plánech rekultivací, rekonstrukcí a revitalizací.

6.4. PRIORITNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ

- **Založit systém evidence opuštěných dobývacích prostorů.**
- **Při stanovení dobývacích prostorů uplatňovat zájmy ochrany přírody v plánech jejich rekultivací.**
- **Registrovat lokality liniové zeleně, zámeckých zahrad, parků a hřbitovů cenných z pohledu ochrany přírody jako VKP.**
- **Uplatňovat zájmy ochrany přírody při rekonstrukcích a opravách komunikací s přilehlými ekologicky významnými plochami.**
- **Uplatňovat zájmy ochrany přírody při vegetačních úpravách vysokých agrárních teras na okresech Hodonín a Břeclav.**

6.5. KOMENTÁŘ

Řada opuštěných starých lomů je v současné době již vyhlášenými chráněnými územími. Systematický průzkum ostatních starých lomů, zejména drobných, usnadní jejich ochranu před nevhodným následným využitím, případně umožní jejich registraci jako VKP a následnou péči.

Již při stanovení dobývacího prostoru je třeba rámcově určit způsob rekultivace po těžbě a následné zapojení vytěženého prostoru do přírodních a přírodě blízkých systémů a tomu přizpůsobit i provádění a postup těžby.

Upřednostňovat řešení zohledňující v pískovnách a hlíních kolmé hnízdní stěny pro břehule a vlhy, při těžbě štěrkopísků z vody ostrůvky, mělčiny a laguny, v kamenolomech skalní stěny, sutě, vodní plochy, ve vytěžených štolách zimování netopýrů a obojživelníků. Důležité je, aby vytěžená plocha nebyla navracena (alespoň z části) do zemědělského či lesního fondu, ale byla ponechána přirozené nebo řízené sukcesi.

Řada zámeckých zahrad i městských parků si dochovala charakter původních stanovišť s odpovídající, často nepříliš pozměněnou biotou. Staré porosty zámeckých parků a některých velkých hřbitovů skýtají životní prostředí řadě živočichů, kteří neobstojí v mladších porostech hospodářsky využívaného lesa a zemědělské krajiny. Zejména při stanovování způsobu údržby a rekonstrukce zámeckých zahrad, parků a hřbitovů je třeba podporovat řešení směřující k maximální ochraně starých a doupných stromů, vyššímu podílu domácích dřevin odpovídajících stanovišti, upravení vodních nádrží s ohledem na vývoj obojživelníků.

Kvalita společenstev násypů a zářezů liniových staveb, agrárních teras a větrolamů se pohybuje v široké amplitudě od ruderálních až po vyvrálá ekotonová společenstva se souvislým dřevinným zápojem. Extremnější stanoviště silničních zářezů s vystupujícím skalním podložím postupně osidlují domácí druhy odpovídající stanovištům skal a drolin. Na vysokých agrárních terasách budovaných v 60. a 70 letech minulého století převážně v okresech Břeclav a Hodonín většinou převládají porosty třtiny křovištní a introdukovaných dřevin.

Liniová společenstva podle stupně svého ekologického významu vyžadují ochranu, případně rekonstrukci, kterou je možno realizovat ze všech programů, zabývajících se péčí o krajinu a multifunkčním zemědělstvím.

7. OBECNÁ OCHRANA DRUHŮ VOLNĚ ŽIJÍCÍCH ŽIVOČICHŮ A PLANĚ ROSTOUCÍCH ROSTLIN

Zodpovědný řešitel tématu: Ing. Eliška Zimová, LŐW & spol., s.r.o.

7.1. ZÁKLADNÍ CÍLE

- **Zachování druhové rozmanitosti živočichů a rostlin**
- **Zachování a ochrana biotopů volně žijících druhů živočichů a planě rostoucích rostlin**
- **Minimalizace přímých ztrát živočichů v důsledku lidských aktivit**
- **Zajištění odpovídající péče o handicapované živočichy**
- **Průběžná eliminace výskytu a rozšiřování invazních druhů rostlin**

7.2. VÝCHODISKA

Obecná ochrana přírody a krajiny vychází z ustanovení zákona č.114/1992 Sb., v platném znění. Prioritní úkoly a opatření jsou stanoveny tak, aby umožnily dosažení vytyčených základních cílů.

Jedním z významných ustanovení zákona je § 5 odst. 3, který stanoví, že „fyzické a právnické osoby jsou povinny při provádění zemědělských, lesnických a stavebních prací, při vodohospodářských úpravách, v dopravě a energetice postupovat tak, aby nedocházelo k nadměrnému úhynu rostlin a zraňování nebo úhynu živočichů nebo ničení jejich biotopů, kterému lze zabránit technicky i ekonomicky dostupnými prostředky. Orgán ochrany přírody uloží zajištění či použití takovýchto prostředků, neučiní-li tak povinná osoba sama.“ Toto ustanovení zákona orgánům ochrany přírody a krajiny dává možnosti přímo i zprostředkovaně ovlivňovat dění v krajině ve prospěch zachování druhového bohatství jak rostlinných, tak živočišných druhů.

Problémy, s nimiž se orgány ochrany přírody při této činnosti musí vypořádat, je možno rozdělit následujícím způsobem:

Energetická zařízení

Energetická zařízení jsou významnými činiteli ovlivňování populací volně žijících živočichů z hlediska jejich přímého (usmrcování jedinců) a nepřímého (disturbance ptačích areálů a teritorií v důsledku provozu větrných elektráren, přerušování rybích migračních cest apod.) ohrožování. Nejvíce ohroženými skupinami živočichů jsou ryby (vodní elektrárny), ptáci (rozvodná síť, větrné elektrárny) a savci – netopýři (větrné elektrárny).

Doprava

Doprava a dopravní stavby jsou významnými činiteli zasahujícími do populací volně žijících živočichů z hlediska jejich přímého (usmrcování) a nepřímého (fragmentace krajiny s následnou genetickou degradací populací v důsledku jejich izolace) ohrožování.

Dobývací prostory

Dobývací prostory jsou pravidelnými místy rozmnožování mnoha druhů živočichů, pro které zde v důsledku těžebních aktivit vznikají vhodné podmínky k životu (v některých případech jinde v krajině chybějící). V souvislosti s provozem pak může docházet k početným přímým ztrátám (usmrcováním) nebo existenčnímu ohrožování mikropopulací v souvislosti s přerušováním kontinuity vhodných biotopů.

Myslivost

Vysoká frekvence společných podzimních lovů vodní pernaté zvěře zvyšuje riziko zástřelů chráněných a ohrožených druhů ptáků a současně negativně ovlivňuje funkci tahových shromaždišť vodních a mokřadních ptáků. Populace některých druhů vodních ptáků jsou v některých oblastech aktuálně navíc natolik sníženy, že pohnízdní odlovy je mohou existenčně ohrožovat. Hnízdící populace sluky lesní je po celém území Jihomoravského kraje velmi pravděpodobně nízká a jarní odlovy ji mohou existenčně ohrožovat.

Vypouštění uměle odchovaných jedinců kachny divoké dosahuje v současné době velkého rozsahu se vzestupným trendem. Vypouštění jedinci významně negativně ovlivňují mokřadní a vodní ekosystémy (zvyšování eutrofizace, potravní a etologické ovlivňování ostatních druhů vodních ptáků, ohrožování divoké populace druhu, ohrožování populací obojživelníků apod.).

Zemědělství a údržba krajiny

Hospodářské aktivity člověka jsou významným negativním činitelem zásadně ovlivňujícím populace volně žijících živočichů jak přímo (usmrcování) tak nepřímo (narušování životních areálů a teritorií). Závažné dopady má především těžba nerostných surovin, stavba a provozování energetických zařízení, doprava a dopravní stavby, výkon práva myslivosti. Rovněž v zemědělsky využívané krajině jsou významné biotopy (např. rozptýlená dřevinná vegetace, travnaté plochy, úhory), které poskytují nenahraditelné podmínky pro přežívání mnoha druhů živočichů (potravní zdroje, úkryt, rozmnožování). Z tohoto hlediska je nezbytné při veškerých zásazích do dřevinné vegetace, při údržbě travnatých ploch nebo při obdělávání (sečení TTP) dbát na to, aby bylo nedocházelo k přímému ohrožení živočichů nebo ničení jejich refugií (např. zásahy do dřevinné vegetace provádět s ohledem na dobu hnízdění ptáků, postupné kosení travnatých ploch s termínem zohledňujícím dobu rozmnožování živočichů jejichž výskyt je zde pravděpodobný).

Geograficky nepůvodní druhy

Některé cizí a zavlečené druhy rostlin a živočichů se mohou ve volné krajině nekontrolovaně šířit, ohrožovat a potlačovat původní druhy a obsazovat jejich stanoviště. V některých

případech mohou změnit charakter velkých území nebo představují zdravotní rizika (například bolševník velkolepý).

7.3. PŘÍSTUPY

Ochrana druhů musí vycházet zejména ze znalosti jejich výskytu. Na tomto základě je možná účinná ochrana druhů směřovaná především do podpory ochrany přirozeného prostředí volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (jejich biotopů).

Energetická zařízení

Rozvodná síť

Při vedení nových tras využívat konstrukčně bezpečné sloupy a zohledňovat rizikové plochy z hlediska zvýšeného výskytu ptáků (shromaždiště mokřadních ptáků, migrační trasy, nocoviště dravců a sov apod.). Při rekonstrukcích stávajících tras využívat konstrukčně bezpečné sloupy nebo instalovat ochranné pomůcky minimalizující rizika přímého ohrožení ptáků. V odůvodněných případech stávajících zařízení (zvláště rizikových úsecích) provádět samostatnou (speciální) instalaci ochranných pomůcek.

Vodní elektrárny

Při realizaci nových záměrů využívat systémy a zařízení bezpečné z hlediska přímého ohrožování migrujících ryb. V odůvodněných případech u stávajících zařízení provádět samostatnou instalaci ochranných systémů a zařízení.

Větrné elektrárny

V souvislosti s novými záměry zpracovávat roční ornitologické studie a nová zařízení nebudovat v rizikových územích. V odůvodněných případech omezovat provoz stávajících zařízení. Kategorizovat území Jihomoravského kraje z hlediska míry rizik ohrožování zvláště chráněných a ohrožených druhů ptáků větrnými elektrárnami.

Doprava

Fragmentace krajiny

Na nových dopravních stavbách řešit dostatečnou prostupnost všech přirozených migračních tras živočichů podél vodotečí. Při rekonstrukcích stávajících dopravních staveb řešit průchodnost významných přirozených migračních tras (zpravidla podél vodotečí). V odůvodněných případech stávajících dopravních staveb (zvláště na rizikových křižkách přirozených migračních tras podél vodotečí) realizovat samostatné (speciální) úpravy propustků a mostků ve prospěch migrujících živočichů.

Usmrcování živočichů

Na nových dopravních stavbách řešit bezpečnou prostupnost hromadných migračních tras obojživelníků (podchody, ochranné bariéry) a ochranu rizikových úseků z hlediska migrace savců (oplocení). Při rekonstrukcích stávajících dopravních staveb řešit bezpečnou

prostupnost hromadných migračních tras obojživelníků a ochranu migrujících savců v rizikových úsecích. V odůvodněných případech stávajících dopravních staveb (zvláště v rizikových úsecích) realizovat samostatná (speciální) opatření ve prospěch bezpečné prostupnosti hromadných migračních tras obojživelníků nebo ochrany migrujících savců. Podle situace případně řešit ochranu migrujících obojživelníků záchrannými přenosy.

Dobývací prostory

Organizačními opatřeními minimalizovat přímé ohrožování živočichů. V písčinných a hlinitých zachovat možnosti zejména pro hnízdění břehule říční a vlhy pestré. Ve všech ostatních dobývacích prostorech v případě přítomnosti mokřadních biotopů provádět úpravy vhodné pro podporu populací obojživelníků. Organizačními opatřeními udržovat kontinuitu biotopů pro rozmnožování těchto živočichů - především z hlediska mokřadních biotopů ve vztahu k populacím obojživelníků a kolmých hnízdních stěn ve vztahu ke hnízdění břehule říční a vlhy pestré.

Myslivost

Úplné zrušení lovu lysky černé, poláka velkého a poláka chocholačky a snížení frekvence lovu kachny divoké na Brněnsku, Blanensku a Vyškovsku. Snížení frekvence lovu vodní pernaté zvěře na Znojemsku, Hodonínsku a Břeclavsku. Po celém území Jihomoravského kraje ukončit jarní odstřely sluky lesní.

Vyloučení vypouštění uměle odchovaných kachen divokých na všech tůních a mokřadech a na rybnících a nádržích vybudovaných nebo regenerovaných z dotačních titulů resortu životního prostředí. Omezování vypouštění uměle odchovaných kachen divokých na ostatních rybnících a nádržích a také na tekoucích vodách – zejména snižováním počtu vypouštěných jedinců.

Zemědělství a údržba krajiny

Při provádění polních prací postupovat tak, aby byly minimalizovány ztráty na vyskytujících se živočiších (zohledňování termínů prací, aplikace bezpečných způsobů sklizňových prací, zohledňování nalezených ptáčích hnízd apod.).

V souvislosti s redukcí drobných hlodavců preferovat metody biologické ochrany a metody bezpečné chemické ochrany v zemědělských objektech a areálech.

Veškeré zásahy do dřevinné zeleně ve volné krajině provádět v době vegetačního klidu mimo dobu hnízdění ptáků. V odůvodněných případech zohledňovat časnější hnízdění některých druhů. Při udržovacím kosení úhorovitých ploch zohledňovat dobu hnízdění ptáků nebo přistupovat k mozaikovitému (postupnému) kosení dotčených ploch ve dvou termínech.

7.4. PRIORITNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ

- **Minimalizace negativních dopadů energetických zařízení na populace volně žijících živočichů**

U energetických zařízení, které způsobují střety s volně žijícími druhy živočichů (zejména ptáky) prosazovat úpravy těchto zařízení nebo instalaci ochranných pomůcek. Vedení nových tras podmiňovat využitím konstrukčně bezpečných sloupů a zohledňováním rizikových ploch z hlediska zvýšeného výskytu ptáků. V příloze jsou uvedena současná nejvýznamnější konfliktní místa střetů s ptáky, které je nutno přednostně řešit.

- **Podporovat odstraňování migračních bariér pro volně žijící druhy živočichů**

U nově navrhovaných komunikací prosazovat realizaci opatření zvyšující migrační potenciál napříč komunikacemi a snižující pravděpodobnost střetu živočichů s dopravními prostředky (výstavba oplocení vybraných úseků a zajištění migračních přechodů). Podporovat opatření pro odstraňování migračních bariér pro volně žijící druhy živočichů, např. zajišťovat průchodnost pozemních komunikací pro obojživelníky v místech intenzivní migrace atd. V příloze jsou uvedena nejvýznamnější místa na komunikacích, kde dochází střetu s obojživelníky na území kraje.

- **Řešení střetů zájmů problematických druhů volně žijících živočichů s hospodářskými zájmy člověka**

Navrhovat řešení formou obecně závazné vyhlášky (nařízení) pro činnosti v rozporu s obecnou ochranou přírody (§ 5, 5a,b). Přednostně iniciovat vyhlášku MŽP o ochraně před závažnými škodami na vinicích v době zrání a sklizně hroznů špačkem obecným.

Před realizací přímých redukčních opatření je třeba vyčerpat jiné způsoby řešení bez usmrcování jedinců. Rozsah redukčních opatření (zpravidla odstřelů) nesmí vést k ohrožení dotčených populací zájmových druhů živočichů a dále k přímému či nepřímému ohrožení dalších vyskytujících se druhů živočichů. Redukční opatření nesmí být prováděna na společných stanovištích – zejména nocovištích.

- **Podporovat a doplňovat síť záchranných stanic pro handicapované živočichy**

Krajský úřad má významnou koordinační roli při zajištění péče o poraněné a handicapované živočichy. Aby tato péče byla na odpovídající úrovni, je nutné dobudování sítě záchranných stanic v rámci Jm kraje a podpora jejich činnosti. Pro podmínky Jm kraje se jeví jako vhodné doplnit síť záchranných stanic pro handicapované živočichy zejména o vhodné zařízení v jižní a východní části území. Náplní činnosti stanic je péče o poraněné a handicapované živočichy s cílem jejich návratu do volné přírody. Důležitá je účast stanic na regionálních záchranných programech, odchovech a vypouštění některých živočišných druhů do volné přírody. Nedílnou součástí činnosti stanic je také ekologická výchova široké veřejnosti. V příloze je rozpracována problematika záchranných center v kraji.

Podporu jednotlivých stanic je potřeba podmiňovat vyhovujícím zázemím a dostatečně širokým druhovým spektrem včetně odpovídajícími zkušenostmi.

- **Zajištění zájmů ochrany přírody při koncepčních a investičních záměrech**

Důsledné uplatňování a prosazování zájmů ochrany přírody při projednávání koncepčních záměrů (územní a rozvojové plány, pozemkové úpravy) a investičních záměrů (EIA apod.).

- **Podpora potlačování a likvidace invazních druhů rostlin a živočichů**

Vypracovat metodický pokyn pro obce k potlačování a likvidaci invazních druhů rostlin a živočichů se seznamem prioritních druhů. Omezit záměrné rozšiřování nepůvodních druhů živočichů do krajiny a minimalizovat možnosti jejich nezáměrného šíření.

V rizikových oblastech provádět redukci norka amerického takovými způsoby, které nepovedou k přímému (usmrcování) či nepřímému (vyrušování v době rozmnožování) ohrožování dalších vyskytujících se živočichů. Eliminace výskytu a rozvoje populací problematických druhů ryb v tůních a mokřadech a vybraných vodních nádržích.

Zpracovat na základě mapování a monitoringu invazních druhů rostlin informační systém kraje. Prioritní je průběžné odstraňování ohnisek nejvýznamnějších invazních druhů. Odstraňování dalších invazních druhů pouze v odůvodněných, perspektivních a do budoucna udržitelných případech (přírodně cenné lokality, počínající ohniska výskytu nebo podobně).

V příloze je zpracována kategorizace invazních druhů rostlin na návrh monitoringu.

- **Podpora výchovy a osvěty myslivecké a rybářské veřejnosti**

V rámci osvěty myslivecké a rybářské veřejnosti řešit problematiku vypouštění zvěře z polodivokých chovů, šíření nepůvodních druhů živočichů, optimalizaci hospodaření na rybnících v souladu se zájmy ochrany přírody. Zvýšenou pozornost věnovat problematice záměrného křížení a následného rozšiřování sokolnický využitelných dravců.

7.5. KOMENTÁŘ

Obecná ochrana přírody a krajiny, jejímž jedním ze základních hodnot ochrany je i druhová ochrana rostlin a živočichů, se prolíná s nejrůznějšími oblastmi činností společnosti. Z tohoto důvodu je kapitola zpracována převážně v obecnější poloze, protože nástroje k řešení jsou často u jiných rezortů. Orgány ochrany přírody ve většině předkládaných opatření nemohou samostatně problematiku řešit, ale zejména důsledně svoje požadavky uplatňovat a kontrolovat jejich naplňování.

V širším pojetí to znamená prosazování takového nakládání s přírodními hodnotami i krajinou, které nepovede k vyznaným a nevratným škodám na přírodních složkách, na krajině, ale naopak umožní postupné zlepšování jejich stavu. Nezbytné je na základě kvalitních podkladů kvalifikovaně rozhodovat a hodnotit všechny zásahy do krajiny a přírodního prostředí, hledat alternativy řešení šetrnější k přírodě.

Z hlediska potlačování a likvidace invazních druhů Zákon o ochraně přírody a krajiny v současné podobě neumožňuje nařídit vlastníkům pozemků likvidaci invazních druhů rostlin. K doplnění zákona v tomto směru by byla vhodná novelizace zákona č. 114/1992 Sb., kterou by ust. § 5 o obecné ochraně rostlin a živočichů bylo doplněno o ustanovení umožňující orgánu ochrany přírody uložit vlastníkovi či nájemci pozemku učinit opatření proti výskytu a šíření geograficky nepůvodních nebo invazních druhů s tím, že seznam invazních druhů by měl být stanoven v prováděcí vyhlášce.

7.6. PŘÍLOHY

7.6.1. INVAZNÍ A EXPANZIVNÍ DRUHY

Jak již bylo uvedeno v analytické části, jedná se o poměrně složitou problematiku, které je v současnosti věnována značná pozornost. Výsledkem této činnosti je množství nových a užitečných poznatků, které by měly být východiskem při boji s invazními druhy. Na tomto místě je třeba připomenout, že při návrhu opatření na potlačení invazních a expanzivních

druhů by měli být přítomni odborníci a specialisté nejen na tuto problematiku, ale i na jednotlivé skupiny organismů. Jen tak bude mít tato činnost potřebný efekt.

Úspěšnou likvidaci jakéhokoli druhu není možné provádět bez znalosti jeho biologie a ekologických nároků. Rovněž je potřebné znát jeho chování v rámci společenstev, do kterých invaduje. Přednostně je nutné bojovat proti druhům, které způsobují negativní zněny ve společenstvech. Jen tak budou síly a finanční prostředky na boj s invazními a expanzivními druhy využity efektivně.

Rovněž je nutné brát v úvahu společenský kontext, a to zejména v souvislosti s rostlinnými invazemi a expanzemi. Mnoho invazí a expanzí rostlinných druhů závisí na změně způsobu obhospodařování pozemků, respektive s ukončením jejich obhospodařování. Často došlo k šíření nežádoucích druhů právě na pozemky, na nichž se ustoupilo od běžného obhospodařování. V takovém případě je možné provést jejich efektivní likvidaci, ovšem bez pravidelného obhospodařování se bude jednat jen o mrhání finančními prostředky a prací. Lokalita bude následně opět úspěšně osídlena invazním druhem, ať už stejným nebo jiným.

Účinný boj proti invazním a expanzivním druhům je možný pouze za předpokladu, že bude známo jejich rozšíření a migrační tendence. To je v současné době poměrně velký problém. Rozšíření výskytu jednotlivých druhů nebylo nikdy systematicky zmapováno. U některých druhů se mapování provádělo, zahrnovalo však pouze omezené území (např. netýkavka žlaznatá podél velkých řek). Kromě samotného rozšíření je nutné znát i množství jedinců na lokalitě. Evidenci výskytu několika druhů invazních rostlin provádí od letošního roku Státní rostlinolékařská správa. Počet druhů je však velmi omezený. Společně s odborníky je nutné vybrat druhy zasluhující největší pozornost a u nich zjistit rozšíření na území Jihomoravského kraje. Tyto údaje pak budou podkladem při navrhování následných opatření a zásahů.

Následujícím krokem bude vybrání vhodných typů zásahů a způsobů likvidace. Zároveň bude nutné stanovit, která stanoviště mají být při zásazích upřednostňována a přednostně chráněna před invazemi a expanzemi. Stále je nutné mít na paměti, že postup likvidace a použité prostředky se mohou případ od případu lišit a v žádném případě nelze postupovat paušálně.

Při likvidaci rostlinných druhů se v současnosti běžně používají mechanické a chemické metody likvidace. Tyto, dnes již klasické metody, budou i v budoucnu hojně využívaným prostředkem při boji s invazními a expanzivními druhy rostlin. I nadále bude používáno kosení, mýcení, vytrhávání apod. Při chemickém boji pak budou využívány herbicidy. Jelikož se sortiment herbicidů na trhu neustále obměňuje a jsou uváděny stále nové přípravky, bude nutné trh sledovat a po poradě s odborníky vybrat vhodný přípravek. Upřednostňovány by měly být systémově působící přípravky, které zajišťují vyšší účinnost. Dodržování technologického postupu by v tomto případě mělo být samozřejmostí.

Pozornost by rovněž měla být věnována možnosti využití biologických metod boje. I v tomto případě bude vydatnou pomocí spolupráce s odborníky a specializovanými pracovišti, a to nejen domácími, nýbrž i zahraničními. Tyto metody jsou ve výsledku nejúčinnější a nejlevnější (i přes vysoké vstupní náklady).

V případě živočichů jsou možnosti boje omezenější. Je možné používat odlov, odchyt, případně biologické metody. Opatření proti invazním a expanzivním druhům živočichů jsou mnohdy realizovatelná pouze v součinnosti s myslivostí a rybářstvím a v rámci legislativy myslivosti a rybářství upravující.

Zamezení šíření invazních druhů v krajině je důležitým úkolem zejména v chráněných územích a ostatních zvláště cenných částech přírody.

Vstupním údajem, který poskytly úřady nižších stupňů, jsou orientačně vymezeny oblasti s výskytem invazních druhů rostlin.

Pro účely řešení problematiky invazních druhů kraje je možné využít výsledků studie Ekologie a asanační management invazních druhů rostlin v regionálních povodí ČR 1997 - 1998 (Šindlar a kol., 1998) s vytvořeným seznamem invazních druhů rostlin, které byly rozděleny do tří kategorií nebezpečnosti:

1.kategorie (evidence a následná likvidace)

bolševník velkolepý - *Heracleum mantegazzianum*

křídlatka japonská - *Reynoutria japonica*

křídlatka sachalinská - *R. sachalinensis*

křídlatka česká - *R. x bohemica*

netýkavka žlaznatá - *Impatiens glandulifera*

2. kategorie (evidence za účelem zamezení záměrného šíření)

topinambur hlíznatý - *Helianthus tuberosus* aggr.

třapatka dřípatá - *Rudbeckia laciniata*

kolotočník zdobný - *Telekia speciosa*

3. kategorie (potenciálně nebezpečné druhy - předpoklad invaze)

Acer negundo, *Acorus calamus*, *Ailanthus altissima*, *Archangelica officinalis*, *Aster laevis*, *A. lanceolatus*, *A. novae - angliae*, *A. novi - belgii*, *A. x salignus*, *A. tradescanti*, *A. x versicolor*, *Bidens frondosa*, *Echinocystis lobata*, *Epilobium adenocaulon*, *Impatiens parviflora*, *Lupinus polyphyllus*, *Lycium barbarum*, *Oenothera* sp. indetermin., *Prunus serotina*, *Quercus rubra*, *Robinia pseudacacia*, *Solidago canadensis*, *S. gigantea*, *Tripleurospermum maritimum*.

V Jihomoravském kraji v rámci analýzy byl zpracován seznam invazních druhů rostlin, z kterého jsou vybrány ty, které jsou zařazeny do 1. a 2. kategorie nebezpečnosti nebo jsou specifické pro území kraje a vykazují značný stupeň nebezpečnosti. Tučně jsou zvýrazněny druhy v současnosti nejvýznamnější z hlediska rozsahu šíření.

bolševník velkolepý	(<i>Heracleum mantegazzianum</i>)
javor jasanolistý	(<i>Acer negundo</i>)
klejicha hedvábná	(<i>Asclepias syriaca</i>)
křídlatka česká	(<i>Reynoutria x bohemica</i>)
křídlatka japonská	(<i>Reynoutria japonica</i>)
křídlatka sachalinská	(<i>Reynoutria sachalinensis</i>)
netýkavka malokvětá	(<i>Impatiens parviflora</i>)
netýkavka žlaznatá	(<i>Impatiens glandulifera</i>)
pajasan žlaznatý	(<i>Ailanthus altissima</i>) zejména v urbanizovaných prostorech
slunečnice hlíznatá	(<i>Helianthus tuberosus</i>)
trnovník akát	(<i>Robinia pseudacacia</i>)
turan roční	(<i>Erigeron annuus</i>)
turanka kanadská	(<i>Conyza canadensis</i>)
zlatobýl kanadský	(<i>Solidago canadensis</i>)
zlatobýl obrovský	(<i>Solidago gigantea</i>)

Doporučení: Odbor životního prostředí a zemědělství Jihomoravského kraje by prostřednictvím např. webových stránek úřadu vyzval nejen obecní úřady, ale i odbornou veřejnost a další instituce k shromáždění aktuálních informací o výskytu významných invazních druhů rostlin v Jihomoravském a na základě zjištěných údajů zpracoval výsledky v prostředí GIS. Součástí přílohy je tabulka, kterou využívá Liberecký kraj k zajištění údajů. Informace by byly poskytovány obcím a odborným organizacím za účelem likvidace nebo omezení šíření invazních druhů.

7.6.2. PŘÍKLADOVÁ TABULKA MONITORINGU

Přehled druhů

Latinské názvy invazních rostlin:		zkratka: rod druh	
<i>Reynoutria sachalinensis</i>	Křídlatka sachalinská	R	S
<i>Reynoutria japonica</i>	Křídlatka japonská	R	J
<i>Reynoutria bohemica</i>	Křídlatka česká	R	B
<i>Impatiens glandulifera</i>	Netýkavka žlaznatá	I	G
<i>Heracleum mantegazzianum</i>	Bolševník velkolepý	H	M
<i>Solidago gigantea</i>	Celík obrovský	S	G
<i>Solidago canadensis</i>	Celík kanadský	S	C
<i>Helianthus tuberosus</i>	Topinambur hlíznatý	He	T
<i>Telekia speciosa</i>	Kolotočník ozdobný	T	S
<i>Aster novi-belgii</i>	Hvězdnice novobelgická	A	N
<i>Rudbeckia laciniata</i>	Třapatka dřípená	Ru	L
<i>Pinus strobus</i>	Borovice vejmutovka	P	S
<i>Robinia pseudacacia</i>	Trnovník akát	Ro	P

Návod

Identifikace plochy slouží k jejímu jednoznačnému určení zpracovatelem. Toto označení se bude používat při dalších záznamech (opakovaná inventarizace, zásahy ...)

U popisu taxonu používejte pouze první písmeno latinského názvu, u méně častých druhů dvě písmena - tabulka dole (**R** – křídlatka, **S** - celík, **I** - netýkavka, **H** - bolševník ..., totéž pro druh. Minimálně rod je nutné vyplnit.

Vyplňte, prosím, všechny známé údaje. Pokud některé neznáte, nechte kolonku prázdnou (např. vlastník, kú ...). Informace o zásahu vyplňte v případě, že se jedná o záznam zásahu. **Pro každý druh na ploše použijte zvláštní řádek.**

Plocha	Identifikace	zkratka subjektu/vlastní číslo, bez mezer
Taxon	Rod	
	druh	
Lokalita	kú	katastrální území
	ppč	popisné číslo
	vlastník	jméno vlastníka, pokud je znám
	mapa list	číslo mapového listu
Stanoviště	Typ	1 - les
		2 - louka
		3 - zahrada
		4 - břehový porost
		5 - ruderal
	Cennost	0 - bez zvláštního významu 1 - přírodně cenná lokalita (rozvést v poznámce)
Porost	rozloha	
	výška	
	rizikovost	1 – plocha izolovaná
		2 – plocha v návaznosti na okolní vegetaci
		3 – plocha v blízkosti vodních toků, komunikací
	hustota	1 – ojedinělé rostliny
		2 – porost ostrůvkovitý, promíšený s ostatní vegetací
		3 – souv. porost bez nebo jen s minimem ostatní vegetace
Zásah	datum	
	rozsah	
	způsob	1 – chemický (Roundup)
		2 – chemický (ostatní)
		3 – mechanický vytrhání rostlin
		4 – mechanický sečením
		5 – kombinovaný chemický a mechanický
		6 – jiný (vypsat v detailu)
	detail	typ roundupu nebo chemického prostředku, popis zásahu
zapsal	jméno	
	datum	
Poznámka		upřesňující poznámky, popřípadě odkaz na poznámky na zvláštním listu

Zjišťovací tabulka

[illegible]

7.6.3. ZÁCHRANNÁ CENTRA PRO HANDICAPOVANÉ ŽIVOČICHY

Výchozí situace

Velké množství zraněných, nemocných, vyčerpaných, nevyspělých nebo jinak handicapovaných volně žijících živočichů je nalezeno lidmi, kteří se jich ujmou ve snaze jim pomoci. I přes dobrý úmysl není vhodné si nalezené živočichy ponechat. Nejlépe je obrátit se na specializovaná pracoviště (Záchranné stanice pro handicapované živočichy), která jsou pro tyto případy vybaveny a o handicapované živočichy se odborně starají.

Pokud si přesto někdo chce ponechat nalezeného handicapovaného živočicha ve své péči, je to možné, ale pouze u druhů, které nepodléhají zvláštnímu režimu zvláště chráněných živočichů. Kdo se ujme živočicha neschopného v důsledku zranění, nemoci nebo jiných okolností dočasně nebo trvale přežít ve volné přírodě, zajistí jeho nezbytné ošetření, nebo ho za tímto účelem předá provozovateli záchranné stanice. Jde-li o živočicha dočasně neschopného přežít ve volné přírodě, osoba, která se ho ujala, přijme opatření k zamezení takových tělesných změn nebo změn chování, které by následně znemožnily jeho návrat do přírody a jeho zapojení do volně žijící populace.

Ten, kdo se ujme zvláště chráněného živočicha neschopného v důsledku zranění, nemoci nebo jiných okolností dočasně nebo trvale přežít ve volné přírodě, je povinen jej bezodkladně předat k ošetření do záchranné stanice. Záchranná stanice vede evidenci přijatých zvláště chráněných živočichů a záznamy o průběhu jejich ošetření. Termín, místo a způsob vypuštění vyléčeného zvláště chráněného živočicha do volné přírody vždy předem oznámí záchranná stanice příslušnému orgánu ochrany přírody.

Podle stávající legislativy je záchrannou stanicí zařízení, které na konkrétně vymezeném území působnosti zajišťuje komplexní péči o všechny živočichy dočasně neschopné přežít ve volné přírodě s cílem navrátit je do přírody, živočichům trvale neschopným přežít ve volné přírodě poskytuje, je-li to vhodné a účelné vzhledem k jejich zdravotnímu stavu, odpovídající dlouhodobou péči, poskytuje informace o příčinách ohrožení a vhodných způsobech ochrany živočichů a může spolupracovat při provádění opatření k předcházení zraňování nebo úhynu živočichů.

Záchrannou stanicí lze provozovat pouze na základě rozhodnutí Ministerstva životního prostředí o povolení k provozování záchranné stanice, v rámci něhož se stanoví místo, kde se záchranná stanice nachází, vymezení její územní působnosti a rozsah péče, kterou může záchranná stanice poskytovat s ohledem na její vybavení a odborné zázemí. Označení „záchranná stanice“ může používat pouze ten, kdo je držitelem platného povolení k provozování stanice.

Touto zákonnou úpravou došlo ke sjednocení způsobu vzniku záchranných stanic, který byl do té doby nejednotný nejen pokud se týká způsobů zřizování záchranných stanic, ale také pokud se týká jejich územní působnosti, nutného vybavení a personálního zabezpečení.

Existující záchranné stanice na území Jihomoravského kraje

Na území Jihomoravského kraje dlouhodobě působilo několik záchranných stanic, vesměs specializovaných na péči o handicapované ptáky. Některé z nich si podaly žádost o povolení k provozování záchranné stanice a MŽP jejich žádosti vyhovělo.

V současné době mají na území Jihomoravského kraje sídlo tyto záchranné stanice pro handicapované živočichy:

Záchranná stanice při Zoologické zahradě města Brna se sídlem U zoologické zahrady 46, Brno, s územní působností pro obvody obcí s rozšířenou působností Blansko, Brno, Břeclav, Hustopeče, Ivančice, Kuřim, Mikulov, Moravský Krumlov, Pohořelice, Rosice, Šlapanice, Tišnov, Znojmo a Židlochovice.

Záchranná stanice přijímá do péče všechny druhy handicapovaných živočichů přirozeně se vyskytujících ve volné přírodě ČR s výjimkou dospělých jedinců jelenů a losa evropského.

Spojení tel. 546 432 311, e-mail zoo@zoobrna.cz

Záchranná stanice při Zoologické zahradě Hodonín se sídlem U Červených domků 3529, Hodonín, s územní působností pro obvody obcí s rozšířenou působností Břeclav, Hodonín, Kyjov a Veselí nad Moravou.

Záchranná stanice přijímá do péče všechny druhy handicapovaných živočichů přirozeně se vyskytujících ve volné přírodě ČR.

Spojení: tel. 518 346 271, e-mail zoolog@zoo-hodonin.cz

Záchranná stanice Ptačí centrum se sídlem Štěpánská 4b, Brno s územní působností pro obvody obcí s rozšířenou působností Brno, Boskovice, Blansko, Břeclav, Bučovice, Hodonín, Hustopeče, Ivančice, Kuřim, Kyjov, Mikulov, Moravský Krumlov, Pohořelice, Rosice, Slavkov u Brna, Šlapanice, Tišnov, Veselí nad Moravou, Vyškov, Znojmo, Židlochovice.

Záchranná stanice přijímá do péče všechny druhy handicapovaných živočichů přirozeně se vyskytujících ve volné přírodě ČR s výjimkou velkých kopytníků a šelem, přičemž pro vydra, bobra, ondatru, plazy a obojživelníky zajišťuje pouze nutné ošetření a krátkodobou péči.

Spojení: tel. 605 524 228, e-mail zdenek.machar@volny.cz

Záchranná stanice pro dravé ptáky se sídlem Masarykova 124, Rajhrad s územní působností pro obvody obcí s rozšířenou působností Blansko, Brno, Hustopeče, Ivančice, Kuřim, Rosice, Šlapanice, Tišnov, Vyškov, Židlochovice.

Záchranná stanice přijímá do péče všechny druhy handicapovaných živočichů přirozeně se vyskytujících ve volné přírodě ČR s výjimkou velkých kopytníků a šelem, přičemž pro vydra, bobra, ondatru, plazy a obojživelníky zajišťuje pouze nutné ošetření a krátkodobou péči.

Spojení: tel. 606 184 100, e-mail info@draviptaci.cz

Územní působnost zasahující i do Jihomoravského kraje mají ještě dva další subjekty:

Záchranná stanice Buchlovice se sídlem Kostelní 403, 687 08 Buchlovice, s územní působností v Jihomoravském kraji pro obvody obcí s rozšířenou působností Hodonín, Kyjov a Veselí nad Moravou.

Záchranná stanice přijímá do péče všechny druhy handicapovaných živočichů přirozeně se vyskytujících ve volné přírodě ČR s výjimkou velkých kopytníků a šelem, přičemž pouze pro hmyzožravce, turovité, hlodavce s výjimkou bobra evropského a ondatry pižmové, ptáky a zajíce zajišťuje dlouhodobou péči.

Spojení: tel. 732 250 240, e-mail stanice.buchlovice@seznam.cz

Záchranná stanice Němčice nad Hanou se sídlem Komenského nám. 38, 798 27 Němčice nad Hanou, s územní působností v Jihomoravském kraji pro obvody obcí s rozšířenou působností Bučovice, Slavkov u Brna a Vyškov.

Záchranná stanice přijímá do péče všechny druhy handicapovaných živočichů přirozeně se vyskytujících ve volné přírodě ČR.

Spojení: tel. 602 587 638, e-mail d.knourek@seznam.cz

Závěry a návrh

V současnosti ne všechny stanice splňují technické a kapacitní nároky na plnění komplexních služeb záchranné stanice pro všechny druhy živočichů. Většina existujících stanic je jistým způsobem specializována, hlavně pro příjem a péči o ptáky, především dravé. Protože však právě ptáci tvoří převahu druhů, jejichž umístění je v záchranné stanici požadováno, není tato skutečnost na závadu. Spíše se v ní odráží stav skutečné potřeby. Funkce záchranných stanic je velmi prospěšná, což nejlépe dokládá množství přijatých a následně do přírody vrácených živočichů.

Jako vhodné se jeví uvažovat dalším středisku - záchranné stanici umístěné v oblasti Znojemska, kde se však zatím hledá vhodný subjekt, který by se funkce zhostil v plném rozsahu. Záchranné stanice se výhledově mohou stát také centry pro naplňování jednotlivých ZP pro ohrožené druhy živočichů.

7.6.4. SEZNAM ÚSEKŮ VYSOKÉHO NAPĚTÍ 22 KV, NA KTERÝCH DOCHÁZÍ K EXTRÉMNĚ VYSOKÝM ÚHYNŮM PTÁKŮ

Stěžejním materiálem je Projekt ochrana ornitofauny ČR před úrazy elektrickým proudem, který připravila organizace Ochrany fauny ČR (Pavel Křížek). V této práci je území České republiky rozděleno na zóny 1 až 3 podle naléhavosti zabezpečení elektrického vedení, zejména 22 kV.

Jihomoravský kraj je zařazen z větší části do zóny 1 (nejvyšší naléhavost - nutno urychleně řešit), pouze okrajové části Jihomoravského kraje přiléhající ke kraji Vysočina (okresy Znojmo, Brno-venkov) patří do zóny 2. Z toho vyplývá potřeba řešit problém na celém území koncepčně. V následující tabulce jsou pouze úseky s extrémně vysokou frekvencí úrazů ptáků.

Blučina, uzel u měnárny a ZD Blučina	Časté nálezy, zejména dravých ptáků, potřeba urychleně zabezpečit.
Drásov, uzel mezi měnárnou a tratí ČD	Úrazy jak el. proudem tak nárazem, třeba zabezpečit.
Rohatec, vedení z rohatce do Hodonína	Časté úrazy vodních ptáků a dravců.
Hodonín, uzel u elektrárny Hodonín	Časté úrazy vodních a mokřadních ptáků a dravců, třeba urychleně zabezpečit.
Mikulčice, úsek podél Kyjovky	Úrazy dravců a brodivých ptáků.
Strážnice, úsek mezi Strážnicí a Uherským Ostrohem	Úrazy elektrickým proudem, nutno urychleně zabezpečit.

8. KRAJINNÝ RÁZ

Zodpovědný řešitel tématu: RNDr. Jiří Kocián, AGERIS, s.r.o.

8.1. ZÁKLADNÍ CÍLE

- Účinné uplatňování ochrany krajinného rázu
- Optimalizace sítě přírodních parků
- Optimalizace soustavy registrovaných významných krajinných prvků

8.2. VÝCHODISKA

8.2.1. KRAJINNÝ RÁZ

Ochrana krajinného rázu patří k velmi obtížně uchopitelným problematikám obsaženým v zákoně č. 114/1992 Sb. Současné snahy o ochranu krajinného rázu mimo zvláště chráněná území, podpořené několika různými metodikami, však narážejí na problém značné vágnosti dikce § 12 odst. 1 zákona.

Na důležitost účinné ochrany krajinného rázu však ukazuje celá řada příkladů realizovaných i zamýšlených negativních či sporných zásahů, významně se podílejících na celkové tvářnosti krajiny.

Zřejmé přitom je, že jeden a týž zásah může v různých typech krajin působit různým způsobem. Z toho vyplývá, že ochrana krajinného rázu musí být diferencovaná nejen podle typu a velikosti zásahu, ale též podle charakteru krajiny, do které má být situován.

8.2.2. PŘÍRODNÍ PARKY

Přírodní parky slouží podle zákona č. 114/1992 Sb. k ochraně krajinného rázu v území s jeho zvýšenou hodnotou. Z velmi obecného ustanovení zákona ovšem není zcela zřejmé, jaká konkrétní kritéria mají území potenciálně vhodná pro vyhlášení jako přírodní parky splňovat. Odkaz zákona na předchozí kategorii oblastí klidu, zřizovaných za poněkud jiným účelem, tato kritéria rozhodně nenahrazuje.

I přes uvedené skutečnosti vznikla na území Jihomoravského kraje poměrně reprezentativní síť přírodních parků.

Určité problémy jsou spojeny s ne vždy dostatečně přesně stanovenými hranicemi jednotlivých přírodních parků a se zastaralostí některých zřizovacích listin (zejména původních zřizovacích listin oblastí klidu), a to především z hlediska přesného pojmenování rozhodujících soustředěných estetických a přírodních hodnot a stanovení omezení takového využití území, které by znamenalo zničení, poškození nebo rušení stavu území.

8.2.3. VÝZNAMNÉ KRAJINNÉ PRVKY

Kategorie významných krajinných prvků (VKP) slouží jednak k obecné ochraně základních přírodních či přírodě blízkých krajinných struktur (lesů, rašelinišť, vodních toků, rybníků, jezer a údolních niv), jednak ke konkrétní ochraně ekologicky cenných krajinných segmentů v prostorech mimo tyto základní struktury.

S uvedenou dvojakostí pojetí významných krajinných prvků je od počátků účinnosti zákona č. 114/1992 Sb. spojena řada problémů (obtížná identifikace VKP ze zákona, nemožnost registrace ekologicky cenných ploch v rámci VKP ze zákona aj.).

Jedním z důsledků uvedených skutečností je fakt, že jsou na území kraje registrovány stovky významných krajinných prvků velmi rozmanitého charakteru, přičemž v některých případech zcela zřejmě dochází k překryvu s VKP ze zákona a v řadě jiných případů nelze možnost tohoto překryvu zcela jednoznačně vyloučit.

Z hlediska registrovaných VKP je pak také třeba zmínit zásadní změnu v procesu registrace, kterou znamená novela zákona č. 114/1992 Sb. ze dne 25. března 2004 vydaná jako zákon č. 168/2004 Sb., díky níž se registrace VKP nově provádí v režimu správního řízení.

8.3. PŘÍSTUPY

8.3.1. KRAJINNÝ RÁZ

Ochranu krajinného rázu je třeba provádět diferencovaně podle různých kritérií, z nichž k nejdůležitějším patří hodnocení typu a velikosti zamýšleného zásahu a jeho vlivu na charakter dotčené krajiny.

Zajištění ochrany krajinného rázu se provádí v zásadě třemi různými způsoby. V obecné rovině jsou nejvhodnějším prostředkem k ochraně krajinného rázu především regulativy uplatněné v procesu územního plánování. K ochraně krajinného rázu při konkrétních zásazích do krajiny slouží povolující správní řízení podle § 12 odst. (2) zákona č. 114/1992 Sb. Speciální formou ochrany krajinného rázu s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami je pak zřízení přírodního parku podle § 12 odst. (3) zákona č. 114/1992 Sb.

8.3.2. PŘÍRODNÍ PARKY

V případě stávajících přírodních parků je potřebné především přesné pojmenování soustředěných estetických a přírodních hodnot, které vedly ke zřízení každého přírodního parku, a stanovení omezení ve využití území, tj. vyjmenování činností vázaných na předchozí souhlas orgánu ochrany přírody. U řady přírodních parků (zejm. u těch, které byly původně vyhlášeny jako oblasti klidu) bude z důvodů nedostatečného popisu rizikových činností nutno inovovat jejich zřizovací listiny.

U návrhů nových přírodních parků je zásadní jejich prověření v kontextu celkové sítě přírodních parků kraje, ze kterého pak vyplyne vhodnost či nevhodnost jejich vyhlášení.

8.3.3. VÝZNAMNÉ KRAJINNÉ PRVKY

U stávajících významných krajinných prvků je důležité soustředit se na péči o stav jejich přírodního prostředí ve smyslu §§ 68 a 69 zákona č. 114/1992 Sb. se speciálním zaměřením na registrované VKP a zvláště cenné části VKP ze zákona.

Stávající síť registrovaných VKP (a zvláště cenných částí VKP ze zákona) je ovšem žádoucí také průběžně prověřovat podle aktuálního stavu registrovaných segmentů tak, aby bylo možno včas eliminovat případné nepříznivé vlivy či nežádoucí vývoj, event. zrušit registraci u těch segmentů, kde by důvody registrace pominuly.

Žádoucí je rovněž pokračování v procesu registrace VKP a evidence zvláště cenných částí VKP ze zákona, podloženém kvalitními podklady (zejm. z hlediska ekologického či estetického významu segmentů a přesnosti jejich vymezení), a to s přednostním zaměřením na území, kde je dosud hustota registrovaných VKP nižší.

8.4. PRIORITNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ

K uvedeným prioritním cílům se vážou následující prioritní úkoly a opatření:

- **Uplatňovat zájmy ochrany krajinného rázu při stanovování regulativů v ÚPD**
- **Aktualizovat zřizovací listiny přírodních parků**
- **Zajišťovat odpovídající označení přírodních parků**
- **Prověřovat návrhy na zřízení nových přírodních parků**
- **Zajistit komplexní péči o registrované VKP a evidované zvláště cenné části VKP ze zákona směřující k zachování a zlepšení jejich přírodních hodnot**
- **Registrovat nové VKP**
- **Evidovat zvláště cenné části VKP ze zákona**

8.5. KOMENTÁŘ

Uplatňováním zájmů ochrany krajinného rázu při stanovování regulativů v územně plánovací dokumentaci je myšlen především dohled nad stanovováním závazných regulativů v územně plánovací dokumentaci tak, aby se v maximální možné míře omezily případné následné negativní vlivy staveb a činností na krajinný ráz.

Aktualizace zřizovacích listin přírodních parků by měla spočívat především v odstranění případných nejednoznačností v hranicích stávajících přírodních parků, v přesném pojmenování jejich soustředěných estetických a přírodních hodnot a ve vyjmenování činností vázaných na předchozí souhlas orgánu ochrany přírody. Označení přírodních parků by mělo zahrnovat instalaci a údržbu terénního značení hranic a informačních tabulí s popisem území, významu a ochranného režimu přírodních parků. K případnému zřizování nových přírodních parků je potřeba přistupovat uvážlivě, na základě co nejednoznačnějšího zdůvodnění.

Pokračování procesu registrace VKP a evidence zvláště cenných částí VKP ze zákona je třeba zaměřit přednostně na ta území, kde je dosud hustota registrovaných VKP a evidovaných zvláště cenných částí VKP ze zákona nízká (viz analytická část Koncepce).

V případě významných krajinných prvků se navíc jako žádoucí jeví legislativní změna, která by vzájemně zcela oddělila kategorie „významné krajinné prvky ze zákona“ a „významné krajinné prvky registrované“. Výsledným efektem této změny by mělo být umožnění registrace i stávajících ekologicky cenných segmentů, které jsou součástí VKP ze zákona.

9. ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ (ZCHÚ)

Zodpovědný řešitel tématu: Ing. Eliška Zimová, LŐW & spol., s.r.o.

9.1. ZÁKLADNÍ CÍLE

- **V rámci JMK vytvořit a chránit reprezentativní soustavu zvláště chráněných území.**

To znamená plnění těchto dílčích cílů:

- Kvalitní péče o zachování a zlepšení přírodních a krajinných hodnot vyhlášených zvláště chráněných území.
- Důsledná praktická ochrana vyhlášených území před různorodými negativními vlivy s významným dopadem na předmět a cíl ochrany.
- Vyhlášení celistvé evropské soustavy území se stanoveným stupněm ochrany přírodních stanovišť a druhů v zájmu Evropských společenství (NATURA 2000) v Jihomoravském kraji.
- Dosažení a zachování příznivého stavu přírodních stanovišť a druhů v zájmu evropských společenství.
- Doplnění sítě zvláště chráněných území v kraji.

9.2. VÝCHODISKA

Vytváření sítě zvláště chráněných území a cílená péče o tato území je jedním ze základních pilířů ochrany přírody a krajiny v České republice.

Do kompetence krajů, jako orgánů ochrany přírody ve smyslu § 75 zákona č.114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o ochraně přírody) spadá mimo území národních parků, chráněných krajinných oblastí a vojenských újezdů zřizování přírodních rezervací a přírodních památek a zajišťování péče o tato území (§ 77a odst. 2 zákona o ochraně přírody).

Za přírodní rezervaci je možné vyhlásit menší území soustředěných přírodních hodnot se zastoupením ekosystémů typických a významných pro příslušnou geografickou oblast. Za přírodní památku je možné vyhlásit přírodní útvar menší rozlohy s výskytem vzácných či ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s regionálním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk.

V rámci péče o zvláště chráněná území krajské úřady zejména:

- zajišťují zpracování plánů péče (§ 38 odst. 2) a rovněž tyto plány péče schvalují (§ 77a odst. 4, písm. e zákona o ochraně přírody)
- rozhodují o omezení výkonu práva myslivosti a rybářství v přírodních rezervacích (§ 34 odst. 2 zákona o ochraně přírody)

- vydávají souhlasy k činnostem na území ochranných pásem přírodních rezervací a přírodních památek (§ 37 odst. 2 zákona o ochraně přírody)
- zabezpečují označení přírodních rezervací a přírodních památek v terénu (§ 42 odst. 4 zákona o ochraně přírody)
- na území přírodních rezervací a památek provádějí opatření ke zlepšování přírodního prostředí (§ 68 odst. 3 zákona o ochraně přírody)

Na území Jihomoravského kraje se nachází 251 maloplošných chráněných území (96 přírodních rezervací a 155 přírodních památek). Z tohoto počtu spravuje Jihomoravský kraj 78 přírodních rezervací a 147 přírodních památek.

Jednou z přístupových podmínek České republiky k EU bylo vytvoření evropské soustavy území se stanoveným stupněm ochrany stanovišť a druhů v zájmu Evropských společenství. K realizaci této přístupové podmínky se postupně zřizuje na našem soustavu chráněných území NATURA 2000. Ta se podle aktuálního návrhu skládá na území Jihomoravského kraje z 8 ptačích oblastí a ze 195 evropsky významných lokalit. Na rozdíl od ptačích oblastí, které zřizuje nařízením přímo vláda, bude ochrana evropsky významných lokalit zřizována na základě vládou vyhlášeného a Evropskou komisí přijatého seznamu, nejčastěji v režimu přírodních památek nebo rezervací jednotlivými kraji. Velká část evropsky významných lokalit se sice kryje s územími, kde je ochrana již vyhlášena, přesto bude nutné na území Jihomoravského kraje pro tento účel nově vyhlásit nejméně 73 území. Pro evropsky významné lokality, navržené k vyhlášení v kategorii přírodní památka a přírodní rezervace a pro 6 ptačích oblastí, bude následně Jihomoravský kraj zabezpečovat i nezbytnou specifickou péči v zájmu Evropských společenství. To podstatnou měrou, oproti stavu před euronovelou zákona o ochraně přírody a krajiny, rozšiřuje krajské kompetence.

9.3. PŘÍSTUPY

Stávající síť vyhlášených přírodních rezervací a přírodních památek převzal do své péče Jihomoravský kraj po zániku okresních úřadů. Co do počtu chráněných území je Jihomoravský kraj na 4. místě v ČR (podíl z celkové rozlohy MCHÚ v ČR činí 8,8 %). Jihomoravskému kraji se podařilo úspěšně zabezpečit dobrou kontinuitu péče o chráněná území. Kategorie péče o chráněné území v sobě obsahuje řadu činností počínaje monitoringem vývoje jejich přírodního stavu, zpracování a schvalování plánů péče, zajištění realizace nezbytných biotechnických opatření potřebných k zachování předmětu ochrany, zaměřování a vymezování hranic území, zabezpečení umístění a údržby jejich předepsaného označení a informačních prvků v terénu a konče prováděním nezbytné správní činnosti k jejich ochraně (výjimky, souhlasy). V těchto činnostech je třeba pokračovat i nadále.

Vzhledem k rozdílnému přístupu k územní ochraně na bývalých okresních úřadech je u některých chráněných území nutno činit cílené kroky k nápravě konkrétních nedostatků, jako je špatné parcelní vymezení či nekvalitní a překonané plány péče. Zjištěné nedostatky u dosavadních zvláště chráněných území jsou postupně odstraňovány a v nezbytných případech bude nutné přistoupit i ke změnám vyhlášovacích předpisů, k novému vyhlášení či ke zrušení ochrany v případech kdy předmět ochrany neobnovitelně zanikl.

Při přípravě a realizaci managementu zvláště chráněných území jsou využívány odborné metodické materiály Agentury ochrany přírody a její přímá odborná pomoc. Své uplatnění nalézá i využití odborné podpory jiných subjektů, zejména Ústavu Lesnické botaniky, dendrologie a typologie Mendelovy lesnické a zemědělské univerzity v Brně.

Nové přístupy bude třeba nalézt při specifické péči o evropsky významné lokality a ptačí oblasti a při využití nových ochrannářských institutů jako je novelou zákona o ochraně přírody předpokládané uplatnění smluvní ochrany.

9.4. PRIORITNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ

- **Geodetické zaměřování a vytyčování hranic vyhlášených zvláště chráněných území.**

Zajistit geodetické zaměření a vytyčení hranic všech vyhlášených ZCHÚ v terénu s předáním výsledku katastrálnímu úřadu.

- **Pořizování a udržování předepsaného terénního označení hranic zvláště chráněných území a dalších terénních informačních prvků.**

Zajišťovat vyznačení všech ZCHÚ v terénu a značení pravidelně udržovat. U vybraných ZCHÚ zajistit osazení informačních tabulí.

- **Pořizování a aktualizace plánů péče o vyhlášená chráněná území.**

Zajišťovat zpracování a aktualizaci plánů péče o ZCHÚ a jejich ochranná pásma jako odborného a koncepčního dokumentu ochrany přírody.

- **Zajišťování péče o příznivý přírodní stav zvláště chráněných území.**

Zajistit trvale cílenou péči o jednotlivá ZCHÚ především tam, kde je nežádoucím vývojem ohrožen předmět ochrany. Realizovat konkrétních biotechnická opatření k podpoře zachování a žádoucího rozvoje předmětů vyhlášené územní ochrany podle jednotlivých plánů péče. Průběžně vyhodnocovat účinnost stanovených ochranných režimů pro ZCHÚ a provádět jejich změny a doplňky.

- **Realizovat vyhlášení nejhodnotnějších dříve připravovaných lokalit za zvláště chráněná území v JMK mimo soustavu NATURA 2000.**

Zabezpečit vyhlášovací řízení nejhodnotnějších lokalit, které nebyly zařazeny do evropsky významných lokalit (EVL) soustavy NATURA 2000, jsou však pro zachování významných přírodních hodnot reprezentativní a nezastupitelné. Seznam lokalit je uveden v příloze.

- **Zabezpečit ochranu evropsky významných lokalit a ptačích oblastí soustavy NATURA 2000.**

Vyhlásit evropsky významné lokality soustavy NATURA 2000 za chráněná území nebo zajistit jejich smluvní ochranu a zabezpečit management těchto území.

- **Doplňování a aktualizace odborných podkladů a inventarizačních průzkumů zvláště chráněných území**

Zabezpečovat odborné podklady k výkonu státní správy pro všechna ZCHÚ (např. inventarizační průzkumy, posudky, expertízy atd).

9.5. KOMENTÁŘ

Vytváření soustavy zvláště chráněných území je dlouhodobým procesem, který závisí na stupni poznání přírodních hodnot území a tento proces není v podstatě ukončeným. Na základě již shromážděných informací a provedených terénních šetření, je navrženo doplnění sítě zvláště chráněných území kraje mimo soustavu NATURA 2000, které mají zcela nesporné přírodní hodnoty a zabezpečí ochranu těchto území.

K ochraně zvláště chráněných druhů rostlin i živočichů by bylo vhodné ve větší míře využívat § 13 zákona o ochraně přírody, přechodně chráněná plocha. Tato ochrana je vhodná k zajištění ochrany hnízdičích ptáků, zimovišť ptáků, tahových zastávek vodních ptáků, společných nocovišť (např. vlaštovka, kalous ušatý, havran polní), lokalit s výskytem sysla obecného, vydry říční nebo tchoře stepního, chráněných druhů obojživelníků i plazů a dalších dle zjištěných lokalit výskytů.

Naplňování plánů péče představuje náročnou činnost jak organizační, tak i finanční. Zvláště chráněná území v lesních porostech vyžadují v různé míře pěstební zásahy. U nelesních zvláště chráněných území jsou pravidelně zajišťovány práce zahrnující pravidelné kosení travních porostů (často v obtížných terénech) s omezeným využitím mechanizace, odstraňování náletových dřevin, likvidaci invazních (i expanzních) druhů rostlin. Nezbytné jsou výdaje na formální udržování zvláště chráněných území (např. obnova značení hranic, instalace a údržba informačních tabulí), obnova plánů péče a zajištění geodetického zaměření u těch, kde dosud nebylo provedeno.

V souvislosti s vytvářením soustavy NATURA 2000 dojde k významnému rozšíření sítě zvláště chráněných území, kde kraj bude mít stejné povinnosti jako stávajících zvláště chráněných území.

9.6. PŘÍLOHA

9.6.1. ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ NAVRŽENÁ MIMO SOUSTAVU NATURA 2000 – K VYHLÁŠENÍ

1. Holé vrchy (PR) – k.ú. Lelekovice, okres Brno – venkov

- výměra: 12,7 ha
- přírodě blízká lesní společenstva zakrslých doubrav s ptačím zobem a dřínem

2. Nad splavem (PP) - k.ú. Tasovice nad Dyjí, okres Znojmo

- výměra: 4,5 ha
- skalnaté svahy nad řekou Dyjí s přirozenou teplomilnou vegetací s výskytem zvláště chráněných druhů rostlin a hmyzu

3. Meandry Dyje (PR) - k.ú. Tasovice nad Dyjí, Hodonice, Krhovice, Strachotice, Valtovice, Slup, Hrádek u Znojma, Jaroslavice, okres Znojmo

- výměra: cca 45 ha
- část toku řeky Dyje v lužní poloze s biologicky velmi hodnotnými, dnes již unikátními neregulovanými úseky

4. Templštejn (PR) - k.ú. Jamolice, okres Znojmo

- výměra: 28,50 ha
- rozsáhlé lesní porosty přirozeného charakteru v údolí řeky Jihlavy, porosty se druhovou skladbou blížící se skladbě přirozené – zakrslé bukové doubravy, bohaté bukové doubravy, lipové javořiny, reliktní bory, zakrslé doubravy

5. Lapikus a Kozí hřbet (PR) - k.ú. Plaveč, okres Znojmo

- výměra: 40 ha
- zřícenina hradu, lesní a lesostepní lokalita s cennými enklávami teplomilných doubrav

6. Vevčické stráně (PP) - k.ú. Vevčice, okres Znojmo

- výměra: 43 ha
- strmé stráně s převážně jižní a jihozápadní expozicí s výskytem teplomilné vegetace a vzácných druhů hmyzu

7. Randle (PP) – k.ú. Borkovany, okres Břeclav

- výměra: 1,5 ha
- floristicky velmi hodnotné území s výskytem chráněných druhů hmyzu

8. Kocourov (PP) – k.ú. Kořenec, okres Blansko

- výměra: 2 ha
- vlhkomilná společenstva chráněných druhů rostlin, lokalita s masovým výskytem prstnatce májového

9. Křtinský lom (PP) – k.ú. Křtiny, okres Blansko

- výměra: 2,2 ha
- cenná mokřadní lokalita s výskytem řady chráněných druhů rostlin i živočichů

9.6.2. ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ NAVRŽENÁ MIMO SOUSTAVU NATURA 2000 – K PROVĚŘENÍ ZÁMĚRU NA VYHLÁŠENÍ (OKRES ZNOJMO)

1. Černínské kopce (PP) - k.ú. Černín

- výměra: 11 ha
- mírné svahy s teplomilnou stepní vegetací

2. Černý les (PR) - k.ú. Střelice u Jevišovic, Hostim

- výměra: 10,70 ha
- výskyt lesních porostů tří vegetačních stupňů na malé ploše – habrová javořina (1. vegetační stupeň), buková doubrava (2. vegetační stupeň), lipová javořina a zakrslá dubová bučina (3. vegetační stupeň)

3. Vranovice (PP) - k.ú. Újezd nad Rokytnou

- výměra: 4,8 ha
- skalní útvar s přirozeným lesním porostem – lipovou javořinou

4. Miroslavský rybník (PP) - k.ú. Miroslav

- výměra: 9,50 ha
- rybník s bohatým litorálem (zaplavované pobřeží se dnem zarostlým vegetací), hnízdiště vzácných druhů ptáků – bukač, bukáček, husa velká atd.

5. Doubravka (PR) - k.ú. Zálesí

- výměra: 3,5 ha
- přirozený potoční luh s bledulí jarní

6. Lubnické stráně (PP) - k.ú. Lubnice

- výměra: 18 ha
- stepní stráně jižní expozice se zbytky teplomilné vegetace

7. Kadovská skála (PP) - k.ú. Kadov

- výměra: 2,7 ha
- výchoz staropaleozoických vápenců, významná geologická lokalita

8. Tasovické svahy (PP) - k.ú. Tasovice nad Dyjí

- výměra: 2,5 ha
- skalnaté svahy severní expozice nad řekou Dyjí s přirozenou vegetací a s výskytem zvláště chráněných druhů rostlin

9. Novosady (PR) - k.ú. Plaveč

- výměra: 26 ha
- typická habrová doubrava s lipnicí úzkolistou reprezentující 1. vegetační stupeň

10. Vlčí hora (PR) - k.ú. Moravský Krumlov

- výměra: 6,7 ha
- zakrslá doubrava na granodioritovém podloží

11. U zámečku (PP) - k.ú. České Křídlovice

- výměra: 5,30 ha
- obohacená habrová doubrava na štěrkopiscích údolní nivy Jevišovky, unikátní staré duby

12. Olšina (PP) - k.ú. Korolupy

- výměra: 1,6 ha
- potok s travertinovými usazeninami a navazující ostřicová louka s výskytem úpolínu evropského

13. Šafovský mokřad (PP) – k.ú. Šafov

- výměra: 8 ha

- rozsáhlý mokřad mezi Podvesným a Celnickým rybníkem, refugium obojživelníků

14. Valovo jezero (PP) - k.ú. Horní Kounice

- výměra: 2,2 ha
- lesní jezírko významné pro rozmnožování obojživelníků

Komentář

Na okrese Znojmo byla do r. 1990 vyhlášena 4 zvláště chráněná území, v r. 1990 přibýlo zásluhou Správy CHKO Podyjí jedno další. Až do r. 1996 nebyla nová chráněná území vyhlášována, byly pouze shromažďovány návrhy na územní ochranu. V r. 1996 jich bylo 80, do r. 2002 přibýly 2 další. Orgány ochrany přírody zajišťovaly praktickou ochranu těchto navržených zvláště chráněných území, bránily jejich poškozování, prosazovaly jejich ochranu v rámci územních plánů, lesních hospodářských plánů a různých koncepčních materiálů.

V letech 1996 – 2002 bylo vyhlášeno 26 přírodních památek a rezervací, některá území se pro odpor vlastníků vyhlásit nepodařilo (2 území). V dalších letech byl počet navržených území zredukován o plochy, u nichž bylo zahájeno vyhlásování v kategorii národní (2), 1 území se stalo sporným vzhledem k vymizení motivu ochrany (Dropí pole). S vymezením návrhů evropsky významných lokalit se řada navržených zvláště chráněných území stala součástí sítě NATURA 2000. Přesto dodnes zůstala některá území, která jsou regionálně významná, bez zákonné územní ochrany. Z nich bylo vybráno pět přírodovědecky nejceněnějších, která si ochranu formou přírodní památky nebo rezervace jednoznačně zaslouží. Dalších 14 by mělo být nadále vedeno přinejmenším jako plochy pro ochranu přírody cenné, aby byly uchráněny před záměry, které by mohly vést k jejich zničení či poškození. Konkrétní formu územní ochrany je nutno u nich uvážit.

Vysoký počet lokalit územně cenných z hlediska ochrany přírody plyne na Znojemsku z přírodních podmínek na styku dvou geografických soustav – hercynské a panonské. Tomu odpovídá vysoký počet navržených evropsky významných lokalit v okrese Znojmo, z toho také vyplývá vysoký počet navržených zvláště chráněných území.

10. ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÉ DRUHY ŽIVOČICHŮ A ROSTLIN

Zodpovědný řešitel tématu: Ing. Eliška Zimová, LŐW & spol., s.r.o.

10.1. ZÁKLADNÍ CÍLE

- **Zachování biotopů a populací zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin na území Jihomoravského kraje.**
- **Optimalizace podmínek pro rozvoj populací zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin na území Jihomoravského kraje.**
- **Průběžný monitoring populací zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin na území Jihomoravského kraje.**

10.2. VÝCHODISKA

Zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů jsou dle § 48 zákona č. 114/1992 Sb. ty druhy rostlin a živočichů, které jsou ohrožené nebo vzácné, vědecky či kulturně velmi významné. Ty jsou dále členěny na kriticky ohrožené, silně ohrožené a ohrožené. Ochranu požívají nejen druhy organismů (uvedené v příloze vyhlášky č. 395/1992 Sb.), ale i jejich biotop. V kompetenci krajského úřadu jsou druhy ohrožené, proto by měla být aktivní ochrana druhů i jejich stanovišť směřována zejména na tyto druhy.

10.2.1. ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÉ DRUHY ŽIVOČICHŮ

Vysoké procento populací zvláště chráněných druhů živočichů je v současné době více nebo méně ohroženo. Pokud se pominou globální příčiny ohrožení (ústupu a mizení) některých druhů, jejichž efektivní ovlivnění je zpravidla problematické (vlivy na zimovištích tažných ptáků, přirozené změny areálu rozšíření, celkové změny ve struktuře a využívání krajiny, chemické zatěžování krajiny nebo podobně), tak hlavními příčinami zůstává nedostatek vhodných biotopů. Jak z hlediska rozmnožování, tak z hlediska širších vztahů (zimoviště a tahové zastávky mokřadních ptáků, společná zimoviště netopýrů, obojživelníků nebo plazů a podobně). Aktuální stav bilance a kvality biotopů zvláště chráněných druhů živočichů jsou nedostatečné v rámci celého území Jihomoravského kraje pouze u části druhů. V případě dalších druhů je situace různá podle jednotlivých oblastí (někde je kritická, jinde naopak dostačující). Ochrana biotopů zvláště chráněných druhů živočichů má v zásadě tři rozměry (územní ochrana, optimalizace životních podmínek na stávajících lokalitách – management včetně zachování původního vhodného charakteru lokalit – třeba v případě biotopů nelesního charakteru, doplňování sítě vhodných biotopů).

Management stávajících lokalit a doplňování sítě je třeba považovat za hlavní aktivity ve prospěch populací zvláště chráněných druhů živočichů jako tzv. ochrannou (záchrannou) péči. Záchranná péče zahrnuje i některé další specifické aktivity ve prospěch zvláště chráněných druhů živočichů jako rozmisťování hnízdních budek a podložek pro ptáky, uvolňování vletů na hnízdiště ptáků nebo letní kolonie netopýrů, zajišťování ochrany podzemních zimovišť netopýrů, plazů nebo obojživelníků a podobně.

Ochranná péče musí spočívat především v ochraně biotopů a specifické aktivity je třeba uplatňovat pouze v plně odůvodněných případech a v žádném případě by nemělo jít o aktivity samoúčelné (jak je dnes značně rozšířeno v případě ochrany hnízdicích ptáků).

Aktuálně jsou k dispozici dostatečné údaje k objektivnímu posouzení aktuálního stavu a vývoje populací v podstatě všech zvláště chráněných druhů živočichů (nejen v kategorii ohrožených) ve vztahu k případným přípravám a realizacím speciálních záchranných programů pro území Jihomoravského kraje.

Na celostátní úrovni jsou průběžně zpracovávány záchranné programy pro vybrané zvláště chráněné druhy živočichů v kategorii silně a kriticky ohrožených. V současné době je zpracováván záchranný program pro ochranu dropa velkého na Znojemsku.

Informace o lokalitách zvláště chráněných druhů živočichů včetně aktuálního stavu a vývoji populací jsou základním předpokladem pro objektivní a efektivní činnost orgánů ochrany přírody v souvislosti s posuzováním nejrůznějších investičních nebo jiných záměrů v krajině a územně plánovacích dokumentacích, se zajišťováním územní ochrany, s prosazováním ochrany jedinců na energetických zařízeních nebo dopravních stavbách či záchranné péče.

Investiční nebo jiné záměry mohou zasahovat do biotopů nebo života zvláště chráněných druhů živočichů. Může pak hrozit likvidace těchto biotopů s existenčním ohrožením místních populací, nadměrné vyrušování živočichů, přímé ohrožování jedinců včetně vývojových stádií a podobně.

Populace některých zvláště chráněných druhů ryb v kategorii ohrožených jsou aktuálně více nebo méně oslabeny. V některých úsecích tekoucích vod mohou být po zlepšení kvality vody obnoveny podmínky pro život některých zvláště chráněných druhů ryb a není možnost jejich přirozeného znovu osídlení. V obnovovaných nebo nově budovaných mokřadech chybí stanoviště a geograficky odpovídající druhy ryb a není možnost jejich přirozeného osídlení. Posilování populací nebo repatriace vymizelých druhů ryb do vhodných tekoucích a stojatých vod jsou odzkoušenými a efektivními metodami bez zásadních problémů, ke kterým dochází v případech podobných aktivit ve věci ptáků nebo savců.

Samoúčelná držení a chovy zvláště chráněných druhů živočichů je třeba považovat za eticky problematické aktivity, ač jde o značně módní záležitost. Z hlediska zájmů ochrany přírody neexistují relevantní důvody pro tyto aktivity s výjimkou handicapovaných jedinců nebo chovu jedinců v rámci schválených záchranných programů (v případě druhů zařazených v kategorii ohrožených žádný záchranný program schválený není). Například vybírání ptačích mláďat (dravci a sovy, krkavec, kavka nebo podobně) z hnízd může negativně ovlivňovat místní populace dotčených druhů nebo úspěšnost dotčených hnízdění.

10.2.2. ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÉ DRUHY ROSTLIN

Vysoké procento populací zvláště chráněných druhů rostlin je v současné době více nebo méně ohroženo. Hlavními příčinami je nežádoucí vývoj (sukcese) dotčených lokalit. Aktuální stav lokalit zvláště chráněných druhů rostlin je různý. Některé jsou na pokraji zániku nebo podléhají nežádoucí sukcesi (travobylinných porostů nebo rozvoji náletových dřevin), další jsou díky svému charakteru v optimálním stavu nebo jsou v rámci managementu zvláště chráněných území či významných krajinných prvků udržovány v odpovídajícím stavu. Ochrana lokalit (stanovišť) zvláště chráněných druhů rostlin má v zásadě tři rozměry (územní ochrana, rekonstrukce pro dosažení odpovídajícího charakteru a optimalizace podmínek pro rozvoj – management).

Rekonstrukce a management stávajících lokalit je třeba považovat za hlavní aktivity ve prospěch populací zvláště chráněných druhů rostlin jako tzv. záchrannou péči.

Aktuálně jsou k dispozici relativně dostatečné údaje k objektivnímu posouzení aktuálního stavu a vývoje populací v podstatě všech zvláště chráněných druhů rostlin (nejen v kategorii ohrožených) ve vztahu k případným přípravám a realizacím speciálních záchranných programů pro území Jihomoravského kraje.

Na celostátní úrovni jsou průběžně zpracovávány záchranné programy pro vybrané zvláště chráněné druhy rostlin (v kategorii silně a kriticky ohrožených) globálně ohrožené v rámci celé České republiky.

Informace o lokalitách zvláště chráněných druhů rostlin včetně jejich aktuálního stavu s vývojem populací jsou základním předpokladem pro objektivní a efektivní činnost orgánů ochrany přírody v souvislosti s posuzováním nejrůznějších investičních nebo jiných záměrů v krajině a územně plánovacích dokumentacích, se zajišťováním územní ochrany, s prosazováním či uplatňováním záchranné péče.

Investiční nebo jiné záměry mohou zasahovat do biotopů zvláště chráněných druhů rostlin. Může pak hrozit především likvidace těchto biotopů s existenčním ohrožením místních populací.

Některé populace zvláště chráněných druhů rostlin v kategorii ohrožených jsou v rámci celého Jihomoravského kraje nebo v rámci jednotlivých lokalit výrazně oslabeny včetně omezeného počtu lokalit výskytu, což představuje jejich mimořádně závažné potenciální ohrožení do budoucna.

10.3. PŘÍSTUPY

10.3.1. ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÉ DRUHY ŽIVOČICHŮ

Hlavní směry záchranné péče pro zvláště chráněné druhy ryb na území Jihomoravského kraje by měly spočívat například v uvolňování a udržování rybích cest, ochraně a optimalizaci podmínek pro přirozené rozmnožování nebo zachování stávajících přírodě blízkých až přirozených toků.

Pro **zvláště chráněné druhy obojživelníků** na území Jihomoravského kraje by měla ochrana spočívat například v stabilizaci a rozšiřování sítě plnohodnotných rozmnožovacích lokalit, v optimalizaci podmínek na rybnících a jiných nádržích, zachování vhodných podmínek na lesních tocích z hlediska populací mloka skvrnitého nebo minimalizaci ztrát v souvislosti s dopravou.

Záchranné péče a ochrana **zvláště chráněných druhů plazů** na území Jihomoravského kraje by měla spočívat například v ochraně a optimalizaci podmínek na říčních lokalitách užovky podplamaté, managementu lokalit nelesního charakteru z hlediska populací ještěrky obecné, ještěrky zelené a užovky hladké, minimalizaci negativních dopadů při vypalování travnatých ploch z hlediska populací ještěrky obecné nebo ochraně a optimalizaci podmínek na lokalitách zmije obecné a ještěrky živorodé.

Záchranná péče pro společná stanoviště a hnízdičích **zvláště chráněných druhů ptáků** na území Jihomoravského kraje by měla spočívat například ve využívání potenciálu tras vysokého napětí v zemědělsky využívaných oblastech v souvislosti s hnízdními podložkami pro dravce, rozmísťování hnízdních podložek pro dravce a sovy v otevřené zemědělsky

využívané krajíně, speciální ochraně sovy pálené a sýčka obecného, ve spolupráci s vlastníky a správci lesů při zajišťování ochrany hnízd dravců a čápa černého, ve spolupráci se zemědělsky hospodařícími subjekty při zajišťování ochrany některých druhů hnízdících ptáků (například bahňáků, chřástala polního nebo motáka lužního), ve spolupráci se správci toků při zajišťování ochrany hnízdišť ledňáčka říčního, ve spolupráci s dotčenými subjekty při zajišťování ochrany hnízd čápa bílého, ve spolupráci s dotčenými vlastníky při zajišťování ochrany hnízdících ptáků nebo zachování hnízdních příležitostí na stavbách pro kavku obecnou, rorýse obecného nebo jiříčku obecnou nebo ve vytváření hnízdišť pro břehuli říční, vluhu pestrou nebo ledňáčka říčního.

Hlavní směry záchranné péče a ochrany **zvláště chráněných druhů savců** na území Jihomoravského kraje by měly spočívat například v ochraně a optimalizaci podmínek na lokalitách sysla obecného, vydry říční a tchoře stepního nebo ochraně netopýrů.

Záchranná péče a ochrana **zvláště chráněných druhů bezobratlých** na území Jihomoravského kraje by měla spočívat například v ochraně a vhodném managementu a využívání významných přírodních lokalit lesního, nelesního, mokřadního nebo specifického charakteru, ochraně lokalit raků, ochraně lokalit mlžů, ochraně a vhodném managementu lokalit drobných vodních koryšů (listonoh, žábřonozka, škeblówka) nebo v minimalizaci negativních dopadů při vypalování travnatých ploch.

10.3.2. ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÉ DRUHY ROSTLIN

Provádění rekonstrukcí významných přírodních lokalit ve prospěch vytvoření obecných podmínek pro rozvoj cenných rostlinných společenstev včetně populací zvláště chráněných druhů rostlin. Rekonstrukce spočívající zejména v odstraňování cizorodých a nežádoucích druhů dřevin nebo probírkách dřevin na lokalitách nelesního charakteru. Rekonstrukce spočívající zejména v odstraňování náletových dřevin, zemních úpravách nebo opatřeních ve prospěch žádoucího vodního režimu na lokalitách mokřadního charakteru. Rekonstrukce spočívající zejména v odstraňování cizorodých a nežádoucích dřevin nebo probírkách dřevin na lokalitách lesního charakteru (ve spolupráci s vlastníky lesů a jejich odbornými správci a se zohledněním v rámci lesních hospodářských plánů a osnov).

Provádění běžné údržby významných přírodních lokalit ve prospěch optimalizace rozvoje rostlinných společenstev včetně populací zvláště chráněných druhů rostlin. Běžná údržba spočívající zejména v řízeném kosení a spásání, eliminaci zmlazování odstraněných dřevin a průběžných reakcích na stav a vývoj dřevinných porostů. Běžná údržba spočívající zejména v řízeném kosení a spásání, průběžných reakcích na stav a vývoj náletových dřevin nebo mechanickém narušování zapojených travobylinných porostů. Běžná údržba spočívající zejména v řízeném kosení, eliminaci zmlazování odstraněných dřevin a průběžných reakcích na stav a vývoj dřevinného patra na lokalitách lesního charakteru (ve spolupráci s vlastníky lesů a jejich odbornými správci a se zohledněním v rámci lesních hospodářských plánů a osnov).

10.4. PRIORITNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ

- **Podporovat, prosazovat a zajišťovat mapování a monitoring biotopů a populací zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin s důrazem na druhy zařazené**

v kategorii ohrožených včetně vytvoření a udržování příslušné databáze na území JMK.

Zajistit aktualizaci terénních průzkumů sledujících výskyt zvláště chráněných druhů. Při sběru dat navázat spolupráci ochrany přírody s odbornými institucemi, které se zabývají mapováním a výzkumem druhů. Podporovat terénní průzkum a výzkum biologie a ekologie ohrožených druhů.

- **Podporovat celostátní záchranné programy týkající se Jihomoravského kraje se speciálním zaměřením na ochranu dropa velkého.**

Drop velký je kriticky ohroženým druhem, který se v České republice vřdycky vyskytoval pravidelně jen v Jihomoravském kraji. Jeho početní stavy v posledních letech jsou zde však tak nízké, že je třeba podporovat jakoukoli vědecky podloženou aktivitu, která směřuje ke zlepšení této situace. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR připravuje v současné době záchranný projekt LIFE-Nature, který vychází z přesných údajů o početnosti tohoto druhu v daném území, rozboru příčin úbytku dropů na konci minulého století, zkušeností z okolních zemí. Navržená opatření jsou směřována do krajiny tak, aby bylo vytvořeno optimální životní prostředí pro cílový druh. Přitom je velmi významné i to, že tyto zásahy a změny v hospodaření zemědělských podniků povedou ke zmenšení intenzity využívání krajiny, což bude mít příznivý vliv i na řadu dalších druhů rostlin i živočichů.

Záměr návratu dropa velkého do jihomoravské krajiny se opírá o spolupráci s místními obyvateli, obcemi, zájmovými organizacemi a především zemědělci. To je nezbytným předpokladem úspěchu. Podstatný je i mezinárodní rozměr projektu, protože obdobné aktivity probíhají i v Rakousku a na Slovensku, tedy v sousedních zemích, kde se stavy dropů díky důsledné péči zvyšují a je předpoklad, že ptáci vyhledávající nové lokality znovu osídlí i své tradiční hnízdiště a zimoviště v Jihomoravském kraji.

- **Vyhodnotit aktuální stav populací zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin (zejména v kategorii ohrožených) s případným vytipováním druhů vyžadujících přípravu a realizaci speciálního záchranného programu pro území Jihomoravského kraje.**

Živočichové

Zvláštní pozornost by měla být věnována populacím tchoře stepního (*Musela eversmanni*) a jejich rozšíření. Doporučen je monitoring druhů, které jsou převážně pouze v Jihomoravském kraji rozšířené: užovka stromová (*Elaphne longissima*), želva bahenní (*Emys orbicularis*), orel královský (*Aquila heliaca*), vlha pestrá (*Metopa apiaster*), dytík úhorní (*Burhinus oedipnemus*), dudek chocholatý (*Upupa epops*), raroh velký (*Falco cherrug*) a tesařík alpský (*Rosaria alpina*). Na základě zjištěných údajů stanovit způsob efektivní ochrany.

Rostliny

Zvláštní pozornost by měla být věnována druhům, které jsou specifické pro Jihomoravský kraj jako hvozdík moravský (*Dianthus moravicus*), lýkovec vonný (*Daphne cneorum*), mečík bahenní (*Gladiolus palustris*) a slanomilné druhy.

- **Podporovat, prosazovat a uplatňovat ochrannou péči ve prospěch populací zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin včetně vytváření nových přírodních blízkých biotopů pro jejich výskyt a rozmnožování.**

Podporovat vytváření biotopů vhodných pro výskyt zvláště chráněných druhů. Propojovat izolované lokality přirozených a přírodních blízkých biotopů, aby nedocházelo ke genetické degradaci ohrožených druhů.

- **Uplatňovat opatření a postupy směřující k minimalizaci držení zvláště chráněných druhů živočichů (v kategorii ohrožených) v zajetí nebo obchodování s nimi.**

Vybírání ptačích mláďat z hnízd povolovat pouze ve výjimečných a plně odůvodněných případech. Držení a chov zvláště chráněných druhů živočichů v kategorii ohrožených povolovat pouze ve výjimečných a plně odůvodněných případech. Věnování zvýšené pozornosti problematice záměrného křížení a následného rozšiřování sokolnický vyvolávacích dravců.

10.5. KOMENTÁŘ

Výčet zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů, který je součástí přílohy vyhlášky č. 395/1992 Sb. není zcela odpovídající současnému stavu poznání zájmů ochrany přírody a krajiny. Další informace o ohrožených druzích poskytují „červené seznamy“ a „červené knihy“, které nejlépe vyjadřují současné znalosti o druzích zasluhujících ochranu. Na základě těchto seznamů je třeba iniciovat doplnění vyhlášky zákona č. 114/1992 Sb. v platném znění o druhy, které naplňují § 48 výše citovaného zákona. Tyto druhy jsou uvedeny v příloze o záchranných programech pro živočichy v rámci Jihomoravského kraje.

Doporučujeme shromáždit dostupná data o výskytu zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů na území Jihomoravského kraje do jednotné databáze přístupné všem subjektům, které se na jejím naplnění budou podílet a koordinovat její průběžné doplňování a aktualizaci. Při provádění terénních průzkumů monitorujících dynamiku výskytu zvláště chráněných druhů na území Jihomoravského kraje je vhodné navázat či prohloubit spolupráci státní správy s odbornými institucemi zabývajícími touto tematikou (odborná a výzkumná pracoviště, vysoké školy), iniciovat a podporovat konkrétní projekty.

U některých, z hlediska hospodářských aktivit problematických zvláště chráněných druhů živočichů, jako např. potápky roháče, kormorána velkého, bobra evropského nebo vydry říční na území Jihomoravského kraje, je třeba za stávající situace požadované redukce stavů považovat za nežádoucí. Před realizací přímých redukčních zásahů je třeba vyčerpat jiné způsoby řešení bez usmrcování jedinců. Rozsah redukčních opatření (zpravidla odstřelů) nesmí vést k ohrožení dotčených populací zájmových druhů živočichů a dále k přímému či nepřímému ohrožení dalších vyskytujících se druhů živočichů. Redukční opatření nesmí být prováděna na společných stanovištích (u ptáků zejména na nocovištích).

Pro řešení této problematiky by mělo být využito institutu prováděcího předpisu MŽP o stanovení výjimky či odchylného postupu pro blíže neurčený okruh osob dle § 5b odst. 4 a § 56 odst. 4 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny.

Při koncepčních a investičních záměrech důsledně prosazovat ochranu zvláště chráněných živočichů a rostlin např. zachováním a budováním vhodných biotopů (např. malých vodních a

mokřadních ploch), zajistit územní ochranu lokalit, které jsou významné z pohledu bránění genetické izolaci cenných populací, agregací hodnotných ploch do větších celků, odstraňováním migračních bariér a budováním migračních koridorů pro zvláště chráněné a ohrožené druhy živočichů (ryby-rybochody, přechody pro obojživelníky, obratlovce, zelené přechody atd.).

Náplní činnosti záchranných stanic pro poraněné a handicapované živočichy. je péče o zvířata včetně druhů zvláště chráněných a ohrožených dle vyhlášky 395/1992 Sb. Prioritním cílem odborné péče je zlepšení zdravotního stavu zvířat a jejich návrat do volné přírody. Funkční síť stanic, které jsou vhodným způsobem propagovány, mimo jiné minimalizuje nelegální laické soukromé držení chráněných druhů živočichů. Dále se tyto stanice podílí na regionálních záchranných programech odchovem a vypouštěním vybraných živočišných druhů do přírody. Významnou součástí práce stanic je ekologická výchova dětí a mládeže a osvěta široké veřejnosti. Krajský úřad má zde významnou koordinační roli (více v kapitole Obecná ochrana druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin).

10.6. PŘÍLOHA

10.6.1. SEZNAM ÚSEKŮ SILNIC V JIHMORAVSKÉM KRAJI, KDE DOCHÁZÍ KE STŘETU OBOJŽIVELNÍKŮ S VOZIDLY

Obec	k. ú. Babice nad Svitavou
Popis úseku	Úsek silnice mezi obcemi Adamov a Josefov
Ochranná opatření	
Ohrožené druhy	<i>Rana temporaria</i> , <i>Bufo bufo</i>
Počty přejetých jedinců	stovky až tisíce
Typ tahu	jarní tah, podzimní tah, nepravý tah
Poznámka	

Obec	Božice
Popis úseku	Silnice č. 397 mezi železniční stanicí Božice a obcí Božice v úseku, kde přetíná lesní komplex se soustavou rybníků.
Ochranná opatření	
Ohrožené druhy	<i>Bufo bufo</i> , <i>Rana arvalis</i>
Počty přejetých jedinců	desítky až stovky, výjimečně tisíce
Typ tahu	jarní tah, letní tah, nepravý tah
Poznámka	V jarním období jsou přejetých jedinců desítky až stovky, v době tahu tisíce čerstvě metamorfovaných žabek.

Obec	Brno - Černovice
Popis úseku	Nově zbudovaná komunikace na Černovické terase
Ochranná opatření	
Ohrožené druhy	<i>Bufo viridis</i> , <i>Bufo bufo</i>
Počty přejetých jedinců	stovky
Typ tahu	Jarní, nepravidelný, podzimní
Poznámka	Ropuchy padají do kanálových vpustí na okraji silnice

Obec	Brno - Líšeň
Popis úseku	Asfaltová silnice okolo rybníků v Mariánském údolí (hranice okresu Brno - město).
Ochranná opatření	dopravní značení
Ohrožené druhy	<i>Bufo bufo</i> , <i>Rana temporaria</i>
Počty přejetých jedinců	desítky až stovky
Typ tahu	jarní tah, letní tah, podzimní tah
Poznámka	

Obec	Brno-Medlánky
Popis úseku	Z parku v ulici Turistická přes ulici Turistická, Kytnerova, Rysova do rybníčku v bývalém areálu JZD
Ochranná opatření	dopravní značení a transfer
Ohrožené druhy	<i>Bufo bufo</i> , <i>Bufo viridis</i>
Počty přejetých jedinců	desítky až stovky
Typ tahu	jarní tah
Poznámka	

Obec	Brno - Ořešín
Popis úseku	silnice z Jehnic od místa, kde vchází do lesa až po křižovatku směr Vranov a Lelekovice. V blízkosti rybníka Babí Doly
Ochranná opatření	
Ohrožené druhy	<i>Bufo bufo</i>
Počty přejetých jedinců	desítky
Typ tahu	jarní tah
Poznámka	

Obec	Horní Břečkov
Popis úseku	cca 1 km Z od kostela v Břečkově u rybníka Dehták
Ochranná opatření	zábrany a náhradní nádrž
Ohrožené druhy	<i>Bufo bufo</i> , <i>Rana sp.</i>
Počty přejetých jedinců	desítky až stovky
Typ tahu	jarní tah
Poznámka	

Obec	Konice
Popis úseku	Komunikace procházející obcí Konice. Žáby putují do požární nádrže u hostince
Ochranná opatření	
Ohrožené druhy	<i>Bufo bufo</i> , <i>Rana dalmatina</i>
Počty přejetých jedinců	desítky
Typ tahu	jarní tah, letní tah
Poznámka	

Obec	Křtiny
Popis úseku	úsek silnice přibližně podle arboreta Mendelovy university
Ochranná opatření	
Ohrožené druhy	<i>Bufo bufo</i> , <i>Rana temporaria</i>
Počty přejitých jedinců	desítky až stovky
Typ tahu	jarní tah, nepravý tah, podzimní tah
Poznámka	

Obec	Lukov
Popis úseku	Úsek silnice cca 350 m J od kostela v Lukově, koupaliště a rybník leží na jedné straně silnice, mokřina na druhé.
Ochranná opatření	
Ohrožené druhy	<i>Bufo bufo</i>
Počty přejitých jedinců	desítky
Typ tahu	jarní tah
Poznámka	

Obec	Mikulov na Moravě (Na Mušlově)
Popis úseku	Silnice ze Sedlce do Lednice, úsek v zatáčce podél Mušlovských rybníků cca 100m.
Ochranná opatření	zábrany a transfer, sběr na silnici
Ohrožené druhy	<i>Bufo bufo</i> , <i>Triturus vulgaris</i> , <i>Rana dalmatina</i> , <i>Hyla arborea</i> , <i>Bufo viridis</i> , <i>Bombina bombina</i>
Počty přejitých jedinců	desítky až stovky
Typ tahu	jarní tah
Poznámka	

Obec	Moravský Písek - Veselí nad Moravou
Popis úseku	Silnice u obce Moravský Písek ve směru Veselí nad Moravou, okres Hodonín
Ochranná opatření	zábrany a transfer
Ohrožené druhy	<i>Triturus vulgaris</i> , <i>Bufo bufo</i> , <i>Bufo viridis</i> , <i>Bombina bombina</i> , <i>Pelobates fuscus</i> , <i>Rana arvalis</i>
Počty přejetých jedinců	stovky až tisíce
Typ tahu	jarní tah, nepravý tah
Poznámka	

Obec	Podmyče
Popis úseku	rybníky Jejkaly, cca 2 km VJV od kostela v Podmyčích (zpevněná cesta - odbočka od silnice Vranov - Šafov)
Ochranná opatření	zákaz vjezdu
Ohrožené druhy	<i>Bufo bufo</i>
Počty přejetých jedinců	desítky
Typ tahu	jarní tah
Poznámka	

Obec	Střelice
Popis úseku	Silnice v úseku podél "Střelické bažinky"
Ochranná opatření	podchod
Ohrožené druhy	<i>Bufo bufo</i> , <i>Rana arvalis</i> , <i>Rana dalmatina</i> , <i>Hyla arborea</i> , <i>Triturus vulgaris</i> , <i>Triturus cristatus</i>
Počty přejetých jedinců	desítky až stovky
Typ tahu	jarní tah
Poznámka	opatření provedeno

Obec	Těchov (Skalní Mlýn)
Popis úseku	silnice poblíž hotelu Skalní Mlýn.
Ochranná opatření	zábrany a transfer
Ohrožené druhy	<i>Bufo bufo</i>
Počty přejetých jedinců	desítky až stovky
Typ tahu	jarní tah
Poznámka	

Obec	Veverská Bitýška
Popis úseku	místní komunikace u Bílého potoka v místě zvaném Prachovna
Ochranná opatření	
Ohrožené druhy	<i>Bufo bufo</i>
Počty přejetých jedinců	desítky až stovky
Typ tahu	jarní tah
Poznámka	

Obec	Znojmo
Popis úseku	Znojmo - ul. Koželužská, ulice je hlavní příjezdovou a značně frekventovanou komunikací k zahrádkářské kolonii na Kraví hoře, která je souběžná s řekou Dyjí.
Ochranná opatření	
Ohrožené druhy	<i>Bufo bufo</i> , <i>Bufo viridis</i>
Počty přejetých jedinců	desítky až stovky
Typ tahu	jarní tah
Poznámka	

Obec	Žebětín
Popis úseku	Silnice v úseku kolem Žebětínského rybníka
Ochranná opatření	pochod, v místech, kde nepostačují stálé zábrany, dočasné zábrany a transfer.
Ohrožené druhy	<i>Bufo bufo</i>
Počty přejitých jedinců	stovky až tisíce
Typ tahu	jarní tah
Poznámka	opatření dokončeno 2004

Poznámka: údaje o počtu usmrcených jedinců se vztahují k situaci, kdy na lokalitě není zajištěna ochrana

11. PAMÁTNÉ STROMY

Zodpovědný řešitel tématu: Ing. Eliška Zimová, LŐW & spol., s.r.o.

11.1. ZÁKLADNÍ CÍL

- **Zachování a ochrana mimořádně významných stromů, jejich skupin a významných stromořadí**

11.2. VÝCHODISKA

Památné stromy jsou součástí zvláštní ochrany přírody, kterou upravují v tomto případě paragrafy 46 a 47 zákona o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Za památné jsou stromy, jejich skupiny nebo stromořadí vyhlášovány rozhodnutím orgánu ochrany přírody. Důvodem vyhlášení může být vzrůst, věk, historická a kulturní hodnota, estetická hodnota, genetická hodnota apod. Je-li to potřebné, může být při vyhlášení stromu za památný vyhlášeno i jeho ochranné pásmo. Památné stromy je zakázáno poškozovat, ničit a rušit v přirozeném vývoji, jejich ošetřování je prováděno pouze se souhlasem orgánu, který jejich ochranu vyhlásil.

11.3. PŘÍSTUPY

Památné stromy vyhledávají a jejich ochranu zajišťují pověřené obecní úřady, které rovněž zpracovávají a doplňují všechny potřebné údaje do ústřední evidence (ÚSOP) a zajišťují označení památných stromů v terénu.

Pro zajištění stejného přístupu k problematice je nezbytné dát tomuto procesu jednotné metodické vedení tak, aby nedošlo k nadužívání tohoto institutu ochrany.

Pro další koncepční ochranu památných stromů je vhodné uskutečnit na celém území kraje jednotně metodicky vedené terénní mapování významných stromů, jejich skupin a významných stromořadí. Nejvýznamnější a nejhodnotnější pak navrhnout a vyhlásit jako památné stromy, ostatní evidovat, ošetřovat a sledovat pro vyhlášení v budoucnosti.

11.4. PRIORITNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ

- **Prověření stavu a zajištění soustavné péče o vyhlášené památné stromy.**

Provedení inventarizace, zjištění stavu a zajištění péče o vyhlášené památné stromy. Zhodnocení jejich aktuálního zdravotního stavu a stanovení opatření k nápravě. Zajištění jejich akutní i pravidelné údržby. Do budoucna zabezpečení trvalé péče o tyto stromy zahrnující i péči o jejich označení.

- **Doplnění a aktualizace údajů o památných stromech.**

Doplnit chybějící údaje v evidenci vyhlášených památných stromů a tyto údaje pravidelně aktualizovat. Doplnit označení všech památných stromů v terénu a zajistit jejich odpovídající prezentaci.

- **Plošné mapování významných stromů ve správních obvodech pověřených obcí.**

Uskutečnit plošné mapování významných stromů, jejich skupin a stromořadí na celém území Jihomoravského kraje včetně výběru nejhodnotnějších jedinců pro zařazení mezi památné stromy. Na základě tohoto mapování doplnit síť památných stromů v JMK o nejvýznamnější stromy, skupiny stromů a aleje, perspektivní jedince evidovat pro budoucnost.

11.5. KOMENTÁŘ

K výběru památných stromů je třeba přistupovat uvážlivě jak z hlediska důvodů jejich ochrany, tak i zdravotního stavu a možností další ochrany. V některých případech je vhodné prohlásit za památné stromy i určitý počet jedinců v mladém nebo relativně mladším věku, kterým bude tak dána možnost "dožít" se úctyhodného věku. Na druhé straně by nemělo dojít k inflaci užívání tohoto způsobu ochrany, protože nadměrným nárůstem počtu vyhlášených památných stromů by došlo k rozmělnění pozornosti orgánů ochrany přírody a tím i k degradaci významu tohoto způsobu ochrany.

Důležitá je spolupráce s AOPK ČR, která vede evidenci památných stromů a metodicky pomáhá při navrhování ochrany, vyhlásování, ochraně a péči o památné stromy, posuzuje návrhy na vyhlášení památných stromů (regionální pracoviště AOPK ČR), návrhy na ošetření nebo konzervační ošetření památných stromů. Posuzuje rovněž žádosti o dotace z krajinotvorných programů na ošetření památných stromů.

Za významný zdroj pro získávání údajů o hodnotných stromech, které by mohly být vyhlášeny za památné, považujeme veřejnost (např. zapojení obcí, občanských sdružení a občanů ve větší míře do ankety Strom roku). Kraj by se mohl podílet na propagaci a prezentaci stávajících památných stromů i stromů navrhovaných v rámci kraje v anketě Strom roku.

12. ÚKOLY V OBLASTI EKONOMICKÝCH NÁSTROJŮ

Zodpovědný řešitel tématu: Ing. Tomáš Havlíček, ATELIER FONTES, s.r.o.

12.1. FINANČNÍ POTŘEBY

Financování ochrany přírody z pohledu kraje, resp. krajského úřadu a nižších orgánů ochrany přírody je možno rozdělit do dvou základních skupin podle předmětu financování:

1. Základní. Pro financování činnosti orgánů ochrany přírody dle §§ 76, 77, 77a zákona 114/1992 Sb., v platném znění. V tomto ohledu se tedy jedná zejména o výkon státní správy v ochraně přírody, management zvláště chráněných území (PP, PR) a záchranné programy zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin.
2. Ostatní. Pro financování ostatních činností a opatření.

Vyhodnocení finančních potřeb bude předmětem následující etapy. K výše uvedeným skupinám potřeb je však nutno přihlížet při hledání zdrojů a formulaci úkolů v oblasti ekonomických nástrojů.

12.2. ZÁKLADNÍ STRUKTURA FINANČNÍCH ZDROJŮ

Základní struktura přímých finančních zdrojů (dotace, půjčky, úhrady úroků, apod.):

1. Prostředky z rozpočtu JmK
2. Prostředky z rozpočtu jednotlivých obcí
3. Prostředky z rozpočtů Správ NP a CHKO
4. Evropské fondy a programy (např. OP Infrastruktura, OP Zemědělství, Life-Nature atd.)
5. SFŽP
6. Programy jednotlivých ministerstev (např. Program péče o krajinu, Program revitalizace říčních systémů, Agroenviromentální programy atd.)
7. Prostředky z fondů JmK
8. Prostředky MŽP zejména prostřednictvím činnosti AOPK ČR (např. poskytování odborné činnosti atd.)
9. Prostředky nevládních organizací

Za doplňkové zdroje můžeme považovat:

1. Finanční zdroje poskytované jinými státy na zlepšení životního prostředí např. Holandskem.
2. Finanční prostředky poskytované soukromými zdroji poskytovanými přímo nebo prostřednictvím nadací (např. Nadace Partnerství, individuální podnikatelé, firmy, zemědělci, fyzické osoby atd.).

Kombinované zdroje. V tomto ohledu jsou důležité zejména společné projekty soukromých subjektů a místní samosprávy (obcí nebo jejich sdružení i kraje). Význam těchto projektů (a

tedy i jejich zdrojů) bude zřejmě do budoucna stoupat, a to tím spíše, že obdobné aktivity jsou podporovány ze zdrojů EU.

12.3. PŘEHLED SUBJEKTŮ SPOLUPRACUJÍCÍCH S ORGÁNY OCHRANY PŘÍRODY (TJ. ZEJMÉNA KÚ JMK, OÚ, SPRÁVY NP A CHKO)

Na území JmK působí vedle orgánů ochrany přírody mnoho subjektů zainteresovaných na ochraně přírody a krajiny. Ve vztahu k využití výše uvedených zdrojů k financování zásahů vedoucích ke zlepšení přírodního a krajinného prostředí na území JmK lze obecně konstatovat, že možnosti jednotlivých subjektů jsou značně rozdílné. Poskytnutí prostředků z různých fondů, dotačních titulů, programů, popř. přímo z veřejných rozpočtů je vždy vázáno na splnění určitých podmínek. Přestože některé z finančních zdrojů jsou nárokové, většina je nenároková a při rozhodování o jejich uvolnění se hodnotí celá řada kritérií. Přehled finančních podpor využitelných pro ochranu přírody je uveden v kapitole 12.6.

K subjektům, které se vedle orgánů ochrany přírody podílejí na ochraně přírody a krajiny patří:

1. obce (popř. mikroregiony)
2. vlastníci a nájemci pozemků
3. správci pozemků ve vlastnictví státu (tj. zejména Lesy ČR, s.p. a další)
4. AOPaK ČR
5. nevládní organizace (např. ČSOP, pozemkové spolky atd.)
6. aktivisté z řad FO či PO (např. strážci přírody, místní znalci atd.)
7. odborná veřejnost (např. pracovníci MZLU, PřF MU a další)

Z výše uvedených subjektů mají možnost čerpat finanční zdroje z evropských a národních fondů a programů zejména vlastníci či nájemci pozemků, obce a nevládní organizace. Možnosti samotných orgánů ochrany přírody získávat prostředky mimo vlastní rozpočet jsou přitom značně omezené.

Zvýšení povědomí o možnosti využívat tyto finanční zdroje u jejich adresátů by ale mělo ve svých důsledcích vést k tomu, že se pro realizaci opatření ke zlepšení přírodního a krajinného prostředí se bude více využívat prostředků z národních, popř. evropských, fondů a programů. Orgány ochrany přírody by tak mohly využívat uvolněné finanční prostředky ze svých rozpočtů pro realizaci nezbytných opatření zejména tam, kde získání finančních prostředků z jiných zdrojů není a nebude možné.

12.4. PRIORITNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ

12.4.1. NA ÚROVNI KRAJE

- **Zabezpečit dostatečné financování z rozpočtu JmK v rozsahu nezbytném pro splnění povinností vyplývajících pro Jihomoravský kraj a Krajský úřad JmK z právních předpisů v oblasti ochrany přírody a krajiny**

Účel: Krajský úřad jako orgán ochrany přírody má kompetence k řadě činností. Jedná se zejména o zřizování a péči o zvláště chráněná území a přírodní parky (označování a zaměřování ZCHÚ, management ZCHÚ, pořizování inventarizačních průzkumů, plánů péče o ZCHÚ a dalších odborných podkladů), označení a péče o ptačí oblasti, zajišťování záchranných programů, vymezování a hodnocení regionálních ÚSES, zabezpečení všech činností souvisejících se zřizováním nových ZCHÚ, zvláště v souvislosti se zajištěním ochrany evropsky významných lokalit soustavy NATURA 2000 atd. Kvalitní výkon státní správy si vyžaduje odbornou podporu (posudky, koncepce, strategie, aj.). Na tyto všechny činnosti je zapotřebí zajišťovat finanční zdroje.

- **Usilovat o využití dalších finančních zdrojů, podpořit zlepšení informovanosti**

Účel: Soustava finančních zdrojů je komplikovaná a nepřehledná. Situace se pro uživatele a uchazeče o různé podpory a dotace dá zlepšit formou poskytování informací o těchto zdrojích potencionálním příjemcům, především vlastníkům a nájemcům pozemků. To se týká například doplnění webových stránek JmK o podrobnější informace k jednotlivým dotačním titulům a vložení odkazů na další příslušné stránky (například ministerstev, SFŽP, apod.).

- **Podpořit a koordinovat případné ze zdola jdoucí projekty zaměřené na podporu cílů ochrany přírody a krajiny**

Účel: Ochrana přírody a krajiny není jen věcí orgánů státní správy v ochraně přírody, ale i nevládních neziskových organizací, obcí a jejich svazků, soukromých subjektů a dalších. Tyto subjekty mohou přicházet s vlastními iniciativami ve prospěch ochrany přírody a krajiny. Pokud jsou jejich záměry v souladu s obecně platnými předpisy i touto Koncepcí, měly by být podpořeny, případně koordinovány jako společné projekty při podávání žádostí o poskytnutí finančních prostředků ze zdrojů mimo rozpočet JmK.

- **Spolupracovat s ostatními subjekty**

Účel: Zájmy ochrany přírody a krajiny nehájí jen kraj a krajský úřad, ale i řada dalších subjektů. S těmito subjekty je zapotřebí spolupracovat při financování opatření vedoucích ke zlepšení přírodního a krajinného prostředí.

- **Podpořit navyšování prostředků programů pro ochranu přírody a krajiny ze státního rozpočtu**

Účel: Krajnotvorné, agroenvironmentální programy a další obdobné zdroje sice disponují částkami v řádech stovek milionů až miliard Kč ročně, přesto však nestačí pokrývat všechny účelné potřeby. Proto by měly být podpořeny případné úvahy o navyšování těchto prostředků.

12.4.2. NA ÚROVNI OBCÍ

- **Zabezpečit dostatečné financování z rozpočtu obcí v rozsahu nezbytném pro splnění povinností vyplývajících z právních předpisů v oblasti ochrany přírody a krajiny**

Účel: Zajištění dostatečných finančních prostředků na činnosti v oblasti ochrany přírody a krajiny, které mají obce či obecní úřady ve své působnosti. V případě pověřených obcí a obecních úřadů se jedná zejména o vyhlášení památných stromů či stromořadí, jejich označování a péče o ně, činnosti související s registrací VKP a jejich případným managementem, uzavírání smluvní ochrany atd. U obcí s rozšířenou působností a obecních úřadů se jedná dále o vymezení a hodnocení místních ÚSES, zřizování a případná péče o přechodně chráněné plochy a mnohé další.

Přitom je samozřejmě možné i využití jiných finančních zdrojů při realizaci výše uvedených opatření, popř. i dalších opatření sloužících ke zlepšení přírodního a krajinného prostředí na území obce, především tam, kde je obec vlastníkem dotčeného pozemku či pozemků.

12.5. KOMENTÁŘ

Vedle přímého financování ochrany přírody jsou stejně důležité i nepřímé zdroje a další ekonomické nástroje, zejména kvůli zajištění vysoké efektivity.

Nepřímé ekonomické nástroje při zajišťování cílů ochrany přírody a krajiny budou nabývat stále vyššího významu. V ČR a tedy i v Jihomoravském kraji jsou tyto nástroje prozatím neefektivní, sporadické, roztržité a nepropracované. Mezi tyto převážně motivační nástroje patří například:

- Vázání různých jiných podpor a dotací (například zemědělských, lesnických, vodohospodářských) na dosažení environmentálních ukazatelů.
- Negativní stimuly (daně, poplatky).
- Monitorování účinnosti opatření a zpětná vazba.
- Oceňování netržních částí přírody při různých investicích i v dalších aspektech (aplikace tzv. Hesenské metody či obdobných způsobů).
- Ekologická výchova a osvěta. V JmK a zejména v Brně funguje dobře na úrovni školských zařízení. Nedostatkem jsou v systematické osvětě klíčových partnerů (zemědělci, vodohospodáři, apod.).

Její tvorba a systémový rozvoj bude jedním z hlavních úkolů na úrovni celostátní, aplikace těchto nástrojů potom bude i úkolem na úrovni krajské.

12.6. PŘÍLOHA - PŘEHLED ZDROJŮ NA FINANCOVÁNÍ VYBRANÝCH TYPŮ OPATŘENÍ

V této kapitole uvádíme orientační přehled programů, ze kterých lze financovat některá opatření, která jsou v souladu se stanovenými cíli a úkoly. Bližší informace o těchto programech jsou uvedeny na webových stránkách <http://www.dotace.nature.cz>.

Nelesní ekosystémy				
Oblast činnosti	Program	Opatření	Výše podpory	Žadatel
Obnova nebo vytváření vegetačního krytu	OP Životní prostředí (oblast podpory 6.5)	zatravnňování půdy jako součást zakládání zeleně v urbanizované krajině	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...
	OP Životní prostředí (oblast podpory 6.3)	zatravnňování půdy jako ozelenění krajiny a ochrana půdy v rámci obnovy vegetačních prvků	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...
	OP Životní prostředí (oblast podpory 6.2)	zatravnňování půdy jako podpora biologické rozmanitosti území	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...
	PRV (osa II. Agro-envi)	zatravnňování orné půdy, tvorba biopásů, pěstování mezíplodin; forma pětiletého závazku	pevně stanovená sazba v €/ha	FO, PO, která provozuje zemědělskou činnost vlastním jménem na vlastní zodpovědnost, obhospodařuje evidovanou půdu
	PPK (chráněná území)	zakládání liniových travních porostů, změna druhově chudých lučních společenstev na druhově bohaté za použití geneticky a stanovišti odpovídajícího osiva, zakládání průlehlů (pouze v ZCHÚ)	100%	AOPK ČR, Správy NP
	PPK (volná krajina)	zakládání liniových travních porostů, změna druhově chudých lučních společenstev na druhově bohaté za použití geneticky a stanovišti odpovídajícího osiva, zakládání průlehlů (pouze mimo ZCHÚ)	až 100%	OSS, FO, PO (vlastník, nájemce, podnájemce) s právním vztahem k pozemkům, nebo s pověřením vlastníka či nájemce jiná FO či PO
	POPFK (115 162)	zakládání liniových travních porostů, změna druhově chudých lučních společenstev na druhově bohaté, zakládání průlehlů (pouze v ZCHÚ, PO a EVL)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP
	POPFK (115 165)	zakládání liniových travních porostů, změna druhově chudých lučních společenstev na druhově bohaté za použití geneticky a stanovišti odpovídajícího osiva, zakládání průlehlů (na území celé ČR)	až 100%	FO a PO, obecně prospěšné organizace, svazky obcí, příspěvkové organizace, organizační složky státu, státní organizace a státní podniky

Odstraňování nepovolených skládek odpadu a jiných zařízení	OP Životní prostředí (prioritní osa 6.5)	odstraňování nebo zajišťování nevyužívaných objektů v ZCHÚ mimo intravilán	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...
	OP Životní prostředí (prioritní osa 6.2)	likvidace skládek odpadu jako součást opatření na podporu biodiverzity	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...
	PPK	odstranění nepovolených skládek odpadu a zbytků nefunkčních technických zařízení (pouze v chráněných územích)	100%	AOPK ČR, Správy NP
	POPFK (115 162)	likvidace nepovolených skládek odpadu a zbytků nefunkčních technických zařízení (pouze v ZCHÚ, PO a EVL)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP
Péče o dřeviny	OP Životní prostředí (prioritní osa 6.5)	péče o významné a památné stromy a aleje v urbanizované krajině	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...
	OP Životní prostředí (prioritní osa 6.3)	péče o významné nebo památné stromy a aleje jako obnova a zachování historických krajinných prvků	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...
	PPK (chráněná území)	péče o památné a jinak významné stromy, jejich ochrana a ošetřování (pouze v chráněných územích)	100%	AOPK ČR, Správy NP
	PPK (volná krajina)	péče o památné a jinak významné stromy, jejich ochrana a ošetřování (pouze mimo chráněná území)	až 100%	organizační složka státu, fyzická nebo právnická osoba (vlastník, nájemce, podnájemce) s právním vztahem k pozemkům. Z pověření vlastníka či nájemce pozemku může být žadatelem o finanční prostředky i jiná fyzická nebo právnická osoba
	POPFK (115 162)	péče o památné a jinak významné stromy, jejich ochrana a ošetřování (pouze v ZCHÚ, PO a EVL)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP
	POPFK (115 165)	péče o památné a jinak významné stromy, jejich ochrana a ošetřování (na území celé ČR)	až 100%	FO, PO, obecně prospěšné organizace, svazky obcí, příspěvkové organizace, organizační složky státu, státní organizace, státní podniky
Podpora zeleně v urbanizované krajině	OP Životní prostředí (prioritní osa 6.5)	vytváření krajinných prvků jako zakládání přírodě blízké zeleně v urbanizované krajině, obnova parků a ostatní nelesní zeleně, výsadba přírodě blízké zeleně na ekonomicky těžko využitelných plochách	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...
	ROP NUTS II Jihovýchod	úprava veřejných prostranství (na území JMK a Kraje Vysočina)	až 100%	Kraje, obce, svazky obcí, organizace zřizované nebo zakládané kraji či obcemi, provozovatelé dráhy, nestátní neziskové organizace, malí a střední podnikatelé, občané a další.
Protierozní opatření	OP Životní prostředí (prioritní osa 6.4)	ochrana proti vodní a větrné erozi a omezování negativních důsledků povrchového odtoku (založení nebo obnova mezí, zasakovacích pásů a průlehů, větrolamů apod.)	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...

	OP Životní prostředí (prioritní osa 6.3)	realizace opatření navržených v rámci schválených komplexních pozemkových úprav zaměřených na výsadby zeleně v krajině a ochranu půdy	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...
	PPK (volná krajina)	asanace a stabilizace projevů plošné a rýhové eroze mimo koryta vodních toků a tvorba biologických protierozních opatření (pouze mimo chráněná území)	až 100%	organizační složka státu, FO, PO (vlastník, nájemce, podnájemce) s právním vztahem k pozemkům. Z pověření vlastníka či nájemce pozemku může být žadatelem o finanční prostředky i jiná fyzická nebo právnická osoba.
	POPFK (115 162)	asanace a stabilizace projevů plošné a rýhové eroze mimo koryta vodních toků a tvorba biologických protierozních opatření (pouze v ZCHÚ, PO a EVL)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP
	POPFK (115 165)	asanace a stabilizace projevů plošné a rýhové eroze mimo koryta vodních toků a tvorba biologických protierozních opatření (na území celé ČR)	až 100%	FO, PO, obecně prospěšné organizace, svazky obcí, příspěvkové organizace, organizační složky státu, státní organizace, státní podniky
Regulace šíření invazních druhů rostlin a živočichů	OP Životní prostředí (prioritní osa 6.3)	likvidace a potlačování invazních druhů rostlin za účelem obnovy krajinných prvků	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...
	OP Životní prostředí (prioritní osa 6.2)	likvidace a potlačování invazních druhů rostlin a živočichů jako ochrana konkurenčně slabších druhů	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...
	PPK (chráněná území)	odstranění nebo potlačení geograficky nepůvodních a invazních druhů rostlin a živočichů (pouze v chráněných územích)	100%	AOPK ČR, Správy NP
	PPK (volná krajina)	odstranění nebo potlačení geograficky nepůvodních a invazních druhů rostlin a živočichů (pouze mimo chráněná území)	až 100%	organizační složka státu, fyzická nebo právnická osoba (vlastník, nájemce, podnájemce) s právním vztahem k pozemkům. Z pověření vlastníka či nájemce pozemku může být žadatelem o finanční prostředky i jiná fyzická nebo právnická osoba
	POPFK (115 162)	potlačení a likvidace geograficky nepůvodních a invazních druhů rostlin a živočichů (pouze v ZCHÚ, PO a EVL)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP
	POPFK (115 165)	potlačení a likvidace geograficky nepůvodních a invazních druhů rostlin a živočichů (na území celé ČR)	až 100%	FO, PO, obecně prospěšné organizace, svazky obcí, příspěvkové organizace, organizační složky státu, státní organizace, státní podniky
Šetrné hospodaření na zemědělské půdě	OP Životní prostředí (prioritní osa 6.2)	pastva, kosení ve smyslu obnovního zásahu nikoli jako pravidelné péče o daný pozemek, likvidace biomasy	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...
	PRV (osa II, oblast LAF)	podpora hospodaření na travních porostech v oblastech s méně příznivými podmínkami (oblasti LFA)	pevně stanovená sazba v €/ha	FO, PO, která provozuje zemědělskou činnost vlastním jménem a na vlastní zodpovědnost a obhospodařuje registrované půdní bloky
	PRV (osa II, oblast Natura 2000)	podpora hospodaření v oblastech Natura 2000 a současně se nacházejících v 1. zónách NP a CHKO	pevně stanovená sazba v €/ha	FO, PO, která provozuje zemědělskou činnost vlastním jménem a na vlastní zodpovědnost a obhospodařuje evidovanou zemědělskou půdu

	PRV (osa II, Agro-envi)	kosení a pastva travních porostů v pětiletém závazku využívaných pro zemědělskou produkci a zapsaných v registru půdních bloků (LPIS). Na území (půdních blocích) pod správou CHKO a NP existuje možnost volby mezi 9 dotačními tituly, ve volné krajině mezi 6 tituly.	pevně stanovená sazba v €/ha	FO, PO, která provozuje zemědělskou činnost vlastním jménem a na vlastní zodpovědnost a obhospodařuje registrované půdní bloky
	PPK (chráněná území)	kosení travního porostu včetně odklizení a zpracování pokosené hmoty, pastva ovcí, koz, skotu a koní (pouze v chráněných územích)	100%	AOPK ČR, Správy NP
	PPK (volná krajina)	kosení travního porostu včetně odklizení a zpracování pokosené hmoty, pastva ovcí, koz, skotu a koní na lokalitách s výskytem alespoň jednoho druhu uvedeného v Černém a Červeném seznamu cévnatých rostlin ČR nebo Červeném seznamu ohrožených druhů ČR - bezobratlí (pouze mimo chráněná území)	až 100%	organizační složka státu, fyzická nebo právnická osoba (vlastník, nájemce, podnájemce) s právním vztahem k pozemkům. Z pověření vlastníka či nájemce pozemku může být žadatelem o finanční prostředky i jiná fyzická nebo právnická osoba
	POPFK (115 162)	kosení travního porostu včetně odklizení a zpracování pokosené hmoty, pastva ovcí, koz, skotu a koní (na území ZCHÚ, PO a EVL)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP
	POPFK (115 165)	kosení travního porostu včetně odklizení a zpracování pokosené hmoty, pastva ovcí, koz, skotu a koní (na území celé ČR)	až 100%	FO, PO, obecně prospěšné organizace, svazky obcí, příspěvkové organizace, organizační složky státu, státní organizace, státní podniky
Úprava stanovištních poměrů	OP Životní prostředí (prioritní osa 6.3)	likvidace nevhodných dřevin	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...
	OP Životní prostředí (prioritní osa 6.2)	likvidace nevhodných náletových stromů a keřů, prořezávky, terénní úpravy jako úprava stanoviště na ochranu ohrožených druhů	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...
	PPK (chráněná území)	odstraňování náletu stromů a keřů, rozrušování povrchu (drnu) (pouze v chráněných územích)	100%	AOPK ČR, Správy NP
	PPK (volná krajina)	odstraňování náletu stromů a keřů na lokalitách s výskytem alespoň jednoho druhu uvedeného v Černém a Červeném seznamu cévnatých rostlin ČR nebo Červeném seznamu ohrožených druhů ČR - bezobratlí, rozrušování povrchu (drnu) (pouze mimo chráněná území)	až 100%	organizační složka státu, fyzická nebo právnická osoba (vlastník, nájemce, podnájemce) s právním vztahem k pozemkům. Z pověření vlastníka či nájemce pozemku může být žadatelem o finanční prostředky i jiná fyzická nebo právnická osoba
	POPFK (115 162)	odstraňování náletu stromů a keřů, rozrušování povrchu (drnu) (na území ZCHÚ, PO a EVL)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP
	POPFK (115 165)	odstraňování náletu stromů a keřů, rozrušování povrchu (drnu) (na území celé ČR)	až 100%	FO, PO, obecně prospěšné organizace, svazky obcí, příspěvkové organizace, organizační složky státu, státní organizace, státní podniky

Zachování a vytváření krajinných prvků	OP Životní prostředí (prioritní osa 6.3)	vytváření krajinných prvků – výsadba a obnova remízků, alejí, solitérních stromů, tvorba ÚSES	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...
	OP Životní prostředí (prioritní osa 6.3)	vytváření krajinných prvků jako součást opatření na podporu biodiverzity	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...
	PRV (osa III)	výsadba doprovodné zeleně jako součást budování rekreační infrastruktury (v obcích do 2000 obyvatel)	až 90%	zemědělský podnikatel – fyzická i právnická osoba, nezemědělský podnikatel pouze pokud činnost zahajuje, nebo má kratší než dvouletou historii a neziskové organizace (včetně zájmových sdružení a spolků) s právní subjektivitou
	PPK (chráněná území)	výsadby liniových porostů (keře, aleje), výsadby jednotlivých stromů, zakládání ovocných sadů krajových odrůd na pozemcích mimo les, vytváření remízků a mezí. Následná péče o vysazené stromy. (pouze v chráněných územích)	100%	AOPK ČR, Správy NP
	PPK (volná krajina)	výsadby liniových porostů (keře, aleje), výsadby jednotlivých stromů, zakládání ovocných sadů krajových odrůd na pozemcích mimo les, vytváření remízků a mezí. Následná péče o vysazené stromy. (pouze mimo chráněná území)	až 100%	organizační složka státu, fyzická nebo právnická osoba (vlastník, nájemce, podnájemce) s právním vztahem k pozemkům. Z pověření vlastníka či nájemce pozemku může být žadatelem o finanční prostředky i jiná fyzická nebo právnická osoba
	POPFK (115 162)	výsadby liniových porostů (keře, aleje), výsadby jednotlivých stromů, zakládání ovocných sadů krajových odrůd na pozemcích mimo les, vytváření remízků a mezí, a následná péče o vysazené stromy (na území ZCHÚ, PO a EVL)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP
	POPFK (115 165)	výsadby liniových porostů (keře, aleje), výsadby jednotlivých stromů, zakládání ovocných sadů krajových odrůd na pozemcích mimo les, vytváření remízků a mezí, a následná péče o vysazené stromy (na území celé ČR)	až 100%	FO, PO, obecně prospěšné organizace, svazky obcí, příspěvkové organizace, organizační složky státu, státní organizace, státní podniky

Lesní ekosystémy				
Oblast činnosti	Program	Opatření	Výše podpory	Žadatel
Likvidace nepůvodních druhů dřevin	OP Životní prostředí (oblast podpory 6.5)	zatravňování půdy jako součást zakládání zeleně v urbanizované krajině	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...
	OP Životní prostředí (oblast podpory 6.3)	zatravňování půdy jako ozelenění krajiny a ochrana půdy v rámci obnovy vegetačních prvků	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...

	PPK (chráněná území)	odstraňování geograficky nepůvodních nebo invazních druhů dřevin, které poškozuji zvláště chráněné části přírody (pouze v chráněných územích)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP
	PPK (volná krajina)	odstraňování geograficky nepůvodních nebo invazních druhů dřevin, které poškozuji zvláště chráněné části přírody (pouze mimo chráněná území)	až 100%	organizační složka státu, fyzická nebo právnická osoba (vlastník, nájemce, podnájemce) s právním vztahem k pozemkům. Z pověření vlastníka či nájemce pozemku může být žadatelem o finanční prostředky i jiná fyzická nebo právnická osoba
	POPFK (115 162)	odstraňování geograficky nepůvodních nebo invazních druhů dřevin (na území ZCHÚ, PO a EVL)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP
	POPFK (115 165)	odstraňování geograficky nepůvodních nebo invazních druhů dřevin (na území celé ČR)	až 100%	FO, PO, obecně prospěšné organizace, svazky obcí, příspěvkové organizace, organizační složky státu, státní organizace, státní podniky
Ochrana výsadeb a přirozeného zmlazení	OP Životní prostředí (oblast podpory 6.3)	podpora přirozeného zmlazení a provedených výsadeb za účelem ochrany proti okusu, loupání a ohryzu zvěří. Podporuje optimální průběh procesu obnovy lesa s vyloučením negativního vlivu zvěře	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...
	PPK (chráněná území)	podpora přirozeného zmlazení a provedených výsadeb za účelem ochrany proti okusu, loupání a ohryzu zvěří. Podporuje optimální průběh procesu obnovy lesa s vyloučením negativního vlivu zvěře (pouze v chráněných územích)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP
	PPK (volná krajina)	podpora přirozeného zmlazení a realizovaných (uskutečněných, provedených v rámci programu) výsadeb za účelem ochrany proti okusu, loupání a ohryzu zvěří. Podporuje se optimální průběh procesu obnovy lesa s vyloučením negativního vlivu zvěře (pouze mimo chráněná území)	až 100%	organizační složka státu, fyzická nebo právnická osoba (vlastník, nájemce, podnájemce) s právním vztahem k pozemkům. Z pověření vlastníka či nájemce pozemku může být žadatelem o finanční prostředky i jiná fyzická nebo právnická osoba
	POPFK (115 162)	podpora přirozeného zmlazení a provedených výsadeb ochranou proti okusu, loupání a ohryzu zvěří (na území ZCHÚ, PO a EVL)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP
	POPFK (115 165)	podpora přirozeného zmlazení a provedených výsadeb ochranou proti okusu, loupání a ohryzu zvěří (na území celé ČR)	až 100%	FO, PO, obecně prospěšné organizace, svazky obcí, příspěvkové organizace, organizační složky státu, státní organizace, státní podniky
Ponechání dřeva v lese	OP Životní prostředí (oblast podpory 6.3)	bezpečné ponechávání dřeva v porostu za účelem podpory přirozených procesů v lesních ekosystémech, zejména při obnově zlepšující prostorovou strukturu a druhovou skladbu lesa ve ZCHÚ, PO, EVL a vymezených biocentrech ÚSES	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...

	PPK (chráněná území)	zvýšení množství mrtvého a tlejícího dřeva v listnatých porostech za účelem zvýšení druhové rozmanitosti, množství živin a vhodnějších podmínek pro přirozenou obnovu (pouze v chráněných územích)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP
	POPFK (115 162)	zvýšené množství mrtvého a tlejícího dřeva v lesních porostech za účelem zvýšení druhové rozmanitosti, množství živin a vhodnějších podmínek pro přirozenou obnovu (na území ZCHÚ, PO a EVL)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP
	POPFK (115 166)	zvýšené množství mrtvého a tlejícího dřeva v lesních porostech za účelem zvýšení druhové rozmanitosti, množství živin a vhodnějších podmínek pro přirozenou obnovu (na území celé ČR)	až 500Kč/ha	FO, PO, obecně prospěšné organizace, svazky obcí, příspěvkové organizace, organizační složky státu, státní organizace, státní podniky
Používání k přírodě šetrných technologií	OP Životní prostředí (oblast podpory 6.3)	používání k přírodě šetrných technologií při péči o lesy, zejména v souvislosti s jemnějšími způsoby hospodaření při obnově zlepšující prostorovou strukturu nebo druhovou skladbu lesa ve ZCHÚ, PO, EVL a vymezených biocentrech ÚSES	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...
	PPK (chráněná území)	používání k přírodě šetrných technologií při zajišťování péče o les a při hospodaření na lesních pozemcích (pouze v chráněných územích)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP
	Příspěvky na hospodaření	používání k přírodě šetrných technologií při hospodaření na lesních pozemcích	dle příl. 9 zák. č. 487/2009 Sb.	vlastník lesa nebo osoba, na kterou se vztahují práva a povinnosti vlastníka lesa
	POPFK (115 162)	používání k přírodě šetrných technologií při zajišťování péče o les a při hospodaření na lesních pozemcích (na území ZCHÚ, PO a EVL)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP
	POPFK (115 166)	používání k přírodě šetrných technologií při zajišťování péče o les a při hospodaření na lesních pozemcích (na území celé ČR)	až 100%	FO, PO, obecně prospěšné organizace, svazky obcí, příspěvkové organizace, organizační složky státu, státní organizace, státní podniky
Používání k přírodě šetrných technologií	PPK (chráněná území)	zajištění osiva nebo vegetativních částí stanovištně původních dřevin a následovně sadebního materiálu těchto dřevin pro umělou obnovu lesa (pouze v chráněných územích)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP
	Příspěvky na hospodaření	zachování a reprodukce genofondu původních nebo místních ohrožených druhů lesních dřevin, včetně zakládání semenných sadů	až 80%	vlastník lesa nebo osoba, na kterou se vztahují práva a povinnosti vlastníka lesa
	POPFK (115 162)	zajištění osiva nebo vegetativních částí stanovištně původních dřevin a následně sadebního materiálu těchto dřevin pro umělou obnovu lesa (na území ZCHÚ, PO a EVL)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP

Zalesňování nevyužívaných zemědělských ploch	PRV (osa II)	dlouhodobé opatření umožňující zalesnění zemědělské půdy	až 80%	vlastník nebo nájemce zemědělské půdy a sdružení s právní subjektivitou vlastníků nebo nájemců zemědělské půdy
Zavádění jemnějších způsobů hospodaření	OP Životní prostředí (oblast podpory 6.3)	obnova porostů způsobem zajišťujícím vysokou prostorovou, věkovou a druhovou diferenciaci ve ZCHÚ, PO, EVL a vymezených biocentrech ÚSES	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...
	PPK (chráněná území)	obnova porostů způsobem zajišťujícím vysokou prostorovou, věkovou a druhovou diferenciaci (pouze v chráněných územích)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP
	PPK (volná krajina)	podpora prostorové úpravy prvků ÚSES mimo ZCHÚ zakládaných lesnickým způsobem	až 100%	organizační složka státu, FO nebo PO (vlastník, nájemce, podnájemce) s právním vztahem k pozemkům. Z pověření vlastníka či nájemce pozemku může být žadatelem o finanční prostředky i jiná fyzická nebo právnická osoba.
	POPFK (115 162)	prosazování způsobů hospodaření vedoucích ke zvyšování prostorové, věkové a druhové diferenciaci (na území ZCHÚ, PO a EVL)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP
Zlepšování druhové skladby lesních porostů	OP Životní prostředí (oblast podpory 6.3)	zlepšování přírodních poměrů v lesích zejména zvyšováním podílu stanovištně původních dřevin umělou i přirozenou obnovou (ve ZCHÚ, PO, EVL a vymezených biocentrech ÚSES)	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...
	PRV (osa II, Natura 2000)	opatření podporuje vlastníky lesních pozemků hospodařící na území soustavy Natura 2000, kteří se nejméně na 20 let zaváží zachovat současnou optimální druhovou skladbu základních dřevin lesních porostů nebo současný hospodářský tvar lesa. Umožňuje tak kompenzovat újmu, vzniklou ze snížení hospodářského využití lesů	1800 Kč/ha/rok	soukromý vlastník lesního pozemku, sdružení soukromých vlastníků lesních pozemků s právní subjektivitou
	PRV (osa II, Leso-envi)	opatření umožňuje kompenzovat újmu ze snížení hospodářského využití lesů vlastníky lesních pozemků, kteří se na 20 let zaváží udržet zvýšený podíl melioračních a zpevňujících dřevin minimálně o 5% nad hodnotu minimálního stanoveného podílu	600 až 2900 Kč/ha/rok	subjekty (fyzické a právnické osoby včetně obcí a školních statků), hospodařící v lesích soukromých osob nebo jejich sdružení nebo obcí a jejich sdružení
	PPK (chráněná území)	zvyšování podílu stanovištně původních melioračních a zpevňujících dřevin v lesích umělou i přirozenou obnovou a udržování hospodářsky nevýznamných druhů dřevin na pozemcích se zájmem ochrany přírody (pouze v chráněných územích)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP
	Příspěvky na hospodaření	obnova sítě či sadbou původních melioračních, zpevňujících a základních dřevin, včetně jejich zajištění a výchova lesních porostů	dle příl. 9 zák. č. 487/2009 Sb.	vlastník lesa nebo osoba, na kterou se vztahují práva a povinnosti vlastníka lesa

	POPFK (115 162)	zvyšování podílu stanovištně původních melioračních a zpevňujících dřevin v lesích a jejich genetické diverzity (na území ZCHÚ, PO a EVL)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP
	POPFK (115 166)	zvyšování podílu stanovištně původních melioračních a zpevňujících dřevin v lesích a jejich genetické diverzity (na území celé ČR)	až 100%	FO, PO, obecně prospěšné organizace, svazky obcí, příspěvkové organizace, organizační složky státu, státní organizace, státní podniky

Vodní ekosystémy				
Oblast činnosti	Program	Opatření	Výše podpory	Žadatel
Břehové porosty - zakládání, obnova a údržba	OP Životní prostředí (oblast podpory 6.3)	zakládání a obnova břehových porostů	až 90%	široký okruh žadatelů, zejména FO, PO, obce, města, kraje, občanská sdružení, ...
	PPK (volná krajina)	zakládání a obnova břehových porostů geneticky původních druhů v zájmu ochrany přírody (mimo ZCHÚ)	až 100%	organizační složka státu, fyzická nebo právnická osoba (vlastník, nájemce, podnájemce) s právním vztahem k pozemkům. Z pověření vlastníka či nájemce pozemku může být žadatelem o finanční prostředky i jiná fyzická nebo právnická osoba
Mimoprodukční funkce rybníků	OP Rybářství (oblast podpory 2.2)	hospodaření na rybnících snižující nepříznivý dopad na životní prostředí	až 100%	FO, PO, jejíž příjmy pocházejí z akvakultury, střední školy, školní podniky, výzkumné ústavy se zaměřením na rybářství, Rybářské sdružení ČR, rybářské svazy
	PPK (chráněná území)	hospodaření na rybnících snižující nepříznivý dopad na životní prostředí (na území chráněných území)	100%	AOPK ČR, Správy NP
Obnova migrační propustnosti vodních toků	OP Životní prostředí (oblast podpory 6.4)	realizace rybního přechodu, který je součástí komplexního projektu (např. revitalizace)	až 90%	široký okruh žadatelů, obce, města, kraje, organizační složky státu, ...
	OP Životní prostředí (oblast podpory 6.2)	realizace samostatného rybního přechodu	až 90%	široký okruh žadatelů, obce, města, kraje, organizační složky státu, ...
	POPFK (115 162)	obnova migrační propustnosti vodních toků, realizace rybního přechodu, který je součástí revitalizace vodního toku (na území ZCHÚ, PO a EVL)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP
Obnova, rekonstrukce nebo výstavba malých vodních nádrží	OP Životní prostředí (oblast podpory 6.2)	výstavba a revitalizace malých vodních nádrží jako zvláště významného ekosystému	až 90%	široký okruh žadatelů, obce, města, kraje, organizační složky státu, ...
	OP Životní prostředí (oblast podpory 6.4)	výstavba a revitalizace malých vodních nádrží	až 90%	široký okruh žadatelů, obce, města, kraje, organizační složky státu, ...
	OP Rybářství (oblast podpory 2.1)	výstavba, rozšíření, vybavení nebo modernizaci rybníků pro žadatele, který obhospodařuje vodní plochu menší než 20 ha	až 60%	malé podniky, FO nebo PO, jejíž příjmy pocházejí z akvakultury

	Program Mze 129 130	obnova a rekonstrukce rybníků a vodních nádrží, včetně jejich hrází a funkčních objektů, za účelem obnovy jejich základních funkcí, zlepšení bezpečnosti jejich provozu (zejména za povodňových situací), zlepšení vodohospodářských a mimoprodukčních funkcí s důrazem na posílení jejich retenčních schopností.	až 100%	subjekt podnikající v zemědělské prvovýrobě, provozující chov a lov ryb na rybníku s podmínkou, že se jedná o PO nebo FO zapsanou v evidenci zemědělského podnikatele, Školní rybářství Protivín nebo JU v Českých Budějovicích, dále organizační složky ČRS a MRS.
	POPFK (115 164)	výstavba, obnova nebo rekonstrukce vodních nádrží přírodně blízkého charakteru s cílem zlepšení retenční schopnosti krajiny a podpory biodiverzity (na území celé ČR)	až 100%	FO, PO, obecně prospěšné organizace, svazky obcí, příspěvkové organizace, organizační složky státu, státní organizace, státní podniky
Odbahňování rybníků	OP Životní prostředí (oblast podpory 6.4)	odbahňování rybníků	až 90%	široký okruh žadatelů, obce, města, kraje, organizační složky státu, ...
	OP Rybářství (2.1)	odtěžení sedimentů ze dna rybníka – vyhrazeno pro rybníční plochy do 1 ha	až 60%	malé podniky, fyzická nebo právnická osoba, jejíž příjmy pocházejí z akvakultury
	POPFK (115 164)	výstavba, obnova nebo rekonstrukce vodních nádrží přírodně blízkého charakteru s cílem zlepšení retenční schopnosti krajiny a podpory biodiverzity	až 100%	FO, PO, obecně prospěšné organizace, svazky obcí, příspěvkové organizace, organizační složky státu, státní organizace, státní podniky
Poldry (suché a polosuché protipovodňové nádrže)	OP Životní prostředí (oblast podpory 6.4)	výstavba poldrů do 50 000 m ³	až 90%	široký okruh žadatelů, obce, města, kraje, organizační složky státu, ...
	OP Životní prostředí (oblast podpory 1.3.2)	výstavba poldrů a soustav poldrů nad 50 000 m ³	až 90%	široký okruh žadatelů, obce, města, kraje, organizační složky státu, ...
	PPK (volná krajina)	tvorba drobných poldrů	až 100%	organizační složka státu, fyzická nebo právnická osoba (vlastník, nájemce, podnájemce) s právním vztahem k pozemkům. Z pověření vlastníka či nájemce pozemku může být žadatelem o finanční prostředky i jiná fyzická nebo právnická osoba
Revitalizace odvodňovacích ploch - tůň, mokřady, rašeliniště	OP Životní prostředí (oblast podpory 6.4)	obnova a tvorba tůň a mokřadů včetně výstavby a opravy souvisejících technických objektů s cílem zvýšit retenční a akumulační schopnost krajiny	až 90%	široký okruh žadatelů, obce, města, kraje, organizační složky státu, ...
	OP Životní prostředí (oblast podpory 6.2)	tvorba tůň, mokřadů a drobných vodních prvků včetně technických objektů k podpoře zvláště chráněných druhů	až 90%	široký okruh žadatelů, obce, města, kraje, organizační složky státu, ...
	PPK (chráněná území)	tvorba tůň, mokřadů, rašelinišť a jiných drobných vodních ploch (pouze v chráněných územích)	až 100%	AOPK ČR, Správy NP

	PPK (volná krajina)	tvorba tůní, mokřadů, rašelinišť a jiných drobných vodních ploch (pouze mimo chráněná území)	až 100%	organizační složka státu, fyzická nebo právnická osoba (vlastník, nájemce, podnájemce) s právním vztahem k pozemkům. Z pověření vlastníka či nájemce pozemku může být žadatelem o finanční prostředky i jiná fyzická nebo právnická osoba
	POPFK (115 164)	obnova nebo tvorba mokřadů, tůní, rašelinišť a jiných drobných vodních ploch	až 100%	FO, PO, obecně prospěšné organizace, svazky obcí, příspěvkové organizace, organizační složky státu, státní organizace, státní podniky
Revitalizace vodních toků	OP Životní prostředí (oblast podpory 6.4)	revitalizace vodního toku	až 90%	široký okruh žadatelů, obce, města, kraje, organizační složky státu, ...
	OP Životní prostředí (oblast podpory 1.3.2)	revitalizace vodního toku (zkapacitnění koryt vodních toků přírodě blízkým způsobem) v současně zastavěných územích obcí	až 90%	široký okruh žadatelů, obce, města, kraje, organizační složky státu, ...
	POPFK (115 164)	zlepšování přirozené funkce vodních toků včetně obnovy jejich migrační prostupnosti a revitalizace nivy	až 100%	FO, PO, obecně prospěšné organizace, svazky obcí, příspěvkové organizace, organizační složky státu, státní organizace, státní podniky

13. INFORMAČNÍ NÁSTROJE

Zodpovědný řešitel tématu: RNDr. Josef Glos, AGERIS, s.r.o.

13.1. ZÁKLADNÍ CÍLE

- **Efektivní využití informačních technologií při výkonu státní správy a vzájemná znalostní a metodická podpora jednotlivých stupňů orgánů ochrany přírody (zejména MŽP, kraj, obce, správy NP a CHKO)**
- **Vytvoření informačního systému ochrany přírody a krajiny na bázi technologie geografických informačních systémů**

13.2. VÝCHODISKA

Značné množství údajů v oblasti ochrany a přírody, jejich časová proměnlivost a potřeba státní správy dostat se k těmto údajům i údajům z dalších souvisejících oborů rychle a přitom současně vede ke zvýšenému využívání informačních technologií, zejména pak rychle se rozvíjejících geografických informačních systémů. Smyslem využívání informačních systémů je efektivní podpora výkonu státní správy (např. možnost rychlého získání dostatečného množství údajů o konkrétním území, využití nástrojů informačních technologií při procesech hodnocení a následného rozhodování, poskytování či prezentování údajů dalším osobám či institucím apod.).

Možnosti informačních systémů jsou zatím využívány pouze omezeně. Příčinou jsou zejména problémy spojené s jejich vytvářením a následnou aktualizací a distribucí údajů. Poměrně úzce rezortně či oborově orientované přístupy při tvorbě jednotlivých informačních systémů znesnadňují jejich následné propojení či společné využívání dat. Další příčinou může být i nedostatečná vyškolenost uživatelů informačního systému.

13.3. PŘÍSTUPY

Základní podmínkou efektivního využívání informačního systému je podrobná analýza a vyhodnocení možností nasazení informačních technologií v běžné činnosti orgánů ochrany přírody. Využití informačního systému by mělo tyto činnosti především zjednodušit a umožnit snadný a rychlý přístup k potřebným údajům v jejich aktuální podobě. Informační systém by měl umožňovat také snadnou nápravu zjištěných nedostatků.

V současnosti již využívá krajský úřad technologii geografických informačních systémů. S rozvojem GIS na KrÚ JmK by se však jejich využití mělo postupně zvýšit a zefektivnit.

Součástí informačních nástrojů je i již probíhající znalostní a metodická podpora dalších orgánů ochrany přírody z krajské úrovně. Ta se realizuje zejména prostřednictvím metodických porad svolávaných do sídla kraje, metodických dohlídek, prováděných na jednotlivých pracovištích ochrany přírody a tvorbou a distribucí metodických materiálů, které řeší dílčí oblasti výkonu veřejné správy na úseku ochrany přírody a krajiny.

13.4. PRIORITNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ

K uvedeným prioritním cílům se vážou následující prioritní úkoly:

- **vytvoření funkčního informačního systému ochrany přírody a krajiny na platformě technologie GIS vycházející z výsledků analýzy současného způsobu vytváření, shromažďování, aktualizace a distribuce údajů ochrany přírody a krajiny**
- **průběžná aktualizace údajů vytvořeného informačního systému**
- **zajištění zpřístupnění dat GIS pro všechny orgány ochrany přírody v Jihomoravském kraji**
- **pokračovat v poskytování a rozvíjet jednotlivé formy znalostní a metodické podpory orgánů ochrany přírody s využitím nových informačních technologií**

13.5. KOMENTÁŘ

Informační systém ochrany přírody by měl obsahovat celou řadu průběžně či termínově aktualizovaných údajů, jež pravidelně využívají orgány ochrany přírody při své činnosti. Je zřejmé, že provozování informačního systému obsahující všechny tyto údaje nemohou v plném rozsahu zajistit jednotlivé orgány ochrany přírody vlastními silami, proto je nezbytné stanovit okruhy údajů, jež budou v rámci IS spravovat jednotlivé stupně orgánů ochrany přírody samostatně, dále údaje, které budou spravovány ve spolupráci s jinými orgány státní správy (územní plán, zemědělství aj.) a údaje, které budou poskytovány jinými subjekty (např. AOPK, aj.).

Předkládaná Koncepce ochrany přírody a krajiny JmK nemůže závazně stanovit výběr údajů, způsob a formu jejich prezentace v informačním systému, lze však zmínit alespoň základní okruhy, jež by orgány ochrany přírody v první fázi tvorby informačního systému neměly opomenout:

- Zvláště chráněná území
- Ptačí oblasti
- Evropsky významné lokality
- Památné stromy
- Přírodní parky
- Územní systémy ekologické stability
- Registrované významné krajinné prvky
- Zvláště cenné části významných krajinných prvků ze zákona
- Lokality výskytu chráněných druhů živočichů a rostlin

Vytvořený informační systém by také mohl obsahovat údaje o dalších lokalitách významných z hlediska ochrany přírody a krajiny, ať již s ohledem na současný stav nebo budoucí potenciál (např. návrhy ZCHÚ), zejména těch, jejichž ochrana není dosud legislativně zajištěna (např. ekologicky významné segmenty krajiny, prvky kostry ekologické stability, apod.)

14. MEZINÁRODNÍ A MEZIREGIONÁLNÍ SPOLUPRÁCE

Zodpovědný řešitel tématu: Ing. Eliška Zimová, LŐW & spol., s.r.o.

14.1. ZÁKLADNÍ CÍLE

- **Podpora při vytváření a realizaci společných záměrů a projektů pro zlepšení přírodního prostředí v příhraničních oblastech**
- **Podpora spolupráce ve vědě, výzkumu i výměně praktických zkušeností v ochraně přírody a krajiny**

To znamená:

- Zvýšení informovanosti a výměny zkušeností z oblasti ochrany přírody a krajiny s příhraničními oblastmi
- Příprava a realizace společných projektů zaměřených na ochranu přírody a krajiny
- Spolupráce s příhraničními samosprávami i státní správou na řešení konkrétních záměrů ve vztahu k ochraně přírody a krajiny

14.2. VÝCHODISKA

Ochrana přírody a krajiny nemůže být omezena administrativními hranicemi, ale zahrnuje aspekty, které je možné řešit na základě širší spolupráce. Z hlediska koncepčních řešení se nabízí spolupráce zejména v oblasti druhové ochrany, revitalizací říčních systémů v rámci povodí, v boji proti invazním druhům rostlin a živočichů, problematiku využívání krajiny ve vztahu k ochraně krajinného rázu apod.

Státní program ochrany přírody a krajiny ČR předpokládá z konkrétních projektů např.

- zapojení se do vytváření Evropské ekologické sítě (ECONET) propojující celý kontinent do územně souvislé sítě určené k ochraně, obnově a údržbě krajiny a ekosystémů nesporného evropského významu
- spolupráci s předními odbornými vládními i nevládními organizacemi a podílet se např. na světové soustavě biosférických rezervací UNESCO a ploch evidovaných IUCN i účasti na programech UNESCO
- zapojení se aktivně do plnění mezinárodních programů a projektů
- zvláštní pozornost věnovat spolupráci při ochraně přírody a krajiny s bezprostředně sousedními státy (společná ochrana dvou či vícestranných chráněných území).

Převážná většina aktivit na úseku mezinárodní spolupráce je záležitostí centrálních orgánů, především MŽP. Vstupem do Evropské unie se však posilují možnosti krajských a obecních samospráv (včetně využívání finančních zdrojů EU).

V současné době má Jihomoravský kraj uzavřen dohody o mezinárodní spolupráci, které zahrnují i oblast životního prostředí. Tyto dohody jsou uzavřeny se spolkovou zemí Dolní

Rakousko, provincií Bergamo, Lombardie, Toskánsko, s městem Utrecht, Leningradskou oblastí a Bratislavským samosprávným krajem.

14.3. PŘÍSTUPY

Přeshraniční spolupráce je velmi významná z hlediska řešení jak konkrétních projektů, tak i při výměně zkušeností a informací. Dohoda se spolkovou zemí Dolní Rakousko předpokládá výměnu zkušeností a informací v těchto oblastech ve vztahu k ochraně přírody a krajiny:

- management CHKO a ramsarských území
- zřizování NP a zejména o provozu a managementu „Mezinárodního parku Podyjí“
- v oblasti ochrany druhů (např. drop velký, velcí draví ptáci, vydra)
- otázky týkající se trvalé ochrany životního prostředí
- NATURA 2000
- konkrétní přeshraniční ekologické projekty

Konkrétnější podobu má i dohoda o spolupráci s Bratislavským samosprávným krajem, kde je spolupráce v oblasti ochrany přírody a krajiny zaměřena na řešení problematiky řeky Moravy.

Mezinárodní spolupráce s dalšími subjekty nemá jasnější podobu.

14.4. PRIORITNÍ ÚKOLY A OPATŘENÍ

- **Podílet se na pravidelných setkáních se zástupci spolkové země Dolní Rakousko a Bratislavského samosprávného kraje ke vzájemné informovanosti**

Při činnosti pracovních skupin, ustanovených v rámci příslušných dohod, získávat cíleně zkušenosti a informace v oblasti ochrany přírody a krajiny, připravovat společné projekty a koordinovat postupy při ochraně přírody a krajiny.

- **Podílet se na společných programech v oblasti ochrany přírody a krajiny**

Společné programy zaměřit např. na odborné jazykové kurzy, zkušenosti ze státní správy, využívání podpůrných finančních programů apod.

- **Získávat poznatky z uplatňování ochrany přírody a krajiny v zemích EU**

Na základě dohod o spolupráci (Itálie, Nizozemí) získat praktické poznatky zejména o druhové ochraně, NATURA 2000, ochraně krajiny dle Úmluvy o krajině apod.

- **Iniciovat vznik sektorových a regionálních operačních příhraničních programů**

Zahájit praktické kroky ke vzniku sektorových i regionálních operačních programů významných z hlediska ochrany přírody a krajiny a takových, které mohou napomoci rozvoji zájmů ochrany přírody a krajiny.

14.5. KOMENTÁŘ

Mezinárodní spolupráce v oblasti ochrany přírody a krajiny by se neměla výhradně zaměřovat pouze na příhraniční spolupráci, ale využívat i potenciál daný např. soustavou EECONET (nověji PEEN), která si klade za cíl vytvořit společnou územně propojenou síť, zabezpečující ochranu, obnovu a nerušený vývoj ekosystémů a krajín nesporného evropského významu, integrovanou s ostatními způsoby využití. Tento projekt po legislativním zabezpečení by měl být zabezpečen i ekonomicky. Územní systémy ekologické stability (ÚSES) představují naši národní ekologickou síť. EECONET rozšiřuje tuto síť o tzv. zóny zvýšené péče o krajinu. Klíčová území EECONET jsou části krajiny se soustředěnými přírodními hodnotami celonárodního a celoevropského významu, v rámci Jihomoravského kraje je zařazeno např. území Moravského krasu a komplexu vojenských lesů při východním okraji Dražanské vrchoviny (tzv. Dražansko) mezi tzv. *jádrovými územími EECONET*, dále CHKO Bílé Karpaty, NP Podyjí.